

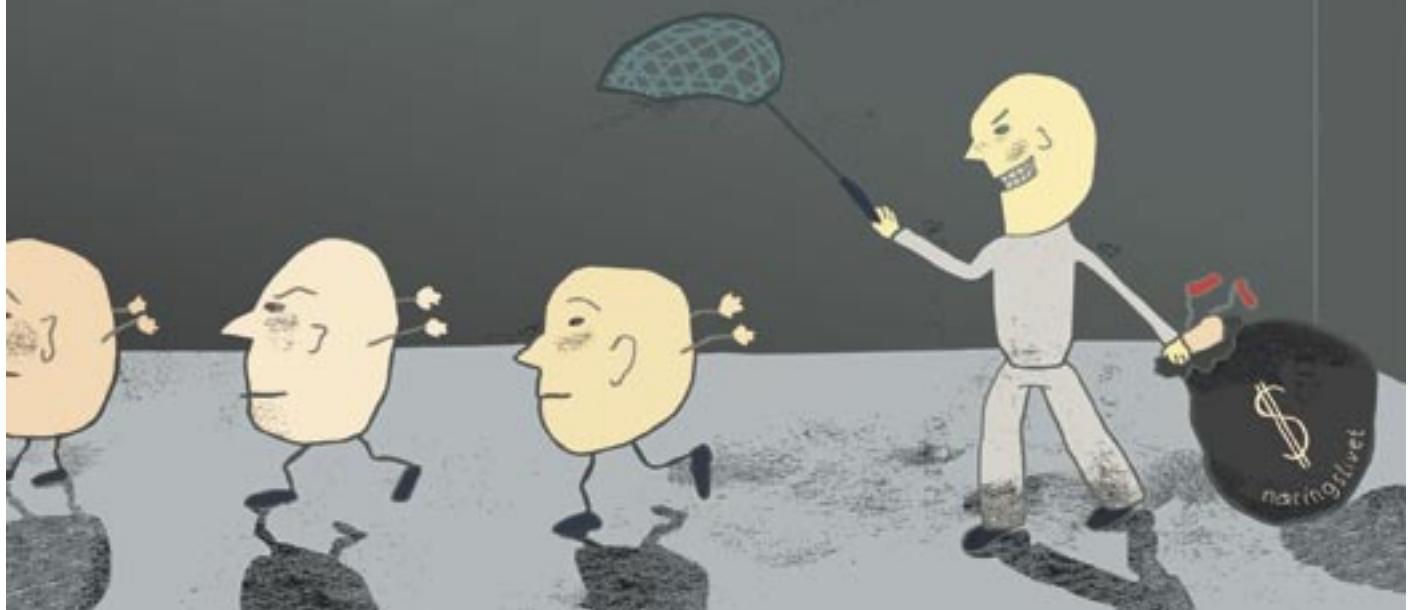
Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Forgjeves hodejakt

Høy lønn og gode arbeidsbetingelser er ikke nok til å lokke forskere vekk fra akademia. Næringslivet tilbyr lønnshopp på flere hundre tusen til attraktive forskere, men de fleste takker nei, forteller hodejegerselskap.

Side 5

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Nr. 8/2005 – 37. årgang
 Tidsskrift for Norsk forskerforbund
 Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
 Redaksjonen avsluttet 30. august 2005.

REDAKSJON

REDAKTØR: Ingar Myking
REDAKSJONSSEKRETÆR: Kjetil A. Brottveit
BLADBUNAD: Ragnhild Gram

REDAKSJONSRÅD

Martin Eide, professor UiB
 Helge Salvesen, biblioteksdirektør UiTø
 Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE

Forskerforum, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
 Telefon: 21 02 34 00
 Telefaks: 21 02 34 01
 E-post redaksjon: i.myking@forskerforbundet.no,
 k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/ekspedisjon: Øyvind Glomvik AS
 ISSN 0800-1715
 Opplag 16 000

ANNONSER

ANNONSE: Arne Aardalsbakke
 Telefon: 64 87 67 90
 Telefaks: 64 87 67 91
 E-post: forskerforum@c2i.net

Format	
1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling / kunngjøringer: kr 27,- pr spaltemm.
 Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPLAN

nr. 8/2005	3. oktober
nr. 9/2005	31. oktober
nr. 10/2005	28. november
nr. 1/2006	2. januar

Neste nummer: 3. oktober. Deadline: 21. september.
 Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte
 innlegg. Sender du inn stoff, legg ved diskett eller bruk
 e-post/vedlegg.

Internett: <http://www.forskerforbundet.no>

Omslagsillustrasjon: Heidi Ring/DIPP

INNHOLD

aktuelt

5 SIER NEI TIL HODEJEGERE

Toppkompetanse er ettertraktet, men hodejegere har problemer med å rekruttere norske forskere til næringslivet. Tilbud om høy lønn og gode arbeidsvilkår er ikke nok til å friste forskerne, opplyser hodejegerselskap.

6 ARBEID HALVE ÅRET

Filosofisk institutt i Bergen: Om høsten har åtte universitetslektorar full jobb med å undervise på ex.phil. Om våren er de uten arbeid. Tross intensjonen om forskningsbasert undervisning, er stadig flere nyansetelser ved universitetene rene undervisningsstillingar.

12 NÆRINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET?

Blir det opprettet et nytt Nærings- og forskningsdepartement med Trond Giske som statsråd? Verken SV, LO eller Forskerforbundet liker ideen om å skille forskning fra høyere utdanning.

15 AETAT TAPTE DAGPENGESAKER

Kan en doktorgradskandidat motta arbeidsledighetstrygd mens avhandlingen blir sluttført på fritida? Ja, Aetat har tolket regelverket for strengt, mente Trygderetten.

magasin

17 KODER Å KNEKKE

Hemmelig skrift har blitt høyteknologi. Selmersenteret ved Universitetet i Bergen er et internasjonalt anerkjent fagmiljø i kryptologi og kodeteori.

20 ETISK ETTERTANKE

Bør forskningsresultater offentliggjøres uansett innhold? Forskerne reflekterte over sin egen rolle da Folkehelseinstituttet hadde seminar om vitenskapsetikk.

23 HAN SOM ELSKET DAGBLADET

– Tenk hva vi kunne ha betydd hvis vi bare tok inn litt mer kvalitetsstoff. Men hver gang noen etterspør slikt, ber ledelsen markedsavdelingen om en analyse. Møt journalist Arvid Bryne som nylig sluttet i Dagbladet.

forbundssider

34 FORBUNDET INFORMERER

34 INNSPILL: Forbundsleder Kolbjørn Hagen

35 INNSPILL: Generalsekretær Kari Kjenndalen

faste spalter

30 KRONIKK

Hva er galt med forskerutdanningen i Norge? Strukturelle hindringer gjør det umulig å utvikle forskerutdanning i verdensklasse i Norge, mener professor og senterleder Curt Rice.

19 20 SPØRSMÅL

Test allmennkunnskapene i Forskerforums nye spalte.

Clemet tok mannen

DET ER SJELDAN FINT å observere maktpersonar bruke makt for å stoppe diskusjonar eller kunnskap som dei meinar ikkje toler å kome fram i dagen. Å skyte på den velkjende pianisten kan gjerne verke som lettaste vegen ut av ein floke, men løyser ikkje problemet. Å vere bodbringar, varslar eller whistleblower, som det heiter internasjonalt, kan koste dyrt. Seinast var det utdanningsminister Kristin Clemet som synte oss det.

FRÅ DEI FØRSTE kvalitetsreformtidene har det frå fleire hald blitt åtvara mot å senke kvaliteten på sensuren på lågare grad i høgare utdanning. Ved å fjerne kravet om ekstern sensor, samtidig som lærestadane blir straffa økonomisk om dei stryk studentar, kan kvalitetskrava til studentane bli senka, blei det hevda. Også OECD har peikt på den uhedlige samanblandinga av økonomiske insentiv og få kontrollmekanismar. Debatten har vore lang og grundig. Difor kjem det ikkje som noko overrassing at Peder Haug, professor ved lærarutdanninga ved Høgskulen i Volda, i Aftenposten nyleg seier i klartekst kva som er konsekvensane av at kravet til eksterne sensorar har blitt fjerna: "Jeg møter nasjonalt kjente fagfolk som sier at de gir E i stedet for F når de er i tvil. Å få dem til å stå frem, er umulig. Men jeg vet at dette skjer. Vi skal ikke

undervurdere psykologien her. Bevisstheten om konsekvensene av manglende gjennomstrømning, er til stede overalt."

Å stryke ein student vil gje fagmiljøa tap i frå 26 000 til 102 000 kroner – alt etter kva studium det gjeld. I praksis sit ein fagleg ansvarleg og avgjer om instituttet skal tape store pengar med å stryke ein kandidat, eller heller gje lågaste ståkarakter. Eller som Haug igjen seier det: "Noen spør meg direkte om jeg er så dum at jeg gir F og påfører meg selv de problemene det skaper, når jeg i stedet kan gi ståkarakteren E."

Sjølv vil ikkje Haug vedgå at han let vere å stryke studentar. For som han seier: "Det er et fryktelig vanskelig spørsmål - som jeg velger ikke å svare på. I Danmark var det noen som sto frem. De ble truet med sparken." Han kjem frå eit institutt der dei har mist 10 prosent av dei statlege løvyingane på grunn av stryk sidan reformen blei innført i 2002. Det er ikkje så rart at det i tvilstilfelle kan vere lett å vippe fra stryk til lågaste ståkarakter E. Krava til E er ofte oppsiktstvekkande låge. For siviløkonomane tyder ein E at kandidaten «viser manglende ferdigheter i sentrale deler av faget og ikke kan gjøre selvstendige analyser». Kvaliteten på kandidaten «bærer preg av mangelfulle tekniske ferdigheter uten tilhørende forståelse».

MEN I STADEN FOR å ta debatten på alvor, eller å gje Peder Haug ros for å vere ærlig og modig, får han skota vendt mot seg. Kristin Clemet trugar i Aftenposten med å "ende-vende" instituttet til Haug, noko som får journalisten til å spørje om dette ikkje kan reknast som personforfølging. "Nei, men vi har ingen informasjon som tilsier at slikt forekommer andre steder. Dermed kan det hende at uttalelsene hans har sammenheng med et problem i Volda," svarar Clemet, og legg til at så lenge dokumentasjonen på fusk manglar, vel ho å stole på at vitskapelig tilsette maktar å motstå freistingar, som ho kallar det.

Journalisten, Lars Kluge i Aftenposten, er ikkje overtydd om at Clemet ikkje er ute etter professoren frå Volda og skriv følgande i ein kommentar: "Utdanningsminister Kristin Clemet illustrerer problemet. Hun velger å lukke øynene for at dette er et generelt problem. Isteden retter hun skytset mot Haug og sier hun vil undersøke nøyne hva som foregår på hans arbeidsplass i Volda. Utdanningsministerens maktspråk demonstrerer tydelig hvor vanskelig det er å få en åpen debatt om dette ømtålige spørsmålet."

Og han har rett. Gjentekne gonger har Kristin Clemet vald å skyve dei alvorlege problemstillingane til side, i staden for å lytte til åtvaringane frå nasjonale og internasjonale fagfolk. I staden har ho skulda motdebattantane for å insinuere at forskarane fer med fusk og fanteri. Ho har avskrive kritiske røyster som surmaga og heller skulda desse for å øydelegge den gode reformstemminga ved lærestadane.

Redaktør Ingar Myking

NO VISER DET SEG at stryktala i høgare utdanning går dramatisk ned. Berre sidan i fjor har lærestadane fått 274 millionar kroner meir i løvyingar - som bonus for at studentane står ved eksamen. Mange vil nok hevde, med full rett, at dette er gledelege tal som viser at kvalitetsreforma har ført mykje godt med seg. Det er ingen tvil om det. Problemet er at det heller bør vere nokon tvil om kvaliteten på evalueringa av studentane. Det kan sette heile utdanningssystemet i vanry.

Saka kan illustrerast med den analysen Noregs handelshøgskule har gjennomført om karakterbruken ved økonomistudia ved statlege høgskular, som står omtalt i Forskerforum 6, 2005. Konklusjonen er klar: Skular som rekrutterer därlege studentar, er snillare med karakterane. Små høgskular ser ut til å ha psykologiske barrierar mot streng sensur fordi banda mellom studentar og lærarar er tettare. Analysen avdekkja systematiske skeivheitar i bruk av karakterskalaen - allereie før kvalitetsreforma. No frykter forskarane, Jarle Møen og Martin Tjelta, at situasjonen er forverra, fordi lærestadane taper pengar for kvar student dei stryk. Dei to forskarane foreslår å innføre nasjonale prøver på store fag som lærar-, sjukepleiar- og økonomutdanning.

KVIFOR CLEMET OG departementet hennar har så vanskeleg for å sjå at dei har innført eit system som kan ha trekk ved seg som oppmuntrar til å "korrumper" systemet innanfrå, er ei gåte. Kvifor ikkje innføre kravet om ekstern sensur igjen? Kanskje har det noko med trua på at andre evalueringsformer enn eksamen er betre å gjere? Eller kjem det av at fjerninga av eksterne sensorar var ein finansiell garanti for å innføre kvalitetsreforma? Kanskje handlar det om at nokon er uroa for at Finansdepartementet skal trekke pengane tilbake? Eller er det synet på konkurransen - at kvaliteten på norske lærestader blir betre om ein lagar ein marknad av konkurrerande lærestadar der suksessen blir målt i evna til å løse gjennom ideelt sett kvalifiserte heiltidsstudentar? Kvasimarknadar kan ha noko for seg, men dei må ta høgde for at like så mykje som folk ønskjer seg løn for strevet, ønskjer dei å unngå straffa.

EIN SKULLE TRU AT det i ein demokratisk rettsstat som Noreg, burde vore unødvendig å argumentere for fornufta i maktfordeling og kontrollinstansar, sjølv på lågare nivå, utan å bli hengd ut som fuskefant. For det er det Clemet gjer når ho vil endevende instituttet til Peder Haug. Eller for å seie det med Aasmund Olavsson Vinje: "Si Livsens Gjerning Mange gjorde paa slikein Vis, som tidt me sjaa: Dei tru seg sjølv at gjera store med det, at gjera Andre smaa."

Clemet likar å marknadsføre seg som ein politikar som ryddar opp og innfører kvalitet. Kanskje burde ho reflektere over kvalitetseffekten av ein god debatt?
(Foto: Scanpix)

Peder Haug sa det alle tenkte. Og blei trua med endevenning av ministeren.
(Foto: Scanpix)

Norge med lavest andel FoU-bevilgninger

Nordisk Ministerråd har nylig gitt ut en rapport som viser utviklingen i anslatte bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid (FoU) over de nordiske landenes statsbudsjetter i perioden 2000–2005. Rapporten viser at de norske statlige forskningsinvesteringene er lavest i Norden sett i forhold til samlet statsbudsjett, mens Island hadde de høyeste. Rapporten illustrerer nødvendigheten av en rask opptrapping av norske forskningsbevilgninger over statsbudsjettet.

– Siden næringslivets satsing på forskning er så lav i Norge, er det ekstra viktig at den offentlige satsingen økes kraftig. Basert på behandlingen av Forskningsmeldingen i vår har

vi forventninger om et løft i forslag til statsbudsjettet for 2006, sier Hagen.

I 2005 ble det bevilget 66 milliarder NOK til FoU over de nordiske landenes statsbudsjetter. Med dette utgjorde FoU-bevilgningene mellom 2 og 13 prosent av de totale statsbudsjettene.

Et annet vanlig brukt mål for forskningsinvesteringer er som andel av BNP. Også sett i forhold til dette målet er Norge nesten dårligst i Norden med 0,77 prosent av BNP til statlige FoU-investeringer. Rapporten viser at Danmark har de laveste statlige investeringene med 0,73 målt i forhold til BNP mens Finland var høyest med 1,04.

Land	Andel (%) av totalt budsjett		Andel (%) av totalt budsjett ekskl. overføringer (1)		Andel (%) av BNP	
	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Danmark	3	2,8	4,7	4,9	0,77	0,73
Finland	4,6	4,5	5,8	5,9	1	1,04
Island	11,9	12,6	14,6	16,8	0,93	0,95
Norge	1,6	1,5	3,1	3,2	0,66	0,77
Sverige	2,3	3,3	4	6,6	0,7	0,9

(1) Omfatter husholdninger/rygdebudsjett, Statens petroleumsfond m.v.

(Kilde: Statlige bevilgninger til FoU i de Nordiske landene, TemaNord 2005:551).

Snakker ut om kvalitetsreformen

Konklusjonene i den nasjonale evalueringen av kvalitetsreformen blir offentliggjort i løpet av høsten og våren. Evalueringssuppen fra NIFU STEP og Rokkansenteret har på oppdrag fra Norges forskningsråd fått i oppgave å undersøke om tiltakene i forbindelse med kvalitetsreformen faktisk fører til økt kvalitet i høyere utdanning og forskning. I prosjektet, som strekker seg over fem år og som avsluttes i 2006, inngår både dokumentanalyser, spørreundersøkelser og besøksrunder ved åtte institusjoner.

– Vi har et omfattende datamateriale som vil munne ut i flere ulike rapporter. Den første offentliggjøringen vil finne sted under en konferanse i regi av Forskningsrådet 21. november. Her skal vi presentere funnene fra en personalsurvey. Ellers vil vi være for-

siktig med å trekke noen sluttninger før all innsamling er ferdig, sier Per Olav Aamodt fra NIFU STEP til På høyden.

Når det gjelder studentenes situasjon, vil dette bli temaet for en rapport som kommer ut i mai neste år. Grunnlaget for denne er blant annet en omfattende levekårsundersøkelse foretatt av Statistisk sentralbyrå. Andre aspekter ved kvalitetsreformen vil bli behandlet i egne rapporter som kommer i løpet av neste år, samt at det vil bli utgitt en samlet evaluering til slutt. Evalueringen omfatter felt som effektivisering og standardisering, pedagogiske aspekter, internasjonalisering, endringer i arbeidsvilkår og

Holbergprisen til Habermas

Styret for Ludvig Holbergs minnerefond har vedtatt å tildele Holbergs internasjonale minnepris for fremragende vitenskapelig arbeid innenfor humaniora, samfunnsvitenskap, juss og teologi 2005 til professor Jürgen Habermas. Prisen har en verdi på NOK 4,5 millioner.

– Jürgen Habermas har vært en dominerende skikkelse i samfunnsvitenskapelig teori i mer enn førti år. Hans forskning spenner tematisk vidt og har en uvanlig tverrfaglig tyngde. Samtidig har han også vært en aktiv og innflytelsesrik deltaker i den alminnelige samfunnsdebatt, sier professor Jan Fridthjof Bernt, styreleder for Ludvig Holbergs minnerefond.

Jürgen Habermas, f. 1929, er professor emeritus ved Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main i Tyskland.

Den offisielle prisutdelingen for Holbergs internasjonale minnepris finner sted 30. november 2005 ved en høytidelig seremoni i Håkonshallen i Bergen.

Styret for Ludvig Holbergs minnerefond deler også ut Nils Klim-prisen for yngre nordiske forskere innenfor de samme fagfeltene som Holbergprisen. Prisen har en verdi på NOK 250,000. Styret har vedtatt å tildele Nils Klim-prisen 2005 til dr. art. Dag Trygve Truslew Haug. Haug er 29 år og jobber til daglig som førsteamanuensis i latin ved Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske språk ved Universitetet i Oslo.

Den offisielle prisutdelingen for Nils Klim-prisen vil finne sted i Bergen den 28. november 2005.

vektlegging av autonomi og bedre ledelse.

– Kvalitetsreformen er en for viktig sak til å ikke gripe fatt i problemene. Vi ønsker å følge opp den nasjonale evalueringen med en mer konkret og handlingsorientert gjennomgang her ved UiB. Sammen kan det legge grunnlag for de nasjonale myndigheter når de skal justere ordningene. Vi vil også se på hvilke handlingsrom vi har innenfor de gitte rammene, sier rektor ved UiB, Sigmund Grønmo til På Høyden.

Stadig flere utenlandske studenter

Andelen utenlandske studenter i Norge har økt betydelig siden 1998. I 2003 hadde 11 060, eller 5,2 prosent, av studentene i Norge et utenlandske statsborgerskap. Til sammenligning var det tilsvarende tallet 3,2 prosent i 1998. Nesten samtlige OECD-land kan vise til en tilsvarende utvikling. Blant de nordiske landene hadde Danmark den høyeste andelen utenlandske studenter i 2003, med 9,0 prosent. Sverige, Island og Finland hadde henholdsvis 7,8, 4,3 og 2,5 prosent.

For alle OECD-land, med unntak av Polen

og Tyrkia, var utviklingen sammenfallende med Norges. Australia har i perioden 1998 til 2003 hatt den klart største økningen i andel studenter med utenlandske statsborgerskap – fra 3,7 prosent i 1998 til 13,5 prosent i 2003. Fagfeltene samfunnsfag og juridiske fag og økonomiske og administrative fag er mest populært blant utenlandske studenter i Norge. I 2003 var 27,4 prosent av de utenlandske studentene innen disse fagfeltene. Australia hadde den høyeste andelen utenlandske studenter i disse fagfeltene, med 55,8 prosent.

Sitatet:

Det er på tide at vi får et departement som tar for seg næring, handel, innovasjon og forskning. Både for å skape framtidige arbeidsplasser og ikke minst for å gjøre det enklere for eksisterende bedrifter å satse på og utvikle egne, gode ideer.

Grete Knudsen til Dagsavisen

Arbeidsliv

Sier nei til hodejegere

Bedriftene har stigende interesse for toppkompetanse og erfaring, men tilbud om høy lønn og gode arbeidsvilkår er uinteressante for forskere som blir forsøkt headhuntet, ifølge hodejegerselskap.

– Det er svært enkelt for forskere å oppnå en lønnsmessig oppgang på flere hundre tusen kroner per år, men tilbuddet frister ikke de forskerne som næringslivet er interessert i, sier Jostein Ludvigsen, som er partner i hodejegerselskapet Mirai i Oslo. Ludvigsen spesialiserer seg på kandidater med formell toppkompetanse innen økonomi. Han konstaterer at samfunnsaktører utenfor akademia generelt skjerper jakten på forskningstalenter, men at man mangler de virkemidlene som skal til for å lokke forskerne.

– Problemet er at de er altfor opptatt av selve forskningen og de faglige utviklingsmulighetene, sier Ludvigsen. Nylig måtte han konsellere et oppdrag der en forsker ved Universitetet i Oslo avslo et tilbud om 200.000 kroner i økt lønn for å bytte arbeidsplass.

– Det er kandidaten som sitter med trumf-kortet, og han etterlyste et faglig utgangspunkt som den private bedriften ikke hadde, konstaterer Ludvigsen.

Anonymt

Den definerte hovedoppgaven til toppledere i private bedrifter i USA er å få tak i dyktige personer, mens finansielle og organisatoriske oppgaver kommer i annen rekke, ifølge Jostein Ludvigsen. Det siste halvåret har han

jobbet intensivt med å åpne en port til private oppdragsgivere som vil komme på skuddhold av toppkandidater i forskningsmiljøer ved Universitetet i Oslo og Handelshøyskolen BI. Mirai-partneren forteller om liten respons på faktiske tilbud til akademikerne.

– Men vi blir godt mottatt og får alltid lov til å legge tilbud på bordet, så lenge vi lover kandidatene anonymitet, presiserer Ludvigsen. Han snakker med forskere, regulære siviløkonomer og andre kandidater som allerede sitter godt jobbmessig, og som ikke reagerer på stillingsannonser i avisene. Toppforskere ønsker som regel ikke å bli jaktet direkte av interessenter, ifølge hodejegerselskapet. Problemet for Mirai og andre headhuntere er imidlertid at næringslivet ikke har nok å tilby forskerne.

– For smått

Profesjonsforsker Jens-Christian Smeby ved Høgskolen i Oslo redigerte tidligere i år boken "Forskning ved universitetene" sammen med Forsker 2 Magnus Gulbrandsen ved NIFU STEP. Boken representerer den hittil bredeste kunnskapspolitiske studien av forskeres arbeidsvilkår i Norge og drøfter blant annet utvekslingen mellom akademia og næringslivet.

– Innenfor områder hvor det er mye kontakt mellom næringsliv og oppdragsforskning, som

på teknologiske fag, har forskere ofte tilbud om jobb. Når de allikevel velger å bli ved universitetene, er det tydelig at de motiveres av helt andre forhold enn penger og god lønn, sier Smeby. Han karakteriserer lønnstilbuddet i næringslivet som uinteressant for forskere som har basert yrkesvalgene sine på genuine faglige interesser og autonomi siden tidlig i forskerkarrieren.

Kan konkurrere

Ifølge Magnus Gulbrandsen er forskningsmiljøene i det norske næringslivet ofte for små for mange forskertalenter.

– Det er lite fristende å være den eneste med doktorgrad i FoU-avdelingen til en bedrift, sier Gulbrandsen. Han tror størrelsen på universitetsforskningsmiljøene, utviklingsmuligheten, og et internasjonalt kontaktnett er viktig for at universitetene kan holde på gode forskere. Til gjengjeld godtar forskerne lavere lønn.

– Men det er ikke gitt at alle de faglig dyktigste forskerne finnes på universitetene. Noen bedrifter kan helt klart tilby like gode vilkår som det offentlige, for eksempel innenfor IKT. Utstyrsmessig har legemiddelforskningen i næringslivet også forhold som passer noen av de beste forskerne, sier Gulbrandsen. Han tror imidlertid at forskere som velger å forlate akademia gjerne kommer tilbake til universitetet eller instituttsektoren etter noen år.

Av Andreas Høy Knudsen

Siviløkonomene Anders Damberg og Jostein Ludvigsen forsøker å lokke med gode betingelser men møter liten interesse for næringslivet blant forskere. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

Lover færre midlertidige

Flere enn hver femte forsker ved lærestedene er midlertidig ansatt. Den nye regjeringen lover slutt på dette.

Flere enn hver femte forsker (stipendiater unntatt) ved universiteter og høgskoler er i dag midlertidig ansatt fordi de har utvidet adgang til å ansette vitenskapelig ansatte midlertidig etter Universitets- og høyskoleloven.

De tre partiene er enige om at bruken av midlertidige ansettelses ved landets universiteter og høyskoler er med på å undergrave de ansattes stillingsvern. De vil endre Universitets- og høyskoleloven slik at stillingsvernnet, regulert av Tjenestemannsloven, gjelder fullt ut. Partiene vil dessuten endre de nye bestemmelsene som kom i årets nye arbeidsmiljølov. Det er særlig de utvidede mulighetene til midlertidige ansettelses, mer bruk av overtid og fjerningen av de ansattes rett til å stå i stillingen dersom de føler seg usakelig oppsagt de rød-grønne har varslet at de vil endre. Den nye regjeringen vil også sette ned et utvalg for å gå gjennom den nye embets- og tjenestemannsloven. Her er det ventelønnsordningen og stillingsvernnet partiene trolig ønsker å styrke.

Universitetslektorer

Ansatt halve året uten lønn

Lektorer med doktorgrad i filosofi bærer fram kvalitetsreformen på ex.phil. ved Universitetet i Bergen. Som fast ansatte får de lønn bare i høstsemesteret og brenner samtidig sin vitenskapelige karriere.

– Det finnes ikke alternativer for dem, sier ledelsen ved Filosofisk institutt ved UiB.

I fjor ansatte Filosofisk institutt ved Universitetet i Bergen (UiB) åtte universitetslektorer – tre av dem med doktorgrad i filosofi – i halve stillinger som lektorer ved Filosofisk institutt. Oppgaven deres er å undervise førstesemesterstudentene og lede den nye seminarmodellen for ex.phil. Siden de fleste studentene begynner studiene i høstsemesteret, er det stopp for både jobb og lønnsutbetalinger når semesteret er avsluttet fram til neste høst. Stillingene er unntatt prinsippet om forskningsbasert undervisning.

– Vi er åtte personer som har fått stillingerne til fire personer. Flere av oss er kvalifiserte forskere. Alt vi ønsker oss, er å ha til mat på bordet, sier førstelektor Hans Marius Hansteen (37). Han er én av tre førstelektorer i 50 prosent undervisningsstilling ved Filosofisk institutt: Han har doktorert samme sted om filosofien til Theodor Adorno. De øvrige fem lektorene er universitetslektorer med enten hoved- eller mastergrad. Hansteen forteller om en helhjertet innsats fra alle for å gjennomføre kvalitetsreformen ved universitetet.

– Av selvrespekt gjør du så godt du kan. Du jobber deg halvt i hjel om høsten og vet ikke hva som skjer om våren. Du er henstilt til å oppsøke Aetat og ellers være tilgjengelig for timebasert undervisning ved instituttet, sier Hansteen. Arbeidsmarkedet etterspør ikke spisskompetanse i filosofi noen andre steder, ifølge filosofidoktoren.

Karriereblindvei

Ifølge ledelsen ved Filosofisk institutt er det umulig å balansere kravet til forskningsbasert undervisning og undervisningsbehovet ved ex.phil.-seminaret. Bakgrunnen for å ansette lektorer i halve stillinger er at instituttet ville få kontroll med bruken av timelærere.

Professor og styrer Kåre Johnsen sier til Forskerforum at det er i ferd med å inntre et skille mellom undervisning på ex.phil. og undervisning på fagstudiene, som er forskningsbaserte.

– Vi har ansatt lektorer på bakgrunn av egnethet for undervisning i ex.phil. I den grad det er veldig kompetente folk vil de se seg om etter nye stillinger, for dette er ingen ideell plassering for dem som ønsker å forske i vitenskapelige stillinger, framholder Johnsen.

– Lang erfaring fra ex.phil.-undervisning er ikke uten videre noe pre ved vurdering av søknader til andre vitenskapelige stillinger. Men min vurdering er at de vil ha det bedre som 50 prosent lektorer enn med ingen jobb, legger han til. Da instituttet utlyste lektorstillingene i fjor, fikk de inn 40 søknader – mange av dem fra kandidater med doktorgrad.

Rektor rådløs

Hans Marius Hansteen mener mangelen på vekselvirkning mellom forskning og undervisning er svært uehdig under opplopet til den kommende aldersavgangen i akademia.

– Vår generasjon av rekrutterer ikke lenger unge og lovende, og mange av oss er henstilt til engasjement som undervisere. Jeg er redd forholdene ligner en oppsplitting av forskning og undervisning. I så fall vil ensidighet bli brakt inn i toppstillingene som vi skal bekle etter den store aldersavgangen, sier Hansteen.

Rектор Sigmund Grønmo er dypt bekymret for situasjonen ved Filosofisk institutt, som han ikke ser noen umiddelbar løsning for. Prinsippet om å bruke faste stillinger i undervisningen, og at de som underviser også skal forske, må ifølge UiB-rektoren ligge fast.

– Men i ex.phil. ville dette bety å blåse opp forskningskapasiteten på Filosofisk institutt alt for mye i forhold til hva som blir fornuftig, presiserer Grønmo.

Han forklarer undervisningssituasjonen med kvalitetsreformens bud om høyere intensitet i studieopplegget.

– Akkurat her (ex.phil., anm.) kan det være unntaksvist bruk for en del universitetslektorer, medgir Grønmo.

– Men dette må vi se nærmere på i den gjennomdrøftingen av kvalitetsreformen som vi nå skal foreta.

Grønmo erkjenner at universitetet står foran et generasjonsskifte som fordrer mange nye forskere.

Fakta

Universitetslektorer

Totalt hadde universitetene 484 årsverk i stillingskode 1009 som universitetslektor i 2004. Fordelingen var 160 årsverk ved UiO, 143 ved NTNU, 112,5 ved UiB og 68 ved UiTø. Som førstelektor hadde universitetene til sammen 73 årsverk.

UiB: Filosofisk institutt: 17 årsverk, totalt ved HF: 62. 4,8 førstelektorårsverk i tillegg.

NTNU: Filosofisk institutt: 4,7 årsverk, totalt ved HF: 55. Ingen førstelektorer.

UiO: Filosofisk institutt: 15 årsverk, totalt ved HF: 71. 8 førstelektorer.

UiTø: Institutt for kultur og litteratur: 5 årsverk, totalt ved HF: 10. 3 førstelektorstillingar samme sted.

– I tillegg må det rustes kraftig opp i forskningen, sier han.

Ingen omgåelse

Forhandlingssjef Frank O. Anthun i Forskerforbundet har aldri tidligere hørt om universitetslektorer som får hele sin arbeidsplass lagt til den ene halvdelen av året.

– Dette er noe av det rareste jeg har sett og antakelig en omgåelse av regelverket for midlertidige tilsettinger, sier Anthun etter å ha sett stillingsutlysningene fra Filosofisk institutt ved UiB. Anthun synes det er betenklig at det ikke er lagt inn tid til faglig utvikling og oppdatering i lektorstillingene.

– 20-25 prosent tid til FoU er helt nødvendig i disse stillingene. Dessuten kan man ikke uten videre ta andre jobber den delen av året man ikke har arbeidsoppgaver, sier Anthun.

Direktør ved Det historisk-filosofiske fakultet ved UiB, Audun Rivedal, sier til Forskerfo-

UiB-rektor Sigmund Grønmo står ved prinsippet om at alle vitenskapelig ansatte som underviser også skal forske. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

rum at kontraktene med undervisningspersonalet på ex.phil. ikke er noen omgåelse av regelverket om midlertidig tilsetting.

– Vil tilsetter dem fast, og de er ansatt for å utføre et undervisningsoppdrag tidsbegrenset til høstsemestrene. De har søkt stillingene med åpne øyne for disse betingelsene, og vi har ikke oversikt over hva de gjør i det semesteret de ikke har undervisning hos oss, sier Rivedal. Fakultetsdirektøren ser at betingelsene for lektorstillingene ved Filosofisk institutt ikke kan sammenlignes med ordinære vitenskapelige stillinger, noe han setter i sammenheng med konkurransesituasjonen i filosofifaget og den lave etterspørselen etter filosofikompetanse i samfunnet generelt.

– Man hadde kanskje ikke kommet langt med å tilby denne type stillinger i andre fagmiljø, men her står søkerne i kø, sier Rivedal.

Av Andreas Høy Knudsen

Dr.art. Hans Marius Hansteen og fem andre ex.phil.-undervisere er fast ansatte ved UiB uten arbeid eller lønn fra januar til august. Forskning er utelukket hele året. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

Færre forskningsstillinger ved nyansettelser

Halvparten av veksten av nye vitenskapelige stillinger ved universitetene på 2000-tallet har vært universitetslektorer. På tross av at undervisningen ved landets høyeste læresteder skal være forskningsbasert, ansettes det stadig flere i rene undervisningsstillinger.

Universitetene i Norge har ansatt 489,1 vitenskaplige stillinger siden 2000. Nesten halvparten, 233, hører under kategorien universitetslektor, med andre ord rene undervisningsstillinger. Tallene fra Forskerforbundet, hentet fra Nasjonal viser at på tross av Stortingets ønske om at universitetene skal drive forskningsbasert undervisning, så velger universitetene å se vekk ifra kravet om forskningsrett i nesten halvparten av ansettelsen.

– Dette er svært uheldig. Her utnytter en muligheter i systemet til å få mer undervisning ut fra begrensede midler. På kort sikt kan det nok være fristende å ty til slike nød løsninger, men på sikt vil alle tape på dette – studentene som får svakere undervisning, universitetslektorene som ikke får muligheter til å heve kompetansen gjennom forskning og institusjonene som svekker sin egen anseelse, sier leder i Forskerforbundet, Kolbjørn Hagen.

Hagen understreker at universitetslektorer

sikkert kan drive med utmerket undervisning, men vil få problemer med å opprettholde nivået over tid siden de ikke får sjansen til å drive med forskning.

– Jeg vil gå så langt som å si at dette er misbruk av unge talenter. De mister flere år av karrieren sin, fordi de mangler muligheten til å forske.

Han ønsker å ta saken opp med myndighetene og institusjonene.

– Stortinget har gjentatte ganger understreket at undervisningen skal være forskningsbasert, også i kvalitetsreformens tid.

Det er de historisk-filosofiske fakultetene som står for den mest omfattende praksisen med å ansette universitetslektorer. Trolig skyldes en del av dette ansvaret for de forberende prøvene som oftest legges til disse fakultetene. Ved Universitetet i Bergen tilhører for eksempel godt over halvparten (62,43) av de totalt 112,53 årsverkene som blir brukt på universitetslektorer Det historisk-filosofiske fakultetet. Ved Universitetet i Oslo er tendensen den samme, 71,21 årsverk av 160 er fra Det humanistiske fakultet.

Av Ingar Myking

To millionar utanlandsstudentar

I 2003 fanst det vel to millionar utanlandsstudentar i verda. Det går fram av årets utgåve av "Education at a glance", OECD's rapport med statistikk over utdanning i medlemsland og partnaland. Talet inneber ein auke på 11,5 prosent samanlikna med året før. 70 prosent av utanlandsstudentane i OECD-land held til i USA, Storbritannia, Tyskland, Frankrike eller Australia. Studentstraumen til USA vart sterkt endra i 2003. Talet på studentar frå arabiske land gjekk kraftig ned, men dette vart dels kompensert av fleire studentar frå Kina og India. Dei som låt vere å reise til USA, valde i staden ofte europeiske land. Det går fram av statistikken at Sveits brukar mest pengar per student i høgare utdanning. USA kjem på andreplass og Sverige på tredje.

Støttar afrikanske universitet

Seks store amerikanske stiftingar skal gje 200 millionar dollar til høgare utdanning i sju afrikanske land dei neste fem åra. Dette vart offentleggjort i samband med FN-toppmøtet i New York. Initiativet er eit framhald av satsinga som vart gjort for fem år sidan av Carnegie-, Ford-, MacArthur- og Rockefellerstiftingane. To andre stiftingar har no slutta seg til "Partnership for Higher Education in Africa". Pengane skal blant anna gå til betre og billigare tilgang til Internett og datatjenester ved universitet i Nigeria, Sør-Afrika og Uganda. Tidlegare pengestøtte har blant anna gått til å gje fleire kvinner høve til å ta høgare utdanning i dei aktuelle landa.

Britisk minister mot ekstremisme

Den britiske utdanningsministeren Ruth Kelly åtvarar mot alle tendensar til politisk ekstremisme ved universitet og høgskular rundt om i landet. Det var i ein tale for den britiske rektorkonferansen, UniversitiesUK, ho bad rektorane vere på vakt. Statsråden seier at det skal vere høgt under taket ved universiteta, men samtidig må leiinga setje grenser for kva som er sameinleg med demokrati og nasjonal tryggleik. Oppmodinga hennar kjem samtidig som ein studie viser at meir eller mindre ekstremistiske organisasjoner finst ved atskilige universitet. Det er først og fremst islamistiske grupperingar, men også høgreekstrekte grupper som British National Party eller militante dyrevernsaktivistar.

USA: dyrt for orkanskadde universitet

Det kjem til å koste nærmere 675 millionar dollar å reparere skadane etter orkanen Katrina ved universitet og høgskular i Mississippi. Dei statlege universiteta er hardast råka. Politikarane i delstaten vender seg no til Washington for å få føderal hjelp til å klare utgiftene. I Louisiana reknar ein med at det kjem til å koste 350 millionar å byggje opp att berre Southern University i New Orleans. Universitetet må byggast opp frå grunnen etter at bygningane er øydelagde av ein vasstand på fire meter. Reparasjonane ved Delgado Community College, ein stor akademisk institusjon med nærmere 15.000 studentar, kjem til å koste omlag like mykje.

Bokbransjen

Opp frå stolen

– Om fem år kan den norske fagboka vere død, seier Svein Skarheim. Den nye sjefen i Universitetsforlaget sprett opp frå stolen tre gonger i løpet av eitt intervju.

I den nye bokavtalen er det fastsett frie prisar på nye lærebøker og fagbøker frå 1. januar. Dette er ein av grunnane til at Skarheim fryktar fagbokdøden. No vil han ha omkamp:

– No står slaget. Alle gode krefter bør gå på den nye regjeringa og krevje fastpris.

– Ut frå det SV og Ap har sagt om liberaliseringa av bokbransjen burde det vere gode sjansar for å nå fram?

– Eg er ganske sikker på at regjeringa ser kor viktig det er med norske lærebøker. Eg håper dei forstår at ingen enkle marknadsmekanismer kan sikre denne tilgangen.

– Støtt fagbokhandelen

Skarheim teiknar eit bilet av eit skjort fagboksystem med små marginar. Ofte stridast forlag og bokhandlar om fordelinga av "bokkrona". I spørsmålet om frie prisar meiner han forlaget har sams interesser med både fagbokhandlar, fagbokforfattarar og akademikarar.

– Heile fagboksystemet har fungert svært godt, og ingen av aktørane forsyner seg grovt av verdiskapinga.

Denne hausten har det vore priskrig på ein del fagbøker som alt har frie prisar. Bokhandelkjeda Ark er blant dei som har selt utvalde fagbøker med kraftige rabattar. Dette trugar inntektsgrunnlaget til fagbokhandlane, meiner Skarheim.

– Du seier til bladet Bok og samfunn at det intellektuelle Noreg stoppar opp utan fagbokhandlane. Det er sterke ord?

– Ein vil ikkje oppdage kor viktige dei er før dei er borte. Ark gjev blaffen i faglitteratur. Dei er berre opptekne av å tene pengar, seier Skarheim og sprett opp frå stolen for fyrste gong. Han finn *En bok om nynazister* av Katrine Fangen i hylla.

– Denne sel ikkje mykje, og dette breiddeutvalet mistar vi dersom alle går på Ark. Då må dei akademiske bokhandlane òg re-

dusere breidda for å henge med. Det kan vere freistande å handle på nettbutikken Amazon og få enkelte bøker noko billigare, men akademikarar må vise lojalitet, og stille krav, til fagbokhandlane, seier Skarheim.

– Norsk på pensum

Skarheim peikar på eit anna trugsmål mot den norske fag- og pensumboka: oppsplittinga av fag til modular etter kvalitetsreforma.

– Det er vanskeleg å få småkursbøker til å gå i pluss, og vi må tenkje nytt for å få det til, seier Skarheim som meiner akademikarane sjølv må ta ansvar her òg.

– Det held ikkje å bruke berre norske stensilar og kompendium. Dei må rydde plass til norske bøker på pensum, seier Skarheim og held fram:

– Sjå for deg eit auditorium fylt av norske studentar. Førlesinga er på engelsk, ut frå ei kladdebok på engelsk. Kva har vi tent på det? Eg kan ikkje forstå at dette kan vere eit kunnskapsløft, og dersom fleire av kursa vert på engelsk, gjør det sjølv sagt noko med norske lærebøker.

Han reiser seg for andre gong. No hentar han boka *Politisk tenkning* i hylla.

– Denne vart nettopp omsett til svensk. Rundt 30 av titlane våre vert omsette til andre språk kvart år. Vi hadde aldri klart å konkurrere på kvalitet dersom bøkene våre kom på engelsk, seier Skarheim. Han talar varmt om norsk fagformidling, og mindre varmt om engelskkunnskapane i Noreg. Han framhevar *hva er*-serien, populariserande fagbøker om til dømes litteraturvitenskap eller biologi.

– Det er ein topp serie med solide kunnskapar og formidlingsglede – og heilt utenkeleg på engelsk skriven av nordmenn, seier Skarheim.

Han må opp i hylla for tredje gong.

Av Kjetil A. Brottveit

– Ark gjev blaffen i faglitteratur, seier Skarheim. Han ser prisdumping som eit trugsmål mot den norske fagboka. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

– Ingen tener på den intellektuelt orienterte fagboka, seier den ferske forlagsjefen Svein Skarheim. Han har vore tilsett i Universitetsforlaget sidan 1997, blant anna som redaktør i historie og samfunnsfag. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Norsk prestisjeprofessorat

Det europeiske universitetsinstituttet i Firenze (EUI) oppretter et norskfinansiert professorat i sammenlignende politikk og oppkaller det etter Stein Rokkan. Opprettelsen av professoratet er en del av en ny og utvidet avtale som Norges forskningsråd nå inngår med EUI, ifølge en pressemelding. Det europeiske universitetsinstituttet er et rent doktorgradsuniversitet, med internasjonalt anerkjente forskningsmiljøer innenfor samfunnsvitenskap, økonomi, historie og jus. Instituttet har til sammen ca 350 stipendiater på fireårige doktorgradsprogrammer innenfor disse fagområdene.

Etterslep i stipendiatstillingar

Ifølge UFD fikk Universitetet i Bergen (UiB) i fjor midler til 320 stipendiatstillingar, men her var bare 219 ansatt. Nå er det satt i gang tiltak for å sikre at fakultetene prioriterer utslysing og hurtig tilsetting i stipendiatstillingene, skriver På Høyden. Årsaken til at departementet vil granske hvordan universitetene har forvaltet midlene til stipendiatstillingene, er blant annet et oppslag i studentavisen Universitas i vår som retter misstanke om at flere fakultet ved Universitetet i Oslo ventet med å ansette stipendiater for å bøte på dårlig økonomi.

Vil øke studentutvekslinga

UiT ønsker å legge til rette for økt studentutveksling mellom universitetet og nordvest-russiske universiteter og har fått to millioner kroner fra UFD til formålet, ifølge Tromsøflaket. Universitetet i Tromsø har allerede i flere år hatt en utvekslingsavtale med Pomoruniversitetet i Arkhangelsk i Nordvest-Russland. Nå vil man ruste opp denne avtalen og skaffe flere avtaler med andre universiteter i regionen. Aktuelle steder kan for eksempel være Murmansk, St. Petersburg og Karelen. Å skaffe studentene flere og bedre utvekslingsmuligheter er i tråd med målsetningene i Bologna-erklæringen, som både Norge og Russland har sluttet seg til.

Fagspråk

Et engelsk supplement

Internasjonalisering og Bologna-prosess til tross: Norsk holder stand som utdannings-språk ved norske læresteder, viser ny rapport fra NIFU STEP.

- Engelsk er et supplement, ingen erstatning av norsk som fagspråk, sier forsker Synnøve Brandt ved NIFU STEP. Sammen med Vera Schwach har hun undersøkt forholdet mellom norsk og engelsk i fem fag ved fire ulike læresteder.

Passiv kompetanse

Historikere er trofaste norskbrukere. Sykepleievitenskap og økonomi og administrasjon bruker mest engelsk av de fem utvalgte fagene. Dette er noen av funnene i rapporten.

- Hovedsakelig kreves bare passiv kompetanse i engelsk, sier Schwach og viser til pensumslitteratur og forelesninger på engelsk.

Forskerne har ikke telt pensumsider, og vet ikke hvordan kvalitetsreformen har virket inn på engelskandelen. Undersøkelsen bygger dels på intervjuer med administrativt og faglig ansatte, og informantene gir inntrykk av en relativt stabilt engelskandel på pensumet siste ti årene. Studien tar i tillegg for seg språkbruken i andre aspekter av utdanningen - faglitteratur, forelesninger, innleveringer og eksamener.

Engelske drivkrefter

Mange har advart mot at økt bruk av engelsk som fagspråk kan føre til et såkalt domenetap - at norsk rett og slett mister status som "hovedmål" på området. Forskerne synes ikke å ha funnet sterke holdepunkter for en slik bekymring.

- En kan først snakke om et domenetap når hele tilbuddet på et studium eller kurs er på engelsk, sier Schwach, som mener det er en funksjonsdeling mellom språkene i dag. Norsk er rådende i mappevurderinger og eksamener. Engelsk kommer sterkere inn i pensumslitteraturen på masternivå enn på bachelornivå.

- Kvalitetsreformen vektlegger internasjonalisering, både at studenter skal reise ut og at utenlandske studenter skal komme til Norge, sier Brandt.

Pragmatiske hensyn spiller sterkt inn. En informant sier at den eneste grunnen til å gå over til engelsk er at det kommer utenlandske studenter til faget. Hvor mange ikke-norsk-språklige studenter skal da til for at undervisningspråket blir engelsk?

- Det er uklare regler ved de ulike fagene, sier Brandt, men terskelen for å skifte til engelsk kan være lav. På masternivå i fysikk, informatikk og sykepleievitenskap er én utenlandsk student nok til at undervisningspråket blir endret til engelsk.

Høy språkbevissthet

Bachelor i økonomi og administrasjon ved Høgskolen i Vestfold har det eneste rent engelske kurstilbuddet i materialet. Et valgfag som holdes av en engelskspråklig foreleser er på engelsk uansett om det skulle ha bare norske

studenter. Flere fag har gjort klart et "skygge-pensum" på engelsk, i tilfelle en skulle få bruk for det.

Rapportskrivenne poengterer at det ikke er noen automatisk sammenheng mellom det dominerende vitenskapsspråket i en disiplin og utdanningsspråket. Fysikere, med en solid tradisjon for publisering på engelsk, ønsker å bruke norsk som utdanningsspråk.

- De ansatte i undersøkelsen legger vekt på at norsk fagspråk skal ligge i bunnen, sier Schwach og siterer en av informantene: "Hvis studenten ikke kan terminologien på eget språk, vil det gjerne halte på alle språk." Rapporten beskriver at faglig ansatte ofte opplever et dilemma mellom å ha internasjonalt rettede fagtilbud og røktingen av norsk språk.

Schwach og Brandt karakteriserer språk

Fakta

Rapporten **Norsk, engelsk og tospråkighet i høyere utdanning** tar for seg fagene økonomi og administrasjon, fysikk, historie, informatikk og sykepleievitenskap. De fire utvalgte lærestedene er Universitetet i Oslo, NTNU, Høgskolen i Vestfold og Høgskolen i Bodø.

som et ikke-tema i utdanningspolitikken og mener ansvaret for denne politikken burde ligge hos institusjonene og myndighetene - ikke bare hos de ansatte.

- Språkbruk bør være resultat av en ønsket og villet språkpolitikk, sier Schwach, som har notert seg at Universitets- og høgskolerådet har gjort språk til ett av sine satsingsfelt.

Av Kjetil A. Brottveit

- Vi har møtt en ganske sterk bevissthet rundt det å bruke norsk. De ansatte legger vekt på at språket har stor betydning for læringen, sier Synnøve Brandt. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Hvor kompetente er vi på etikk?

Interessen for etikk har økt betraktelig det siste tiåret, men likevel er det ingen selvfølge at etiske problemer blir diskutert. Ennå mangler man innarbeidede rutiner for denne typen diskusjoner. Dette er blant konklusjonene forskere ved Universitetet ved miljø- og biovitenskap trekker etter å ha gjennomført sitt forskningsprosjekt, "Kompetanseoppbygging i etikk ved UMB". - Med det ansvar UMB har for forvaltning av natur og miljø, og ikke minst med det sterke innslaget av bioteknologi, sier det seg selv at svært mange blir konfrontert med etiske problemer, sier Terje Kvilhaug, førsteamanuensis i filosofi ved Universitetet for miljø og biovitenskap.

Dårlig sykepleieutdanninger

23 av landets 29 institusjoner som tilbyr sykepleieutdanning er ikke gode nok. - Den nedslående evalueringen dokumenterer behovet for kompetanseutvikling ved lærestedene, sier Forskerforbundets leder Kolbjørn Hagen. Mer tid til FoU og øremerkede stipendiastillinger vil være aktuelle virkemidler for å oppnå høyere faglig nivå, og flere førstestillinger som er et av kriteriene for godkjennning. En nasjonal revidering av alle bachelorgradsstudier og mastergradsstudier i sykepleie ble iverksatt av NOKUT høsten 2004. Revideringen omfatter 33 studietilbud ved 29 institusjoner, og det går rundt 13 000 studenter på utdanningene.

Finland lokkar forskarar

Finlands Akademi og innovasjonsorganet Tekes har lansert eit nytt program for å få leieande forskarar frå utlandet til finske universitet og forskingsinstitutt. Programmet rettar seg mot både utlendingar og finske forskarar som har vore lenge i utlandet. Bakgrunnen for initiativet er regjerings prinsippavgjersle om strukturell utvikling av det offentlege forskingssystemet. Forskarane som får finansiering i Finland skal delta i forskarutdanninga, og det er føresett at kompetansen deira er i tråd med dei forskingspolitiske hovudliniene. Det er forventa at universitet og forskingsinstitutt kjem med framlegg på strategiske område der dei er sterke, og som det er mogeleg å trekke seg toppforskalar til. Styremaktene ynskjer at programmet skal leggje grunnen for langsigkt internasjonal forskingssamarbeid. Finansieringa er derfor berre for folk som kjem til å verte ein stabil del av det finske forskingssamfunnet, og ikkje til dømes gjesteførelesarar.

USA: Skapte Gud verda?

Den kristne høgres frammarsj i USA fører stadig oftare til konfliktar innanfor høgare utdanning. I California har ein kristen skule stemt University of California-systemet for retten ettersom dei opptaksansvarlege ved universitetet har nekta å godkjenne ein del av kursa ved skulen som kvalifiserande for oppnak. Det dreier seg blant anna om kurs i biologi der skulen har hatt spesielle lærebøker som universitetet meiner at ikkje er "konsistente med synspunkta og kunniskapen som er allment akseptert i det vitskaplege miljøet". I klartekst gjeld det at dei høgrekristne skulane ofte underviser om "intelligent design" som eit alternativ til den utviklingslæra som dei meiner er i strid med bodskapen i Bibelen. Ved Iowa State University har samtidig 140 vitskapleg tilsette underteikna eit opprop mot kravet om at "intelligent design" skal verte presentert som ein alternativ forklæringsmodell i den akademiske undervisinga òg.

Kampanje om britiske avgifter

Den britiske regjeringa fryktar at høgare studieavgifter frå neste år skal skremme vekk studentar frå mindre studievande miljø. Derfor driv dei i haust ein opplysningskampanje via pressa, radio, tv og Internett, om dei økonomiske vilkåra som gjeld i den nye ordninga. Den ansvarlege ministeren, Bill Rammell, seier til pressa at det finst mange mytar om korleis det nye systemet kjem til å fungere. På bakgrunn av dei dystre profetiane, vil han presentere eit ljósare bilet. Han meiner at det vert meir økonomisk støtte enn dei fleste anar, og at dei som er därleg stilt økonomisk, ikkje treng betale tilbake. Mange universitet har dessutan stifta eigne stipendfond.

Rekruttering

Utenlandske jobbsøkere

– Jeg opplever at det norske snakket om internasjonalisering bare er talemåter, sier den tyske litteraturviteren Ortrun Niethammer. Hun ble innstilt som nummer én på en stilling ved Universitetet i Tromsø for så å oppleve at stillingen ble trukket tilbake.

Sommeren 1998 ble det lyst ut en stilling i tysk litteraturvitenskap ved Universitetet i Tromsø (UiTØ). Annonsen stod blant annet i den tyske avisen Die Zeit. 30 søkerar meldte seg. De fleste var fra Tyskland. Litt over ett år senere var innstillingen fra den sakkyndige komiteen klar. Dr. phil. habil Ortrun Niethammer fra Tyskland ble innstilt på første plass.

Hun fikk muntlig tilslagn om at hun trolig ville få stillingen, og begynte på norskkurs hjemme i Tyskland. Så ble stillingen plutselig trukket tilbake uten at Niethammer fikk noen god begrunnelse for dette. Senere ble den samme stillingen lyst ut på nytt. Da hadde kona til en av de vitenskapelig ansatte ved tyskavdelingen ved UiTØ, doktorert. Hun søkte og fikk stillingen. Ingen annonser hadde blitt satt inn i tyske media.

Fikk ikke svar

Niethammer følte seg makteslös under prosessen, sier hun til Forskerforum.

– Da innstillingen ble klar i oktober 1999, fikk jeg muntlig beskjed fra UiTØ om at jeg måtte komme opp og sjekke ut forholdene. Jeg likte hva jeg så, ble en uke, så på leiligheter og barnehageplasser. Etter noen dager hadde jeg en samtale med dekan ved Humanistisk fakultet, og jeg ble litt forvirret av samtalen. Han ville ikke gi noen klare svar.

Så dro Niethammer tilbake til Tyskland og ventet på det formelle tilslagnet om at hun hadde fått stillingen. Ingenting skjedde. Hun tok derfor kontakt med UiTØ via e-post og brev. Hun fikk aldri svar. Men hun fortsatte å mase.

– I april 2000 fikk jeg et kort brev fra en saksbehandler om at stillingen ikke skulle bli besatt.

Niethammer stilt seg svært undrende til dette, blant annet fordi UiTØ hadde gitt henne klare signaler om at stillingen var finansiert og ville bli besatt. Niethammer sendte flere brev. Hun fikk aldri svar, hevder hun.

Mellom to stoler

Niethammer prøvde også å ta kontakt med det norske Forskerforbundet. Hun fikk beskjed om at siden hun ikke var medlem av Forskerforbundet kunne de naturlig nok ikke hjelpe. Og siden hun ikke var ansatt ved en norsk institusjon, kunne hun heller ikke bli medlem. Etter dette tok Niethammer kontakt med det tyske forskerforbundet. De svarte at de ikke kunne ta saker i Norge og at det ikke var noe formelt samarbeid mellom det tyske forskerforbundet og det norske.

– Jeg følte meg helt makteslös. Jeg var falt mellom to stoler og fikk ingen informasjon.

I november 2004 holdt Niethammer en forelesningsrekke ved UiTØ. Da ble hun fortalt

at stillingen var besatt og at vedkommende som fikk den først hadde gått i stillingen som hjelpearer før doktorgraden var ferdig, og deretter fast en tid etter at hun hadde levert inn doktorsøknaden.

– Ingen fra UiTØ hadde tatt kontakt med meg for å fortelle at stillingen på ny var blitt ledig. Jeg så heller ingen annonser for den i tyske aviser, noe som kanskje var naturlig siden stillingen tidligere var lyst ut i Die Zeit. Jeg er skuffet over dette, siden jeg fortsatt gjerne ville ha stillingen.

– *Hva sa de ansatte ved tysk til deg da du var i Tromsø i fjor høst?*

– Det var det som var så rart. Ingen kom og snakket med meg. Ingen møtte opp på forelesingene mine. I Tyskland bruker vi å ta kontakt med gjesteforelesere.

Rasende

Niethammer sier hun ikke er frustrert over det som har skjedd.

– Det er ikke et dekkende ord. Jeg er rasende. Jeg forstår det slik at norsk akademia vil være en del av et internasjonal miljø. Jeg har opplevd at dette bare er talemåter. Hvis dere vil ta andre hensyn enn de rent faglige, så er det greitt for meg. Men da burde dere i det minste si det rett ut.

Forskerforum har snakket med flere i fakultetledelsen ved humanistisk fakultet. De sier at stillingen ble temporaert trukket tilbake grunnet dårlig økonomi. Da økonomien ble bedre, ble den på ny lyst ut. Hvorfor den da ikke ble utlyst internasjonal, er det ingen av dem Forskerforum har snakket med som kan opplyse om. Svaret er at dette ligger en tid tilbake.

Mer samarbeid nå

Kolbjørn Hagen er leder for det norske Forskerforbundet. Han vedgår at slike saker er et problem.

– Men problemene var større før. I takt med den økende internasjonaliseringen har vi de senere årene opprettet samarbeidsavtaler med stadig flere forbund. Vi har nå avtaler på plass med alle de nordiske samarbeidsforeningene. Vi har også hatt kontakt med Tyskland. Når nordmenn søker stillinger ute, skal de få hjelp av våre søsterorganisasjoner og motsatt.

– *Har dere mange slike saker?*

– Det varierer. Problemlene er at vi ikke alltid møter velvilje hos våre søsterorganisasjoner når vi spør om slike avtaler kan inngås. Men vi gjør vårt beste for at det skal bli bedre, noe det da også er blitt. Situasjonen er mye bedre enn bare for noen år siden, og om det er opp til oss, vil den bli enda bedre.

maktesløse

Dr. phil. habil Ortrun Niethammer fra Tyskland ble innstilt på første plass til en stilling i tysk litteraturvitenskap ved Universitetet i Tromsø. Hun fikk muntlig tiltsagn om at hun trolig ville få stillingen. Så startet marerittet ... (Foto: Forskerforum)

Fakta

Utlendingene kommer til akademia
Antall utlendinger i vitenskapelige/faglige stillinger i universitets-, høyskole- og instituttsektoren ble omtrent doblet i løpet av 1990-tallet, og utgjorde i 2001 samlet omkring 12,5 prosent, ifølge tall fra Forskningsrådet. De fleste forskere i Norge med utenlands bakgrunn kommer fra OECD-land utenom Norden, men andelen som kommer fra de nordiske land er også betydelig. Universitetene har høyest andel utlendinger blant vitenskapelig personale i hovedstilling (ca 16 prosent), fulgt av vitenskapelige høyskoler (ca 12,5 prosent), instituttsektoren (ca 11 prosent) og statlige høyskoler (ca 7 prosent).

Fordelt på stillingskategorier ved universiteter og vitenskapelige høyskoler utgjør utlendinger 20 prosent av rekrutteringsstillinger inkludert post.doc., 14 prosent av professorer/lamanuenser/amanuenser og 14 prosent av eksternt finansierte. Fordelt på fagfelt finner man flest med utenlands bakgrunn innenfor matematikk/naturvitenskap (24 prosent), humaniora (21 prosent) og teknologifag (18 prosent) og færrest innenfor medisin (9 prosent) og landbruksfag og veterinærmedisin (9 prosent). Norden er sterkest representert innen humaniora.

Ektefellenes tid snart en saga blott

Lars Nerdrum er forsker ved NIFU STEP og har studert internasjonalisering. Han sier at vi ikke vet noe om hvor vanlig en sak som den fra Tromsø er. Men allment kan vi kanskje si at nordmenn, som andre, er seg selv nærmest.

- I en undersøkelse gjennomført i 2003 svarte en tredjedel at de primært kom av faglige grunner, en tredjedel grunnet kjærlighet, og en tredjedel av andre grunner. Tyskere for eksempel vil gjerne til Tromsø på grunn av den ville naturen og det ekstreme været.

Rent generelt kan vi si at nesten en av fem opplevde at det var vanskelig å få godkjent sin utdanning i Norge, forteller Nerdrum. Men hele 70 prosent opplevde ingen faglige konflikter. Nerdrum mener at de som kommer er lite konfliktorienterte og ønsker at dette skal gå bra.

- Når du først har tatt avgjørelsen om å flytte til Norge, vitner det om at disse forskerne er svært fleksible.

- Hvem er disse som kommer av faglige grunner?

- Jeg bruker å dele dem inn i to kategorier.

Forsker ved NIFU STEP, Lars Nerdrum, mener de utenlandske forskerne som kommer til Norge stort sett er svært fleksible. (Foto: Ingar Myking)

De som gir blaffen i hvor de havner, de unge sultne forskerne som vil til et internasjonalt ledende miljø. Det klassiske eksempelet er geologi, hvor Norge er verdensledende på enkelte felt. Den andre typen er den litt mer etablerte som opplever at det butter litt mot hjemme. De blir ikke professorer, de mangler midler, de ønsker et skifte. De kan komme til Norge og få faste stillinger og godt utstyr.

Nerdrum sier at svært mye blir gjort for å bedre flyten av forskere.

- EU har opprettet en portal hvor man kan legge inn annonser og hvor man finner informasjon om hvor det er ledige stillinger. Forskningsrådet ønsker at den norske delen av denne portalen skal være best mulig.

- Så nå kan man utlyse stillinger internasjonalt for en billig penge?

- Ja, UiO har også ansatt et internasjonalt kontor som kan hjelpe til med etablering. Internasjonaliseringen er kommet for å bli. En del mindre institutter ønsker nok fortsatt å ansette ektefeller til dem som jobber der, men den tiden er i ferd med å gå over, er mitt inntrykk.

Forsking

Ingen vil ha Nærings- og forskingsdepartementet

Trond Giske blir lansert som nærings- og forskningsminister i den nye regjeringa Stoltenberg. Men ingen synes det er ein god idé å flytte ansvaret for norsk forsking til Næringsdepartementet.

Dagsavisen var først ute med å spekulere i om den nye regjeringa kan komme til å slå saman forsking og næring til eitt departement, med Trond Giske som statsråd.

- Om vi treffer, er ikkje sikkert. Men teorien er ikkje tatt heilt ut av lause lufta, fortel Kjell-Erik Kallset, leiar av politisk avdeling i Dagsavisen.

Dagsavisen er kjent for å ha særleg god innsikt i Arbeidarpartiet og venstresida i norsk politikk. Kallset peikar på at Arbeidarpartiet har tradisjon for å sjå forsking og næring i samanheng, og sidan eitt av hovudmåla til SV er eit eige oppvekstdepartement, kan utdanning og forsking fort bli splitta.

Ikkje første gongen

Då den førre Stoltenberg-regjeringa vart etablert i 2000, var det lenge uklart om Grete Knudsen ville få ansvaret for forsking som næringsminister. Både Forskningsrådet og Regjerings forskningsutval (RFU) var i dei første vekene etter regjeringsutnemninga lagt under Næringsdepartementet. Det utvikla seg til ein makkamp internt i regjeringa der Trond Giske og Grete Knudsen

Trond Giske blir lansert som nærings- og forskningsminister. (Foto: Ingar Myking)

kjempa frå kvar sin kant om kven som skulle ha ansvaret for forskinga. Til slutt blei det oppnemt eit interdepartementalt utval, som etter ei tid konkluderte med at forskinga framleis hørde til saman med utdanning i eit eige departement.

Giske argumenterte på følgjande måte for at utdanning og forsking høyrer saman i same departement i Forskerforum nr. 6 2000:

"... tilgangen på kunnskap og sjansane til å ta utdanning er ein svært samfunnsskapande faktor og dermed nøkkelen til å lage eit rettferdig samfunn med like sjansar til alle, uavhengig av sosial bakgrunn. Slike perspektiv meiner eg eit overordna utdanningsdepartement kan ta seg betre av enn eit nærings- eller andre fagdepartement som finansierer forsking. Forskinga har mange ulike oppgåver. Ho skal heve det generelle kunnskapsnivået om samfunnet og sosiale prosessar, om naturen og allmenne vitakaplege spørsmål. Utover det er det klart forskinga òg skal ha klare praktiske funksjonar som å skape arbeidsplassar, bidra til næringssutvikling og produksjonsutvikling. KUF skal ha det koordinerande ansvaret for forsking, og utover det ser eg det som svært bra at andre departement bidreg både fagleg og finansielt til norsk forsking."

Men det var den gongen.

Grete Knudsen blei nyleg intervjua av Dagsavisen og argumenterte på ny for at forskinga bør ligge under Næringsdepartementet. Trond Giske kommenterer utspelet frå Grete Knudsen slik:

"Det finnes argumenter for begge deler. Jeg er enig med Grete Knudsen i at framtidig suksess i næringsslivet er avhengig av at vi får til forskning i verdensklasse og at næringsslivet kan anvende den på en god måte." Og videre: "Jeg har ikke lyst til gå inn i en diskusjon om departementsstruktur. Nå skal vi først bli enige om politikken, så får neste steg komme etterpå. Dette er en del av regjeringsdebatten."

Lanseringskampanje for Giske?

Informerte kjelder i SV og Ap vedgår overfor Forskerforum at forskinga sin plass i departementsstrukturen vil bli ei vanskeleg nøtt for regjeringa. Kravet frå SV om eit eige oppvekstdepartement opnar for at krefter i Arbeidarpartiet kan få gjennomslag for å flytte forsking over til næringssdepartementet. Få ser for seg eit tungt departement med ansvar for barnehage opp til høgare utdanning, pluss forsking. Enkelte peikar på at høgare utdanning og forsking til saman bør vere store nok til å utgjere eit eige departement. Andre at forsking med IT og litt

Tor-Arne Solbakken, LO, vil ikkje ha forskinga i Næringsdepartementet. (Foto: Scanpix)

Det vil heller ikkje Rolf Reikvam. (Foto: Ingar Myking)

Og slettes ikkje Kolbjørn Hagen. (Foto: Ingar Myking)

næringspolitikk burde vere eit bra grunnlag for eit sjølvstendig departement, slik dei har gjort det i Danmark. Det blir også spekulert i om Trond Giske driv aktiv lanseringskampanje for seg sjølv som minister for næring og forsking.

Vidar Bjørnstad representerer Arbeidarpartiet i KUF-komiteen og hevdar han ikkje kjenner til nokon debatt om å endre forskingas plass i departementsstrukturen. Men han ser at spørsmålet kan vere aktuelt.

- Det er gode argument for fleire løysingar. Det viktigaste er å ikkje stire seg blind på ein struktur. Ein viktig del av politikken innan forsking og utdanning dei siste åra har vore å få til eit betre samarbeid mellom forsking, akademia og næringssliv. Dette vil kome uansett departementsstruktur, seier Bjørnstad.

Nei frå LO

LO-systemet har tradisjonelt hatt sterkt innverknad på næringsspolitiken i Arbeidarpartiet. Men heller ikkje her jublar dei for ideen om å flytte forskinga over til næring.

partement

Tor-Arne Solbakken er med i den sentrale leiinga av LO, og har følgt norsk utdannings- og forskingspolitikk tett over fleire år. Han er skeptisk til å lausrive forskinga frå høgare utdanning.

- Vi har ikkje drøfta saka internt i LO, men eg meiner absolutt at forskinga høyrer saman med høgare utdanning i den departementale strukturen.

I 2000, då Grete Knudsen lenge såg ut til å få ansvaret for koordineringa av forskinga frå Næringsdepartementet, var Solbakken nestleiar i NTL.

- Vi var imot å flytte forskinga då òg, seier han.

- Eit gjennomgangstema i forskingsmeldinga er å få til betre koplingar mellom universitet, høgskular, forskingsinstitutt og næringsliv. Skal vi få til eit betre samarbeid, meiner eg det er viktig at koordineringa skjer med utgangspunkt i eit utdannings- og forskingsdepartement, påpeikar Solbakken.

Lei av oppvekst

Rolf Reikvam, leiar for KUF-komiteen er ikkje vidare begeistra for at det no har blitt ein debatt om kor forskinga høyrer heime i departementsstrukturen.

- Eg vil jobbe hardt imot at næring og forsking blir slått saman. Temaet har ikkje vore gjenstand for forhandlingar, men eg tippar det er Arbeidarpartiet som dreg i denne retninga, kommenterer han.

- Den tyngste forskinga i Noreg føregår ved utdanningsinstitusjonane. Forsking og høgare utdanning høyrer naturleg saman. Eg ser at ønsket frå SV om eit eige oppvekstdepartement kan føre til problem for forskinga i departementsstrukturen, men eg vil jobbe for at forsking og høgare utdanning er samla. Om det blir i eit eige departement eller saman med grunnskulen får vi sjå.

Reikvam vedgår at han ikkje har vore av dei mest entusiastiske tilhengarane av kongstanken til SV: eit eige oppvekstdepartement.

La statsministeren styre!

Hans Skoie, spesialrådgivar ved NIFU STEP, og ein av landets fremste ekspertar på forskingspolitikk, meiner regjeringa Stoltenberg no bør nytte sjansen til å oppgradere den øvste policy-utforminga i norsk forsking. Skoie meiner tida no er inne for at statsministeren tek over leiinga av Regjeringas forskingsutval (RFU).

- Utdannings- og forskingsdepartementet har ikkje hatt ei heldig hand med koordineringa og samordningsfunksjonen av forskinga. Dette ser vi klarast med dei siste forskingsmeldingane - med løfte om vekst, men utan klar retning i satsingane. Vi må spørje kva vi vil med forskinga her i landet? Departementet er prega av ein for sterk undervisningsprofil, og kontakten med an-

Hans Skoie meiner statsministeren bør styre forskinga. (Foto: Ingar Myking)

vendt forsking og utviklingsarbeid er svak.

Skoie meiner at heller ikkje Næringsdepartementet er noko sterkt forskingsdepartement.

- Departementet har lenge vore for svakt, både på organisasjonsplanet og i ressurs-samanheng - også under Arbeidarpartiet. Dei treng ei opprusting, men eg vil åtvare mot at dei får ansvaret for koordineringa av all norsk forsking gjennom RFU. Den nasjonale koordineringa og satsinga bør overvaskast frå Statsministerens kontor. Kontoret har betre oversyn og større sjansar til å ta tak i problema om noko haltar i forskingspolitikken.

Ein slik modell er brukt blant anna i Finland med stort hell. Det var også Regjeringa Gerhardsen sitt forslag til modell i 1965.

- *Kva med koplinga mellom utdanning og forsking som mange fryktar vil bli svekt ved ei departemental skilsisse mellom utdanning og forsking?*

- Vi må hugse på at to tredjedelar av norsk forsking og utvikling går føre seg utanfor høgskulane og universitata. Dessutan er det sektoransvaret til UFD å integrere forskinga og undervisninga i universitata og høgskulane, seier Skoie.

Akademia seier nei

Hittil har Universitets- og høgskolerådet gitt klar melding om dei ikkje ønskjer seg eit Nærings- og forskingsdepartement.

Heller ikkje leiar i Forskerforbundet, Kolbjørn Hagen, liker tanken på å flytte delar av forskinga over i eit nytt næringsdepartement.

- Forsking og høgare utdanning kan ikkje skiljast. Det overordna ansvaret for både grunnforskning og all anna forsking må ligge til same departement som har høgare utdanning. Stortinget har heile tida sagt at all høgare utdanning skal vere forskingsbasert. Då blir det meiningslaust å skilje dei, seier Hagen.

Av Ingar Myking

Tysk-kinesisk samarbeid

For ti år sidan fanst det om lag 5 000 kinesiske studentar ved tyske universitet og høgskular. I dag er talet cirka 25 000. Mange av dessa studentane har kome til Tyskland som ledd i eit bilateralt samarbeid mellom tyske og kinesiske høgskular og universitet. Fagområda som dominerer er teknikk, økonomi og naturvitenskap. Ein ny vurderingsrapport viser at interessa for utanlandsstudiar har minka frå kinesisk side dei to siste åra. Ei årsak kan vere utbygginga av eigen utdanningskapasitet i Kina. Kinesiske styresmakter er for tida mest interesserte i samarbeid i form av felles studieløp der tyske førelesarar underviser ved universitet i Kina. Interessa for dette har òg auka frå dei tyske høgskulane og universiteta. Den tyske rektorkonferansen HRK arbeider med å utforme sams retningslinjer for denne typen samarbeid.

Britiske studentar dreg sørover

Innføringa av studieavgifter frå neste år har ført til eit større trykk av søkjrarar på universiteta i England i haust. Tusentals studentar vert utan studieplass, og universitet i Australia og New Zealand har derfor prøvd å rekruttere britiske studentar. Dei marknadsfører seg med at dei nye avgiftene kombinert med høgare levekostnader i England gjer at det iallfall ikkje vert dyrare å studere på den andre sida av jordkloden. Leiga av ein hybel er til dømes langt billigare i Australia enn det vanlege i Storbritannia. Studentar kan òg få økonomisk hjelp gjennom stipend som fleire universitet har oppretta for å tiltrekke seg søkerar. Klimaet i Australia og New Zealand vert òg rekna som ein positiv rekrutteringsfaktor. Ettersom studieåret der startar etter sommarferien i februar, kan rekrutteringa foregå om hausten på den nordlege halvkula.

Harvard og Princeton på topp

USA: Det er tid for dei tradisjonelle rankingane av universitet i U.S. News & World Report, men nokre store overraskinger er det ikkje i år. I klassen "National Universities" deler Harvard og Princeton fyrste plassen. Yale og University of Pennsylvania kjem på tredje- og fjerdeplass. Deretter fylgjer Duke, Stanford, Caltech og MIT. Columbia University og Dartmouth College deler niande plassen. Princeton Review har òg sett opp ein ranking som er basert på karakteristikkane frå 110 000 studentar rundt om i USA. Studentane ved Stanford er mest nøgde med lærestaden sin, og studentane ved St. John's college i Santa Fe er mest nøgde med professorane sine. Den noko tvilsame æra av å verte kåra til "Top Party School" fekk University of Wisconsin i Madison.

UiS får ny nettportal

Universitetet i Stavanger (UiS) har inngått med kontrakt med Bouvet og Coretrek som skal lage ny nettportal for UiS, melder UiS Nettavis.

- Jeg er forventningsfull til prosessen. UiS-portalen vil kunne sette Universitetet i Stavanger i front når det gjelder kommunikasjonsflyt, sier UiS-direktør Per Ramvi til UiS Nettavis.

Lønnspolitikk

Liv, lønn, lære

Arbeidsgiverne ved universiteter, høgskoler og statlige institutter bruker i mye mindre grad virkemidlene i lokale lønnsforhandlinger enn andre arbeidsgivere i staten. Dette på tross av at de ønsker seg mer lønnsdifferensiering og premierung av faglig dyktighet.

Fafo-rapporten "Lokale forhandlinger i staten. Forsknings og undervisningssektoren", forfattet av Bård Jordfald, gir en oversikt over resultatet fra de lokale lønnsforhandlingene etter hovedoppgjøret i 2002. Oppgjøret var historisk i statssektoren. Aldri før har det blitt avsatt så mye penger til lokale oppgjør i staten, hele 2 prosent mot normalen på 0,5 prosent. Rapporten gir også en oversikt over både arbeidsgiveres og tillitsvalgtes holdninger til lokale lønnspolitiske spørsmål.

Et vesentlig skille mellom FoU-sektoren og andre statlige områder er at de førstnevnte har liten vilje til å legge inn egne midler i finansieringen av de årlige lønnsforhandlingene. "I 2002 var det en helt marginal andel av virksomhetene som tilførte mye midler", står det i rapportene om landets læresteder. Ett av 20 forhandlingssteder i FoU-sektoren la til det som i rapporten kalles "mye", i motsetning til departementene der forholdet var en av tre. Halvparten la ikke til noen midler i det hele, mens fire av ti FoU-virksomhetene la til marginalt med midler.

Mindre opptatt av rekruttering

Lærestedene skilte seg også ut ved å bruke minst lokale forhandlinger i staten ut fra særlige grunnlag, eller såkalte 2.3.4-forhandlingene. Disse forhandlingene blir gjort dersom arbeidstagere har fått en vesentlig endring av arbeidsoppgavene som lå til grunn ved ansettelse, om det har blitt gjennomført effektiviseringsstiltak uten en egen produktivitetsavtale, eller dersom det er særlige problemer med å rekruttere eller beholde arbeidskraft.

Her viser det seg at FoU-virksomheten bruker 2.3.4-forhandlingene i langt mindre grad enn departementene, og særlig lite ut fra kriteriene om rekruttering eller å holde på kompetanse.

Bildet blir komplimentert med at arbeidsgiverne i den statlige FoU-sektoren også skilte seg ut fra arbeidsgiverne ellers i staten med å være mindre opptatt av å beholde arbeidskraft og å belønne tilsatte som har fått endret arbeidsoppgavene sine.

Forskerforbundet vil forhandle lokalt

Av fagforeningene i sektoren skilte Forskerforbundets tillitsvalgte seg ut med at de i langt sterkegrad har som mål å bruke den lokale lønnsdannelsen til å premiere enkeltpersoner fremfor en jamm fordeling av lønnstilleggene. Forskerforbundet er også den foreningen som legger mest vekt på faglig dyktighet og at prestasjoner bør veie mest av kriteriene for lønnsopprykk. Det samme gjelder lønnsdifferensiering, der Forskerforbundet i større grad aksepterer og ønsker spissing av midlene i de lokale oppgjørene. Tillitsvalgte ved universitetene er villige til å koncentrere midlene mest, mens høgskolene er mer moderate.

Todeling av akademia

FoU-sektoren var den delen av staten der i gjennomsnittet ferrest tilsatte oppnådde lokale tillegg. Gjennomsnittet var lavest ved universitetene og høyest ved instituttene. De med lønnstrinn 41, eller høyere, oppnår i gjennomsnitt mer av den lokale potten. De høyest lønnede får mer av potten enn det som ellers er vanlig i staten.

Et annet viktig strukturelt trekk ved den statlige FoU-sektoren er den høye andelen midlertidige ansatte. Sammen med praksisen med nettobudsjettering, blir dette sett på som en av hovedforklaringene på hvorfor FoU-virksomhetene skiller seg ut fra resten av statssektoren.

Det er verdt å merke seg at både tillitsvalgte og arbeidsgivere påpeker at de midlertidig ansatte i liten grad stiller krav i de lokale forhandlingene. Forfatteren drøfter også om den gruppen blir bevisst nedprioritert under forhandlingene. Han konkluderer med at "...den lokale lønnspolitikken fort (kan) bli en todeling av arbeidsstokken, hvor kriteriene faglig dyktighet, gode arbeidsresultater, initiativ og kreativitet kun gir uttelling for de som er fast tilsatt".

Av Ingar Myking

Et vesentlig skille mellom FoU-sektoren og andre statlige områder er at de førstnevnte har liten vilje til å legge inn egne midler i finansieringen av de årlige lønnsforhandlingene. (Foto: Forskerforum)

Full krangel om master-tittel

BI og NTNU har havnet i krangel om bruk av titelen Master of Management. BI mener skolen har enerett på tittelen. I høst startet NTNU i Trondheim opp et masterprogram der studentene kan ta en master i organisasjon og ledelse. Graden skal etter planen ha tittelen "Master of Management", en tittel som fikk ledelsen på BI til å reise bunt. NTNU har nå rådført seg med advokat, og mener den fritt kan bruke den åpenbart svært attraktive tittelen uten å komme i konflikt med lovverket.

Portal for mobilitet

Europakommisjonen har etablert en ny internettportal for å fremme forskermobilitet, melder Forskningsrådet. Portalen vil inneholde internasjonal utlysning av forskerstillingene med informasjon om tilbud og vilkår i de ulike landene. Som norske tråder i denne informasjonsvennen, har Norges forskningsråd etablert et nettverk av lokale norske mobilitetssentre ved universiteter, høgskoler, forskningsinstitusjoner og næringsliv. I tillegg har man laget en egen norsk mobilitetsportal. Se www.eracareers.no.

Trafikkflygerutdanning utredes

UFD, Samferdselsdepartementet og Forsvarsdepartementet setter ned et utvalg for å vurdere organisering av trafikkflygerutdanning, opplyser UFD. Departementene ønsker å kartlegge behovet for trafikkflygere og vurdere ulike modeller for hvordan behovene best kan dekkes. Utvalget skal vurdere rekrutteringsbehov, ulike flygerutdanningsmiljøer, kostnader ved ulike modeller, ansvarsfordeling og finansiering. Relevante aktører som flyselskaper, flygerutdanningsmiljøer og utdanningsinstitusjoner skal trekkes inn i arbeidet.

Trygd for doktorkandidater

Aetat tapte dagpengesaker

Kan en doktorgradskandidat fullføre avhandlingen på kveldstid og i helger – og samtidig få arbeidsledighetstrygd? Nei, mente Aetat, men tapte i Trygderetten.

Mange doktorgradskandidater har kommet i denne klemma: Stipendperioden er over, og avhandlingen er ikke ferdig. En har i utgangspunktet ikke rett til dagpenger, men hva om sluttføringen av avhandlingen skjer utenom vanlig arbeidstid – på kveldstid og i helger?

Reell arbeidssøker

Aetat Arbeidsdirektoratet har lidd nederlag i to lignende saker i Trygderetten det siste året. En av sakene gjelder en doktorstipendiat ved NTNU som meldte seg arbeidsledig da stipendperioden gikk ut. Avhandlingen var ikke levert. Aetat avslo søknaden om dagpenger med den begrunnelsen at søkeren var under utdanning og ikke kunne anses som reell arbeidssøker. Vedkommende klaget avgjørelsen inn for Aetat klage- og ankekontoret, uten å få medhold. Saken ble da anket til Trygderetten av den tidligere stipendiaten.

Den ankende part argumenterte med å hele tiden ha vært reell arbeidssøker og disponibel for jobbmarkedet. Etterarbeidet med avhandlingen hadde foregått på kveldstid og i helger. Aetat klage- og ankekontoret hevdet på sin side at doktorgradskandidater ikke kan sees som reelle arbeidssøkkere så lenge de fremdeles arbeider med avhandlingen, selv om dette skjer i helger eller utenfor vanlig arbeidstid. I oversendelsesbrevet til Trygderetten heter det: "En doktorgradskandidat kan imidlertid anses som reell arbeidssøker etter at avhandlingen er innlevert og fram til seks uker før disputasen avholdes, dersom han er tilgjengelig for arbeidsmarkedet i minst åtte uker."

Trygderetten kom til at Aetat – i sine egne retningslinjer – hadde tolket regelverket for restriktivt. Retten fastslo at arbeidet med avhandlingen hadde foregått om kvelden og i helger, og at dette kan kombineres med fullt arbeid på dagtid. Dermed ble den ankende gitt medhold.

Mindre rigid praksis

Forsker forbundet er tilfreds med kjennelsen.

– Det ser ut til at Trygderetten legger opp til en mindre rigid praksis. Slik vi oppfatter Trygderetten, vil ikke arbeid med avhandlingen på kveldstid og i helger uten videre frata deg retten til dagpenger, sier juridisk rådgiver Lars Petter Eriksen i Forsker forbundet til Forskerforum.

Forsker forbundet har vært i kontakt med Aetat Arbeidsdirektoratet ved Anne Bisgaard. Hun mener kjennelsen beskrevet over ikke lenger er uttrykk for gjeldende rett på området, etter en forskriftsendring om dagpenger og utdanning fra januar i år. Forsker forbundet har skrevet et brev til Arbeidsdirektoratet der de ber om en klargjøring av dette synspunktet. Det heter det blant annet: "Vi er ikke uten videre i stand til å se på hvilken måte

forskriftsendringene rokker ved den forståelse Trygderetten legger til grunn."

Aetat Arbeidsdirektoratet har foreløpig ikke svart på henvendelsen fra Forsker forbundet, og Forskerforum har ikke lyktes i å innhente kommentar fra direktoratet.

Av Kjetil A. Brottveit

Fakta

Dagpenger

For å motta dagpenger, må en være "reell arbeidssøker". Dette prinsippet, nedfelt i Lov om folketrygd, betyr blant annet at søkeren må kunne ta på seg fullt arbeid hvor som helst i landet. Hovedregelen er at en ikke får dagpenger mens man er under utdanning.

Lov om folketrygd ble supplert med forskrifter fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet i 1998. En bestemmelse (i § 4-3 nr. 2 bokstav a) beskriver et unntak fra hovedregelen om at utbetaling av dagpenger ikke er forenlig med utdanning: "Ved deltagning i utdanning eller opplæring når undervisningen foregår utenfor normal arbeidstid, d.v.s. på kveldstid, i weekender o.l. og vedkommende følger undervisningen. Utdanningen må være eksplisitt lagt opp slik at den kan kombineres med fullt arbeid på dagtid."

Aetat tolket regelverket om doktorgradskandidater og dagpenger for strengt, fastslo Trygderetten. Illustrasjonsfoto: doktorpromosjon ved NTNU, mai 2003. (Foto: NTNU Info/Rune Petter Ness)

Annleis universitetsguide

USA: Tidsskriftet Washington Monthly har nylig publisert ein annleis guide til universitetsstudiar. Tidsskriftet set spørsmålsteikn ved kriteria og metodikken i dei tradisjonelle rankingane: "Other guides ask what the colleges can do for you. We ask what colleges are doing for the country," heiter det i tidsskriftet, som i staden har sett opp desse kriteria: "Universities should be engines of social mobility, they should produce the academic minds and scientific research that advance knowledge and drive economic growth, and they should inculcate and encourage an ethic of service." Med denne tilnærminga har dei fått eit anna resultat enn dei tradisjonelle rankingane. Harvard kjem heilt nede på 17. plass, og Princeton på 44. På toppen ligg i staden MIT, UCLA, Berkeley, Cornell og Stanford. Det som dreg ned for til dømes Princeton er låge poeng for sosial mobilitet.

Frankrike: Meir til forsking

Frankrikes utdanningsminister Gilles de Robien og forskningsminister François Goulard lovar auka satsingar på FoU-området. I sommar møtte dei representantar frå forskarsamfunnet for å understreke viljen den franske regjeringa har til auka løvingar. Statsrådane vil prøve å nå det europeiske målet om tre prosent av BNP til forsking fram til år 2010. Målsetnaden er den same som i den norske forskingsmeldinga: Ein prosent skal kome frå offentlig sektor, to frå det private. Statsrådane annonserer ein auke på ein milliard euro til for neste budsjettår.

Britisk oppsving for naturvitenskap

Etter fleire år med færre studentar i naturvitenskaplege fag ved britiske universitet og høgskular, verkar det som om trenden er i ferd med å snu. Opptaksorganisasjonen UCAS rapporterer om aukande søkerantal før høstsemesteret. Talet på nye kjemi-studentar stig med 17,7 prosent, med 9,9 prosent i biologi og 1,4 prosent i fysikk. Opptakstala viser elles at yrkesretta studiar har størst auke. I eit fag som sosialt arbeid, går talet på nye studentar opp med nesten 50 prosent, og sjukpleiarutdanninga får 16 prosent fleire studentar. Psykologi, design og idrettsvitenskap er andre populære fag blant nybyrjarar.

Nye doktorgrader ved UiS

Styret ved Universitetet i Stavanger oppretter tre nye doktorgradsstudier, slik at tallet i alt blir åtte. De er i informasjonsteknologi, med profil innen signalbehandling, bildebehandling, kodeteori, sikkerhetsproblematikk for internett og systemer for e-handel; i biologisk kjemi og i ledelse med profil innen endring og samfunnsansvar. De to første hører hjemme ved Teknisk-naturvitenskapelig fakultet, den siste ved Samfunnsvitenskapelig fakultet. Dermed har SV-fakultetet fått sitt første doktorgradsstudium.

Forskerforbundet

Slutt på dobbeltmedlemskap

Sju medlemsforeninger i Akademikerne har samtidig sagt opp avtalene om dobbeltmedlemskap med Forskerforbundet.

– Vi er skuffet over oppsigelsene. Dette er åpenbart en samlet aksjon, sier leder Kolbjørn Hagen i Forskerforbundet.

– Når avtalene blir sagt opp med et identisk brev fra sju ulike foreninger, er det opplagt at dette er en samordnet beslutning, sier Hagen.

Avtalene om dobbeltmedlemskap går ut på at en kan være medlem av både en profesjonsforening, for eksempel Naturviterforbundet,

Fakta

Disse foreningene har sagt opp avtalene om dobbeltmedlemskap med Forskerforbundet med virkning fra nyttår:

- Den norske tannlegeforening
- Den norske veterinærforening
- Naturviterforbundet
- Norges Juristforbund
- Norsk Psykologforening
- Samfunnsviternes Fagforening
- Samfunnsøkonomenes Fagforening

og Forskerforbundet uten å betale dobbel kontingent. Dermed har dobbeltmedlemmene fått fordelen av å tilhøre en profesjonsforening og en fagforening samtidig. På Akademikernes hjemmesider er utmeldingene begrunnet med at Forskerforbundet i vår vedtok å melde seg ut av Akademikerne til fordel for hovedorganisasjonen Unio.

– *Tok Forskerforbundet denne risikoen på alvor da forbundet meldte seg ut av Akademikerne?*

– Vi visste at dette kunne skje, men selv var vi innstilte på å fortsette avtalene.

Kamp om medlemmene

– Vi tror de det gjelder har vært godt tjent med avtalene, men nå håper vi flest mulig fortsetter hos oss, eller blir stående i to forbund, sier Hagen. Han vedkjenner at to fagforeningsmedlemskap blir så dyrt at det nok ikke er mange som velger den løsningen. Oppsigelsen berører ca 850 medlemmer i For-

skerforbundet, og nå står kampen om hvilket forbund de skal velge.

– Målet til Forskerforbundet er å gjøre en så god jobb at medlemmene velger å bli hos oss, sier Hagen og viser til et godt apparat av tillitsvalgte, spesielt ved de store medlemsinstitusjonene.

Hittil har Forskerforbundet tatt seg av for eksempel lønnsforhandlinger ved universitetene – på vegne av Akademikerne-foreninger også. Nå må Akademikerne og deres medlemsforeninger bygge opp et parallelt apparat.

– *Konkuransen om medlemmene tilspisses?*

– Ja. Nå blir nok det enkelte forbunds dyktighet og medlemsfordeler avgjørende, sier Hagen. Han presiserer at forsikringsavtalene til Forskerforbundet står ved lag.

Akademikerne varsler kamp om de samme medlemmene på denne måten:

– Både forskningens rammebetingelser og utdannings- og forskningspolitikk er og vil være et vesentlig satsingsområde for Akademikerne og for våre medlemsorganisasjoner, sier leder Christl Kvam på Akademikernes hjemmesider.

Av Kjetil A. Brottveit

Forskerforbundet

Rettssak mot staten i januar

Utdanningsdepartementet og Forskerforbundet møtes i Arbeidsretten i januar. Forskerforbundet mener det er tariffstridig av Kristin Clemet å oppheve ordningen med at forskerne har rett og plikt til å bruke halve arbeidstiden til å forske.

Forskerforbundet har nå tatt ut stevning for Arbeidsretten mot statsråd Kristin Clemet og departementet hennes. Det var på et møte 23. juni før at departementet varslte at de ville se bort ifra de sentrale retningslinjene om lik arbeidsdeling mellom undervisning og forskning. Myndighetene vil overlate til lærestedene å avgi hvor mye de vitenskapelige ansatte skal

forske. I realiteten betyr det at norske forskere ved universiteter og vitenskapelige høgskoler kan miste den individuelle retten og plikten til å forske like mye som de underviser - populært kalt "50 prosent-regelen".

Rene undervisningsstillinger

Siden innføringen av den såkalte kvalitetsreformen har det vært et stort press på institusjonene for å få "frigjort" nok forskere til å gjennomføre den store økningen av undervisningen. Men "særavtalen" har hindret lærestedene i å harene undervisningsstillinger ved norske universiteter.

Forhandlingssjef i Forskerforbundet, Frank Anthun, forteller at saken kommer opp i Arbeidsretten 10. og 11. januar. Reguleringen som pålegger lik fordeling mellom forskning og undervisning står nedfelt i referatene fra møtene om inngåelse av særavtalen fra 1992. Det springende punktet i saken er statusen til disse referatene.

– I departementenes referater kommer det helt tydelig fram at forskere ved universiteter og vitenskapelige høgskoler skal ha individuell

rett og plikt til å forske om lag halvparten av arbeidstiden. Tolkningen har vært helt utvedydig fra alle partene i 12 år. Vi mener at dette punktet var en forutsetning for selve inngåelsen av særavtalen i 1992, sier Anthun.

Stevningen fra Forskerforbundet berører ikke selve prinsippet om den individuelle retten og plikten til forskning, men satser på å påvise tariffbrudd fra statens side. Anthun forteller at alle fagforbund som har organiserte ved institusjonen støtter Forskerforbundet i denne saken, bortsett fra NITO.

Mindre fleksibilitet

– *Hvorfor tror du UFD ikke like godt sier opp hele særavtalen?*

– Jeg tror staten har god nytte av avtalens. Den regulerer blant annet prisen på ekstraarbeid, time for time, og gjør det nok billigere for dem å gjennomføre kvalitetsreformen.

– *Hvorfor sier ikke Forskerforbundet opp hele avtalens?*

– Får vi ikke gjennomslag i Arbeidsretten, må vi vurdere å gjøre det. Gevinsten med å ha dagens særavtale er at den gir forskerne stor fleksibilitet med hensyn til arbeidstiden. En ny avtale kan medføre at forskerne får en mindre fleksibel arbeidsdag, påpeker Forskerforbundets forhandlingssjef.

Av Ingar Myking

Forhandlingssjef i Forskerforbundet, Frank Anthun, frykter at universitetsansatte får mindre tid til forskning etter kvalitetsreformen. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Ånda i maskina

Ei uforståeleg melding kan verte til eit krystallklårt bodskap etter avkoding i ei slik maskin.

Dersom det finst ei ånd i maskina, er det truleg i form av kryptologi og kodeteori.

Berre spør Selmersenteret ved Universitetet i Bergen.

ER NETTBANKAR sikre? Er det trygt å legge att VISA-kortnummeret på nettet? Gjennom slike problemstillingar møter vi kryptologien i kvardagen, medan kodeteori ligg til grunn for rask og påliteleg kommunikasjon via Internett og mobiltelefonar.

– Selmersenteret har vore med på å utvikle standardar for neste generasjons mobiltelefonar, UMTS. Det dreier seg om å redusere interferensen mellom brukarar som kommuniserer samtidig. Det er vi ganske stolte av, seier professor Tor Helleseth, direktør ved Selmersenteret.

KRYPTOLOGI ER LÆRA om hemmeleg skrift. Kryptologien kan delast inn i to undergrupper: kryptografi, som handlar om å lage kryptosystem, og kryptoanalyse, som handlar om å knekke system.

– Kryptografi er ein metode for å forvrenge ei melding slik at ho vert uforståeleg for andre enn mottakaren. Tradisjonelt har sendar og mottakar ein nøkkelen som berre dei kjenner, seier Helleseth.

Lat oss starte med maskina han har ståande på kontoret, ei såkalla chifermaskin for kryptering og dekryptering av meldingar. Maskina verkar som ei skrivemaskin som

erstattar bokstavar med andre bokstavar etter ulike nøklar. Mottakaren av ei melding stiller inn den same, avtalte nøkkelen – han sveivar ein runde på apparatet og får ut ein straum med teikn.

– Ein student som var innom kontoret, spurde meg om dette var modellen M 209. Då vart eg imponert, seier Helleseth og legg til: Selmer var med på å knekke denne maskina.

Han snakkar om mannen som senteret er oppkalla etter. Ernst S. Selmer var professor ved Matematisk institutt i Bergen frå 1957 til 1990. Fagmiljøet som utvikla seg til Selmersenteret hadde utgangspunkt der. ➤

«Det er lett å lage sikre kryptosystem, men dei bør også vere raske.»

► – Selmer er ein pioner innan koding og kryptologi i Noreg. Han er også mannen bak det norske personnummersystemet, seier Helleseth og forklårar tanken bak dei to siste siffera i personnummeret – kontrollsiffera.

– Dei er der for å avsløre ein del opplagte feil i dei andre siffera, til dømes om datoene og månaden har bytt plass i første del av personnummeret. Før systemet vart laga, bygde Selmer på røynsler om kva slag feil folk gjorde. Kontrollsiffera kan oppdage feil, men ikkje korrigere dei, seier Helleseth.

Mekanismar for oppdaging av feil og eventuell korrigering av dei er sentrale i kodeteori.

– Fysiske lover tilseier at ikkje alle opplysningar kjem fram heilt rett. Datamaskiner gjer lite feil, telelinjer litt fleire. Tenk deg at ein skal sende ei elektronisk melding til eit romskip som svever rundt Mars. For å redusere sjansen for feil, sender ein ekstra kontrollinformasjon for å rette feila som kan oppstå. Ein svært naiv metode går ut å sende kvar bit av ei melding – ein eittar eller ein nullar – til dømes hundre gonger. Dersom mottakaren får ei melding av 93 eittar og sju nullar, kan det vere stor grunn til å tru at dei sju nullane har oppstått ved ein feil i sendinga. Dermed reduserer ein sjansane for feil, samtidig som ein må sende ekstra mykke informasjon. I kodeteorien kodar vi meldinga ved å leggje til kontrollinformasjon på ein ”lur” måte, slik at mottakaren kan rekonstruere meldinga raskt og at risikoen for feil i meldinga vert redusert til det minimale, seier Helleseth. Han påpeikar at usynleg feilkorrigering òg er ein del av kvardagen.

– Alle kjem borti feilkorrigande kodar kvar dag, til dømes CD-spelaren som fjernar støy, eller at feil vert retta under kommunikasjon over Internett.

– Kvar gong eg held foredrag i Malaysia får eg ein «Nobelpris», seier Tor Helleseth. Heidersteikna på kontoret hans vitnar om stor internasjonal aktivitet. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

EIN KJEM FORT I KONTAKT med historias sus når ein les om kryptologi. Dei fyrste kjenne krypteringane finst i egyptiske graver frå ca 1900 f. Kr, og Cæsar var ein tidleg brukar av kryptografi.

– Han kommuniserte med hærførarane sine ved hjelp av kryptografi. Han krypterte meldingar ved å flytte alle bokstavane tre plassar bakover i alfabetet, slik at A vart til D, B vart til E, og så vidare. For å dekryptere meldinga måtte altså mottakarane flytte bokstavane tre plassar fram. Ein kan lett utvide systemet ved å late talet på flyttingar variere. Det norske alfabetet får dermed 29 mogelege nøklar, men eit slikt system er lett å knekke, seier Helleseth.

Han fortel at Cæsar-systemet seinare vart forbetra ved å velje ei hemmeleg omstokking av alfabetet, slik at til dømes A kunne verte W og B verte M. Dermed auka talet på mogelege nøklar til 90 kvintillionar (9 med 31 0-ar etter seg). Sjølv med datamaskinene i dag er det umogelege å sjekke alle nøklane.

– Dette var uforståeleg for folk i 900 år, heilt til språkfolk gjekk laus på det. Systemet vart knekt av arabiske språkforskrarar for ca. 1000 år sidan. Til dømes vil nokre bokstavar vere overhyppige. På norsk førekjem bokstaven E i 16 prosent av tilfella, medan R og N har ni prosent kvar. Basert på frekvensen av bokstavane i chifferteksten (den krypterte teksten) kan ein lett finne dei mest vanlege bokstavane i klarteksten (teksten før kryptering) og dermed heile klarteksten relativt lett, seier Helleseth.

Polyalfabetisk substitusjon er endå eitt steg vidare: ein og same bokstav kan erstattast av ei rekje bokstavar basert på eit hemmeleg kodeord.

– Dette gjorde åtak bygd på frekvensanalyse vanskelegare. Men det kan også vere til hjelp for å knekke slike kodar at visse kombinasjonar av bokstavar er meir sannsynlege enn andre, til dømes t, h og e etter kvarandre på engelsk, seier han.

FØR MØTET MED HELLESETH har eg skaffa meg den populærviskaplege boka The Code Book av Simon Singh. Han skriv eit heilt kapittel om korleis Maria Stuart, og hennar medsamansvorne, konspire mot dronning Elisabeth ved hjelp av kryptologi. Men kodane var for enkle, og vart knekte.

– Det er ei ypparleg bok å lese. Eg plar seie til studentane mine at boka kan vere ei god støtte til pensum i kryptologi, seier Helleseth.

– *Eg festa meg ved kommentaren om at eit därleg kryptosystem er verre enn ikkje noko kryptosystem?*

– Ja, eg sa noko slikt til Den norske Bank ein gong, men dei svara at så lenge nabobanken var ukryptert, så kunne dei kriminelle heller gå dit, seier Helleseth. Han samanliknar logikken med at ein ikkje treng ein god tjuverialarm dersom nabohuset ikkje har alarm.

Helleseth har vore ein slags ”huskryptogra-

log” for Den norske Bank. Han har også arbeidd i Forsvaret for lenge sidan, i sikkerhetsstaben under Forsvarets overkommando. Selmer var sjølv konsulent for Forsvaret i mange år, og det var såpass hemmelig at han fekk beskjed om å ikkje oppgne inntekta derfrå.

– *Er det ei kopling mellom senteret og Forsvaret i dag?*

– Vi samarbeider med Nasjonal Sikkerhetsmyndighet om rettleiing av masterstudentar, og mange studentar her har avtent verneplikta der. Men vi driv ikkje med noko hemmeleg her. All forsking er open.

ENTERET ER SVÆRT internasjonalt retta. Det har status som Marie Curie Training Site, noko som medfører at dei tek imot utanlandske doktorgradsstudentar til forskingsopphald i opp til eitt år. Dei deltek i Ecrypt, eit fagleg kryptologifellesskap der 10 industriverksemder og 20 universitetspartnerar er med.

– Partnarane i Ecrypt går saman om å lage kryptosystem for rask og sikker kommunikasjon. Vi prøver å finne svake punkt i systema til kvarandre, seier Helleseth. I dag held det ikkje å flytte bokstavar nokre hakk fram eller tilbake i alfabetet. Dei bruker avanserte kryptalgoritmar for å kryptere data, og Helleseth kjem igjen inn på at omsyna til tryggleik og effektivitet kan vere motstridande.

– Kryptalgoritmane kan til dømes vere bygde på at ein må faktorisere svært store tal. Ein forvrenger informasjonen nærmest som i ei kjøttkvern, og mottakaren reverserer dette. Det er lett å lage sikre kryptosystem, men dei bør også vere raske, seier Helleseth. Han understrekar at systema også må vere endringssikre. Ingen må kunne endre informasjonen på vegen.

– Vi har kome eit godt stykke på veg i å prøve at systema i dag er sikre. Dersom ein opererer med nøklar på 128 bits eller meir, og kryptosystemet er konstruert etter gode kryptologiske prinsipp, er det vanlegvis ingen andre kjende metodar til å angripe det på enn å prøve alle mogelege nøklar, noko som er for tidkrevjande.

EIN TING ER Å HA SIKRE kryptalgoritmar, noko anna er å bruke desse rett, forklårar Helleseth. Han fortel om den gamle nettløysinga til Skandiabanken.

– Dei brukte berre ein kombinasjon av personnummeret og ein pinkode på fire siffer. Ein kan tenkje slik: Kanskje ein stor del av kundane er menn i alderen 26 til 39 år. Dei fyrste seks siffera i personnummeret, fødselsdatoen, får ein gratis, og dei neste fem fylgjer òg eit bestemt mønster, slik at det finst 50 gyldige personnummer for kvar enkelt fødselsdato, og fleire vil vere kundar i banken. Veikskapen ligg i at pinkoden på fire siffer er for kort. Dette gjev 10 000 kombinasjonar, men ettersom ein kan prøve to gonger for kvart personnummer, før ein vert sperra på tredje forsøk, vert sjansen redusert til 1:5 000. Alt i alt vil det seie at dersom ein prøvde seg

– Det er eit privilegium å tilhøyre eit fag som ein på eitt plan kan forklare til alle, men som samtidig er så avansert at ingen andre enn fagfolk kan forstå, seier Tor Helleseth. (Foto: Per Anders Todal)

fram med 50.000 personnummer til kundar, ville ein klare å kome inn på ca.10 kontoar.

– Var det kriminelle som fann ut dette?
– Nei, ein hovudfagsstudent her. Vi tok kontakt med Skandiabanken, og det vart avtalt eit møte, men dette drog ut. Til slutt sende vi berre eit kapittel frå hovudoppgåva

til dei og fekk svaret: Vi må nok ha eit møte. Oppdaginga førte til at Skandiabanken endra rutinane i Noreg og Sverige, men dei vil nok ikkje innrømme kva bakgrunnen var, seier Helleseth.

Av Kjetil A. Brottveit

20 spørsmål

1) Kor stor oppslutning fekk Arbeidarpartiet ved Stortingsvalet i haust?

2) I kva for tre fylke vart Framstegspartiet det største partiet?

3) Kva heiter Troms-kommunen der leiar Roy Waage skaffa Kystpartiet 38,6 prosent av röstene?

4) Blant kandidatane til å bli ny justisminister finst ein advokat frå Elverum som er justispolitisk talisman for Ap. Kva heiter han?

5) Kva heiter den norske guten som i fjor blei verdas yngste stormeister i sjakk?

6) I kva idrett vann Einar Førde NM-sølv i 1963?

7) Kva romersk by blei saman med Pompeii råka hardast av Vesuv sitt utbrot i år 79 e.Kr.?

8) Kva heiter den kvinnelege svenske jazz-songaren som døydde 67 år gammal i ein brann tidlegare i år?

9) Kva heiter den fargerike politikaren som har vore statsminister i Japan sidan 2001?

10) Kva er namnet på den egyptiske dronninga som det finst ein svært kjend byste av i Berlins egyptiske museum?

11) Eklipse, seier astronome, og då meiner dei...?

12) Utanfor Geneve ligg CERN, som Noreg var med på å stifte i 1954. Men kva er CERN?

13) Kva heiter Statoil-sjefen som nyleg måtte forklare ein Snøkvit-sprekk på sju milliardar?

14) Og kva heiter den avtroppande olje- og energiministeren?

15) Kven er Marshall Mathers og Slim Shady betre kjend som?

16) Kven var første norske kvinne som tok gull i eit sommar-OL?

17) Kva for fugl blir òg kalla sjøpapegøyen?

18) Ho er dr.philos i internasjonal politikk, sit i to av Pavens råd i Vatikanet og har vore statssekretær i UD. Og namnet er?

19) Kva for planet blei oppdagia i 1930 av den amerikanske astronomen Clyde W. Tombaugh?

20) Kva organ er det som blir ramma der som ein et giftslørsopp?

Rette svar på side 21 ►

Sensasjonar ein ikkje vil ha

Bør forskarane formidle resultata sine uansett innhald? Kva om forskinga får ein annan effekt enn forskaren ønskjer? Samanhengen mellom fødslar og inkontinens var eitt av døma då Folkehelseinstituttet hadde seminar om vitskapsetikk.

DET ER EIN FREDAG i september. I eit rom på Folkehelseinstituttet i Oslo sit 20 forskarar og tenkjer hardt. Midt i rommet står Yngvild Hannestad og fortel om eit stort forskingsprosjekt, ei omfattande undersøking av kvinner med urinlekkasje. Saman med Roger Strand held ho seminar om vitskapsetikk. Dei to forskarane er hyra inn frå Universitetet i Bergen, der Hannestad er forskar ved Institutt for samfunnsmedisin og Strand ved Senter for vitenskapsteori.

Hannestad snakkar om urinlekkasje. Den såkalla EPINCONT-studien (Epidemiology of Incontinence in the County of Nord-Trøndelag) er basert på data frå Helseundersøkinga i Nord-Trøndelag (HUNT). Forskningsprosjektet er plukka ut som ein aktuell case for dette seminaret, og i salen sit forskarane og lyttar intenst.

- I denne undersøkinga ville vi prøve å sjå samanhengar mellom urinlekkasje, livsstil og andre risikofaktorar. Det mest kontroversielle resultatet fann vi då vi undersøkte samanhengen mellom barnefødslar og inkontinens, fortel Hannestad.

- Ved å samanlikne kvinner som berre hadde fødd vaginalt med kvinner som berre hadde teke keisarsnitt, viste det seg at 24 prosent hadde problem med inkontinens etter vaginal fødsel medan berre 15 prosent av dei som tok keisarsnitt hadde problem. Dette resultatet kunne i teorien brukast som argument for at kvinner bør ta keisarsnitt, og vi var redde for sensasjonsprega presseoppslug om dette.

Hannestad fortel at forskaren som skulle legge fram dette for pressa førebudde seg godt, så ikkje resultatet skulle bli mistolka.

- Det vart grundig forklart kor mange keisarsnitt som måtte gjerast for at ein skulle spare eitt tilfelle av urinlekkasje. Forskningsresultatet vart også publisert i det amerikanske tidsskriftet The New England Journal of Medicine, og der skrev vi rett ut at resultatet ikkje må brukast som argument for keisarsnitt, seier ho.

Frå salen kjem det reaksjonar. For er det vitskapleg å skrive dette? Og er det etisk? Sjølv sit eg og undrar meg over forskaranes store redsle for presseoppslug.

STRAND STÅR VED TAVLA og skriv. Han deler opp tavla i to. På venstre side står alle føresetnadene for dette forskningsprosjektet, og til høgre står implikasjonane. Kva for føresetnader hadde ein for EPINCONT-studien? spør han. Dusinvise av moment blir rulla opp på kvar side.

- Vi sat på eit unikt materiale, og difor ville vi gjere undersøkinga før nokon andre gjorde det. Vi hadde moglegheit til å gjere dette på ein skikkeleg måte, seier Hannestad.

Eit viktig etisk moment som også vert trekt fram i diskusjonen, er statusen forskarane oppnår i eit forskningsprosjekt som dette. Det er snakk om mykje prestisje. Også økonomien kjem inn som ein viktig føresetnad. Kven betalte for prosjektet?

Hannestad nemner også koplinga til medisinindustrien.

- Er denne forskinga noko industrien kan dra nytte av, til dømes ved at det blir stor merksemd rundt temaet inkontinens? Det er viktig å spørje kva nytte ein kan ha av forskningsprosjektet, seier Hannestad.

- Ein kan godt seie at denne studien er viktig fordi det løftar fram eit problem, nemleg urinlekkasje hos kvinner. Men bortsett frå at forskinga er eit bidrag til kunnskap om inkontinens: Vil forskinga eigentleg få den effekten ein ønskjer? Her kunne ein lett fått eit uønska resultat av forskinga, nemleg sterkare fokus på det positive med keisarsnitt. Mange ting kan skje når forsking vert publisert, men skal ein la vere å sleppe katta ut or sekken av den grunn?

Før gruppearbeidet har Strand hatt forelesing om ulike syn på forsking gjennom historia. Mange etiske spørsmål vart drøfta. Kvifor skal vi eigentleg forske? Og all forsking treng ikkje alltid vere av det gode?

I pausen fortel Strand om målet med dette seminaret.

- Vi ønskjer at forskarane som deltek skal sjå seg sjølv i ein større kontekst. Dei skal reflektere over si eiga rolle og kva for implikasjonar forskinga har, seier han.

NO SKAL EIT ANNA forskningsprosjektet presenterast. Her er forskarane på heimebane, for dette prosjektet er henta frå deira eige miljø ved Folkehelseinstituttet. Jan Erik Paulsen har forska på kosthald og tjukktarmkreft. Utgangspunktet for forskinga har vore å finne ut kva for mat som gjev kreft i tjukktarmen. Under-

Jan Erik Paulsen rettleier i gruppearbeidet. Han har i mange år drive dyreforsøk på kosthald og tjukktarmkreft. (Foto: Johanne Landsverk)

Eit mål med seminaret var at forskarane skulle reflektere over si eiga rolle. Her frå gruppearbeidet. (Foto: Johanne Landsverk)

søkingane vart utført på rotter, og Paulsen utvikla etter kvart ein modell for å måle kva som kan gje kreft i rrottetarmane.

Forskinga viser mellom anna at ein bør revurdere synet på korleis kreft i tjukktarmen startar. Resultatet er eit anna enn det som er akseptert i forskarmiljøet, og difor har det også skapt tvil. Paulsen fortel at han måtte streve lenge for å få ein artikkel på trykk i eit utanlandsk tidsskrift.

I desse dyreforsøka er alle moglege faktorar i kosthaldet testa ut, og resultatet vart slett ikkje slik ein trudde. Kva kan slik forsking føre til når det gjeld kunnskap om kosthald?

- I EU er forsking på akrylamid prioritert, men vi veit eigentleg ikkje om dette er det viktigaste å forske på. Enno manglar vi det som må til for å bremse utviklinga av kreft i tarmen, seier Paulsen. Han går rundt i gruppene som diskuterer.

Kva er det viktigast å forske på? Er det lettast å få pengar til forsking som ein veit vil gje eit resultat? Kanskje blir ein eigentleg sitjande å forske på mindre viktige ting.

- Nokre ting er tabu å forske på, som til dømes alkohol. Men dette er vel det største samfunnspolitisk problemet vi har? seier ein i gruppa.

- Dessutan: Bør vi ikkje kunne ete den maten vi har lyst på? Er det berre av det gode å få vite kva kosthald som kan utvikle tjukktarmskreft?

Også i dette forskingsprosjektet kan ein sjå etiske problem i forhold til publisering. Paulsen og forskargruppa hans kunne ha gått til

- Vi ønskjer at forskarane som deltek på seminaret skal sjå si eiga forsking i ein større kontekst, seier forelesarane dr.scient. Roger Strand og dr. med. Yngvild Hannestad. (Foto: Johanne Landsverk)

Dagbladet og publisert prosjektet.

- Eg ønskjer at forskinga mi skal bli formidla, men eg veit ikkje korleis, seier Paulsen. Han og fleire andre stiller spørsmålet om forskarane burde publisere arbeida sine uansett. Er det alltid rett å overlate publisering til forlaga? Dei kan ha så mange slags motiv, seier han.

Seminaret går mot slutten. Det er Forskerforbundet som har vore arrangør, medan Kirsten Møyner ved Folkehelseinstituttet tok initiativet til seminaret.

- Vitskapsetikk er eit tema som er svært aktuelt her ved Folkehelseinstituttet, for forskarane har lite vitskapsetikk i si utdanning. Og mykje har endra seg. I større forskingsprogram har den einskilde forskar ofte lite kontroll når det gjeld val av problemstilling. Det er også svært viktig å diskutere kva forskaren skal formidle til folket. Ein bør sjå si eiga forsking i eit større perspektiv, og dette er ikkje minst viktig her ved Folkehelseinstituttet fordi vi skal kome med råd ut til samfunnet, meiner Møyner.

Svar på 20 spørsmål:

- 1) 32,7 prosent
- 2) Møre og Romsdal, Rogaland, Vest-Agder
- 3) Skjervøy
- 4) Knut Storberget
- 5) Magnus Carlsen
- 6) Friidrett (1500 meter)
- 7) Herculaneum
- 8) Monica Zetterlund
- 9) Junichiro Koizumi
- 10) Nefertiti
- 11) Formørking
- 12) CERN står for Senter for europeisk partikkelforskning og er verdas største laboratorium på dette området.
- 13) Helge Lund
- 14) Thorhild Widvey (H)
- 15) Eminem
- 16) Linda Andersen (segling, europajolle, Barcelona 1992)
- 17) Lundefuglen
- 18) Janne Haaland Matlary
- 19) Pluto
- 20) Nyrene

Karakterar

- 18-20 rette: Særs godt
- 14-17 rette: Mykje godt
- 9-13 rette: Godt
- 5-8 rette: Nokså godt
- 0-4 rette: Lite godt

Tikjappe

Medlem nr. 40037764 Johanne Gillow
 Stilling: Spesialkonsulent hos Byantikvaren i Bergen.
 Utdanning: Kunsthistorie, med spesialutdanning innenfor bygningsvern og arkitekturhistorie

1. Hva jobber du med nå?

– Jeg jobber først og fremst med en forsøksordning hvor Byantikvaren har fått myndighet etter Kulturminneloven. Det dreier seg om fredning, veiledning til eiere av fredede bygninger, byggesaker og konkret oppfølging av loven.

2. Hvor tenker du best?

– På sjøen! I fred og ro. Litt trist med tanke på hvor lite jeg egentlig kommer meg dit.

3. Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– Det er ikke bare en bok som har vært skjellsettende, men mange jeg har hatt utbytte av. *Architecture and morality* av Watkin, og Mumfords *The city in History* har som enkeltverk gitt mye. Dessuten har jeg hatt stort utbytte av en noen britiske bøker fra og om 1800-tallets arkitektur og arkitekturteori, blant annet Geoffrey Scotts *The architecture and humanism*.

4. Hva er tabu i ditt fag?

– Jeg ville reagert om en kollega signaliserte at kulturminner var uten betydning for samfunnet.

5. Hva skal til for å bli en god bygningsverner?

– En bør besitte mye stahet, engasjement og gode fagkunnskaper. Dessuten bør en være god til å argumentere, siden vi ikke har så mye sanksjonsmyndigheter.

6. Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Per Jonas Nordhagen, veilederen min ved Universitetet i Bergen. Han har stor faglig kapasitet, med både oversikt og dybde i kunnskapen. Han var svært engasjert både i faget og studentene sine. Jeg har jevnlig kontakt med ham ennå.

7. Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Jeg kunne ikke tenke meg noe annet enn det jeg jobber med. Det måtte i så fall være noe som ligger tett opp til det jeg holder på med. Historie, språk, arkeologi.

8. Om du var miljøvernminister, hvilket enkelttiltak ville vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Bedre økonomi til å ta vare på kulturminnene og den fredede bygningsmassen vårt.

9. Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?

– Her hjemme i Bergen.

10. Hva vil du lese mer om i Forskerforum?

– Det er for mye fokus på universitetene. Dere må ikke glemme alle som jobber i kommuner, fylkeskommuner eller museer. Vi jobber ofte alene eller i små familiører og trenger oppmerksamhet og felles arena.

Skjønnånd

«Glimtet av forklarelse»

Ein kunne ha valt fleire bøker av Dag Solstad til denne spalten, befolkta som dei er av mange akademikarar. Hovudpersonen i *Professor Andersens natt* frå 1996 er nordiskprofessor på Blindern. Han har Ibsen som spesialfelt og doktorgrad på *Kongsemnerne*. Professoren har gjeve livet sitt til å formidle Ibsen, men har kome smerteleg i tvil om kor god Ibsen er.

Studentar no til dags har mykje rart for seg. Når Andersen tilfeldig møter to studentar på gata, snakkar dei ikkje om hovudfagoppgåvane sine, men om gjestene på kafeen der dei har deltidssjobb. "Så dere er barpiker på fritida, dere altså", spør professor Andersen. "Ja," lo de, "vi er barpiker."

Avstanden til studentane kan vere smertefull, og reaksjonane deira er eit mål på om han lykkast som førelesar:

"Hvis de sa noe dumt, så skar det seg i ham, likeså hvis det eneste de kunne si var konvensjonelle utsagn suget fra en eller annen bok de hadde lest, eller som et uttrykk for banaliteter innenfor det miljø de vanket i, eller kom ifra, eller hvis noen av dem fant det på sin plass å gi sine høyst private følelsesmessige reaksjoner til kjenne, som de burde ha holdt for seg selv, for dette var ikke følelser, men diktning."

Andre gonger går det betre. Han har sagt noko med sving over, som verkeleg viser til "Ibsens storhet", og han ser at det glimtar til i augo på studentane:

"Og nå og da kunne en student som han så at fikk dette glimtet av forklarelse i øynene, komme med en kommentar som var et genuint uttrykk for det som hadde avfødt det, og til og med framføre det med sinnets bevegethet, og da ble også professor Andersen beveget."

I spalten *Skjønnånd* presenterer vi skjønnlitterære skildringar av det akademiske livet.

Bilder fra norsk forskning

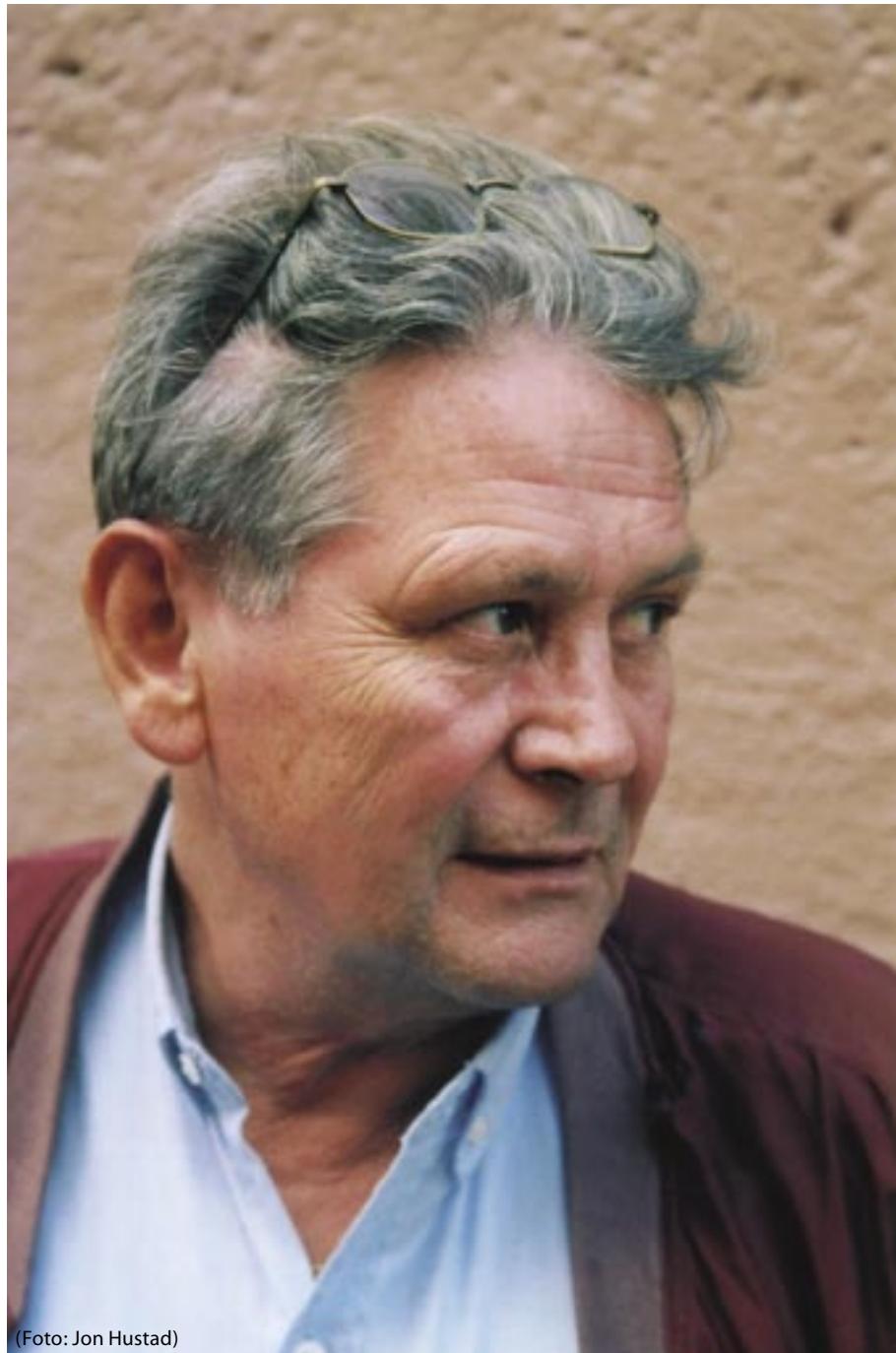
Fra utgravingen av Osebergskipet på gården Oseberg i Slagen, Sem, Vestfold i Norge i 1904. 8. august 1903 fikk professor Gabriel Gustafson ved Universitetets Oldsaksamling i Oslo besøk av gårdbruker Knut Rom fra gården Lille Oseberg. Rom hadde gravd i en stor gravhaug på eiendommen sin og støtt på det han mente var et skip. Under utgravinger støtte man på en opprettstående stokk som viste seg å være en del av et vikingskip. Osebergskipet er av eik, og bygd tidlig på 800-tallet, men fra ca. 850 ble det brukt som grav. Skipet er 22 meter langt og 5 meter bredt. De 12 bordgangene er festet sammen med jernnagler. Båten var beregnet både til roing og seiling. Med et seil på 90 kvm kunne det komme opp i en hastighet på over 10 knop. Den øverste bordgangen har 15 par årehull. Det vil si at 30 personer kan ro skipet samtidig, 15 på hver side. Et fullt sett med årer fulgte med skipet i graven. Det ble brukt som gravskip for en kvinne som trolig var svært mektig i sin samtid. Hun lå i et gravkammer bygd akterenden av skipet sammen med en ledsager og sine

mest kostbare eiendeler. Ledsageren var en annen kvinne, sannsynligvis en slave, valgt ut for å følge henne i graven. Det tok 19 år fra Osebergskipet var ferdig restaurert til det i 1926 kom på plass i det nye museet på Bygdøy. Foto: NTB/SCANPIX

Ein grunn mindre til å lese Dagbladet

– Tenk på alt det fantastiske som skjer på forskingsfronten. Kvifor skriv vi ikkje om det? spør Arvid Bryne, som ikkje lenger skriv i Dagbladet.

IDAG SKAL VI FAKTISK snakke om noko som interesserer norske forskarar, ikkje statsbudsjettet, ikkje Mjøs-utvalet, ikkje OECD-målet, ikkje pensjonspoeng, men... Tenk godt etter, gode lesar, kva taler de mest om i matpausen eller over fredagspilsen? Tenk nøye ne, nøye.

På veg inn til Håndverkeren støyter eg på min gamle klassestyrar frå gymaset, no professor i Volda. Hovudfaget hans var om norsk medias dekking av Vietnamkrigen. Den var visst ikkje særleg bra, med eitt unnatak.

– Så det er her du går?

– *Eg skal møte Arvid Bryne. Han har nett gått av for aldersgrensa.*

– Hels han og sei at der forsvann endå ein grunn til å lese Dagbladet.

Så går klassestyraren min og Bryne kjem; krigsreportaren, utanriksredaktøren, USA-korrespondenten, den mest leste journalisten i Dagbladet, den yngste av elleve sysken på Jæren, den første reporteren i Noreg som tok farskapspermisjon og den siste som stod i arbeidet til han vart 67.

– Eg har tenkt litt, seier Bryne.

Det er mykje ein får lov til etter å ha sluttat i Dagbladet.

– Det skal stå i Forskerforum dette?

– Ja.

– Det har eg aldri lese.

– Nei, nei.

– Men vi lyt likevel ha ei vinkling. På trikken ned tenkte eg på utviklinga dei har stått bak, forskarane altså.

Eit par år etter at Arve Solstad hadde tilsett Bryne i Dagbladet vart 32-åringen sendt til Vietnam for å dekke det amerikanske nederlaget.

– Der var eg med på å starte ein rasekrig grunna dårleg teknologi. Vi måtte verkeleg pryle japanarane for å halde dei unna telesmaskinene. Vi var 700 vestlege journalistar, og vi hadde ikkje plass til japanarane.

Amerikanarane hadde teke med seg all kommunikasjonsteknologi. Ingenting skulle verte att til Ho Chi-Minh.

– Eg var forresten min eigen fotograf. Å sende biletet var ei slit, først vart det sendt med fly til Hong Kong, så med telefoto frå Hong Kong til London og vidare frå London til Oslo. For eitt biletet kosta det 2800 kroner i 1973. Prosessen tok eit døger. No tek det to sekund med e-post og er gratis. På veg ned tenkte eg òg på far min.

«Berre tenk på forskingsstoffet, alt det fantastiske som skjer på den fronten berre i Noreg. Kvifor skriv vi ikkje meir om det på ein vettug måte i staden for obskure meldingar om såkalla oppdaginger på sexfronten.»

► Uroa dykk ikkje, vi skal kome attende til prylinga av japanarane. Men jærbuar er ikkje av dei raskaste. Berre det å uttale svarabaktivokalen tek uendeleg med tid

– Far min vart fødd i Stavanger i 1885. Foreldra hans tykte den teknologiske situasjonen var strålande. Dei hadde fått slåmaskin bak hesten, dei hadde fått høyvendar, rive og dampmaskin. I sitt liv fekk far min oppleve bil, fly, rakettar, atombomba, fjernskrivar. Forresten, han såg aldri ein fjernskrivar, heller ikkje ei atombombe, han var slaktar og bonde. Men alt dei har stått bak, desse forskarane du skriv for.

Det er nesten så journalisten får därleg samvit over i det heile teke å fakturere Forskerforum.

– Så kom utviklinga i mi tid. I Saigon sat eg og skrev på fjernskrivar.

No er vi på sporet av dei japanske journalistane og noko endå meir komplisert enn svarabakti.

– Etter at amerikanarane hadde trekt seg ut, måtte sørvietnamesarane opp på loftet av telegrafstasjonen og hente fram dei gamle teleksmaskinene. Dei fann to, og desse måtte altså halde for 700 vestlege journalistar. Men dei var så slitne at bokstavane på tastaturet var borte.

Ei tid medan Bryne studerte oppheldt han seg i Frankrike.

– Maskinene var såpass gamle at dei var sett opp med fransk tastatur, og det kjende eg altså. I tillegg er eg det norske forsøret evig takksam for at dei lært meg touch.

– *Men det var altså denne japanarane.*

– Eg hadde ikkje større problem med å skrive enn at Halvor Elvik heime på desken kunne tyde kva eg skreiv. I tillegg skreiv eg altså raskt, men det kunne ikkje japanarane.

Problemet med japanarar er at dei har så rare teikn. Det var sørkoreanarane som hadde hatt ansvaret for den japanske kommunikasjonen, men dei hadde også reist.

– Skal du transkribere japanske teikn til vårt alfabet, vert kvar setning frykteleg lang. Og plutselig dukka det opp 200 japanarar som ville bruke våre maskiner. Det var då krigen i krigens oppstod, vi kvite stod kring dei to maskinene og slo og slo på japanarane. Det treng vi altså ikkje lenger, takka vere Internett.

BRYNE HAR SKRIVE ei rekke bøker, men hovudfaget i historie har han enno ikkje av-

slutta. Til liks med så mange i den generasjonen fekk han arbeid før det var avslutta.

– Fyrst var eg assisterande hotellsjef på det som var Nord-Europas største hotell med 1100 senger og restaurant, studentbyen på Sogn. På restaurangen nytta eg elles Gudleiv Forr som hovmeister. Han var ikkje så verst flink til å servere. Så fekk eg ein jobb i boligavdelinga i Studentsamskipnaden, men etter kort tid vart eg lei og sökte arbeid i Associated Press (AP) her i Oslo. Eg fekk jobben.

På julebordet til AP kom sjefen til Bryne bort til den unge jærbuen.

– «Arvid, do you know why I hired you?» spurte han. «Det er vel fordi eg er så kjekk og pen, og i motsetnad til ein del andre kan å kle meg,» svarte eg.

– «Nei, det var fordi du hadde den best oppsette søknaden der ikkje eit ord eller slag var feil.» Eg svarte: «Det må du ikkje seie til meg, sei det til sekretären min i samskipnaden.» Men eg lærte fantastisk mykje på AP, kvar natt kunne eg omsette og skrive 14-15 saker. Eg lærte å skrive kort, raskt og poengtrent.

Så kom telefonen fra Dagbladet. 32-åringen Bryne var komen heim.

– Dagbladet har vore ein fantastisk arbeidsgjevar. Eg elskar den avisa. Når folk vart spurta om kva det mest fantasiske dei har opplevd er for noko, svarer dei bryllaupsdagen eller den førsteføddde. Eg svarer: «Den første dagen eg sat i ein Saab på veg ut frå garasjen i Pilestredet på veg til mi fyrste reportasje for Dagbladet.» Det var då det, seier Bryne så trist at eg tingar ein karaffel til med kvitvin med von om at Forskarforbundet tek rekninga.

– Då eg byrja var Dagbladet så stort eller lite at alle avdelingar hadde plass rundt bordet til redaktør Storsletten. I dag er det fleire mellomleiarar enn heile redaksjonen i 1970.

– *Men til gjengjeld drakk dei mindre enn kva de gjorde.*

– Det var eit fantastisk miljø. Når det skar seg for nokon, og det hende nok av og til at nokon vart borte grunna ei fyllekule, så mobiliserte alle for å trekke vedkomande opp og attende til arbeid. Det seier seg sjølv at noko slike ikkje går i dag.

DÅ ARVID BRYNE BYRJA i Dagbladet var det éi yrkesgruppe som hadde kortare levetid enn fiskarar, det var journalistar. No lever journalistar lengre enn gjennomsnittsfolkesetnaden. At Arve Solstad gjekk av som sjefredaktør auka nok leveralderen med fleire år.

– *For han gjekk der og brølte og skremte dykk sunder og saman?*

– Han brølte ikkje, han bura. Solstad var ein fantastisk leiar. Eg var i Amerika frå 1981 til 1985, og då eg kom heim vart eg utanriksredaktør. Kvar morgon møttest vi i leiaravdelinga på kontoret til Arve. Han var som fleire av oss andre ofte bakkfull, men han var heilt utruleg til å få fram synspunkt på det som måtte verte dagens Dagblad-tema. Han kasta ut ein ball, ordet gjekk rundt, så oppsummerte han. Arne Skouen sat der, Simen Skjønsberg, John Hjalmar-Smith. Det var utruleg flinke folk. I tillegg kom dei unge, Gudleiv Forr, Arne Finborud og for ikkje å

snakke om Per Vassbotn.

– *Eg tykte i grunnen aldri at Vassbotn var ein slik strålande skribent.*

– Det kan ikkje eg seie. Men han var ein luring. Eg var vaksjef då Per kom bort og presenterte regjeringa til Oddvar Nordli. Dagen etter viste det seg at alle var rett. Ikkje ein minister mangla. Dagbladet var áleine om den saka. «Korleis greier du dette?», spurde eg. «Fyrst tek eg femti telefonar, så tek eg hundre til», svarte han. Fyrst seinare vart ein viss møbelhandlar på Jessheim avslørt.

For som vi veit, Reiulf Steen var ikkje áleine om å snakke med møbelhandlar Arvid Engen. Det var visst berre ein i Ap som ikkje ringde til Romerike. Då dei tette banda mellom Engen, Vassbotn, Steen, Nordli og kva dei no heitte alle, vart avslørt, spurde ei dame frå Bygdøy: «Denne møbelhandleren oppe på Jessheim, hvem er det?» Ho tok over etter Nordli. Og Vassbotn og delvis Dagbladet miste for ei tid truverdet.

– Så kom Sissel Benneche Osvold. Ho var ei vitamininnsprøyting. Ikkje alle kvinner som er kome etter henne i leiaravdelinga har vore like naudsynte.

Her nekta Bryne å namnge Eva Brattholm.

– Klart det må vere kvotering og kvinnelege leiarar. Men då ein kvinneleg kulturredaktør fatta avgjerda om å ta bort dagens dikt utan at sjefredaktøren slo i bordet, var det eit katastrofalt teikn. Ein vaken sjefredaktør skal stogge slikt, må stogge slikt. «Gje no faen, held opp,» skulle han seie, og sa det ikkje.

MEN SÅ VERT SPØRSMÅLET: Kven var det som tok avgjerda om at Dagbladet skulle verte eit folkekjyreleg SV-organ, utan kantar, utan kunnskap, utan brodd og med julefeitet – eller var det balsamico-eddik – rennande ned etter kjakane? Som Bryne sjølv sa det nyleg i eit intervju i Dag og Tid.

«Eg opplevde på trikken at ein heilt framand kar kom bort til meg og krølla avisaman framfor meg og sa at han ville ha seg fråbeden å vera tilboden slikt primitivt stoff. Førstesideoppslaget den dagen var: «Slik lager du julematen». Frå den dagen tok eg til å skamma meg over dumskapen, medan eg tidlegare oversåg førstsidene og gløymde dei før eg var komen til side fire. For meg sjølv har eg laga det optimale DU-oppslaget i Dagbladet: «Slik hjelper du deg!»»

Vi får gå ut i frå at illustrasjonen ville vere ei lettkledd dame, eller kanskje ein lettkledd mann, sidan målgruppa er unge kvinner med bokklubbmedlemskap. For som kjent har Dagbladet fortalt oss at både kjønn masturberer.

Her byrjar Bryne å snakke om alle dei med hovudfag, alle dei med doktorgrad, alle forskarane i Noreg.

– Berre tenk på forskingsstoffet, alt det fantastiske som skjer på den fronten berre i Noreg. Kvifor skriv vi (her gløymer Bryne at «vi» no er «dei») ikkje meir om det på ein vettug måte i staden for obskure meldingar om såkalla oppdaginger på sexfronten. Eg har lenge hevdha at Dagbladets framtid ligg i det såkalla «up market». Tenk kva vi kunne

ha betydd dersom vi berre tok inn litt meir kvalitetsstoff. Men kvar gong nokon etterspør slike, ber leiinga marknadsavdelinga om ein analyse. Svaret er alltid det same: «Lesarane vil ikkje ha det». Eg derimot trur faktisk folk når dei svarar at det stoffet dei vil ha meir av, er utanriksstoff og analyser.

- Men det var dette spørsmålet om kven som bestemte at Dagbladet skulle få ein SV-profil?

- Kva gjorde Thor Gjermund Eriksen før han vart redaktør?

- Bytta genserar på Eirik Solheim?

- Kvifor spør du då? Men det har skjedd noko mykje verre, KFUM-iseringa. Langsamt og gradvis er avisas vorte erobra av KFUM-arar. Eg veit at Harald Stanghelle aldri har vore medlem av KFUM. Eg skal ikkje stakkarsleggjere Stanghelle, men han var med på å stanghellifisere avisas. Han slapp til folk som Esten Sæther, den tidlegare KFUM-trenaren, som sportsredaktør og seinare som nyhenderedaktør. Det er mange KFUM-folk, eg veit ikkje om det er rett, som det er vorte hevda, at der har vore andaktar i Dagbladet.

- Men slike roystar vel SV?

- Ja då, kjekke folk, ufarlege folk. Eg vaks opp hjå pietistisk indremisjonsfolk, eg veit kva dette handlar om. Eg gjekk og spurde far min om eg kunne få ei krone for å gå å sjå «Gategutter». Eg fekk melding om at kino var synd. 100 år etter sit eg ved sidan av Arne Skouen på morgonmøta og fortel han dette. Han lo godt. Dette har vi ufarleggjort. I tillegg hentar vi

ikkje dei beste skribentane lenger, i staden let vi dei best gå. Rolf Widerøe, den mest hardtslåande nyhendejournalisten i VG, fekk ikkje tilsetting i Dagbladet. Døma er legio.

LIKEVEL, VI LEVER I EI TID då det meste er tillete, det meste vert tiljubla, vi er vortne det Dagbladet ynskte vi skulle verte, små, glade kulturradikalalar. Kva står att, Mulla Krekar?

- Dette har eg lytt til å seie noko om. Kva kunne ha vore kontroversielt i vår tid? Mitt postulat er at verda har gått og går framover. Det som drap Noreg før var pastor Møll. Han er død. No pular ungdom for ope kamera. Klart det er vanskeleg. Vi er alle ein del av massekulturen, men det tyder ikkje at vi heile tida må skrive om Idol. Ja, vi skal skrive om Idol, men ikkje som dei siste åra, berre skrive om Idol.

Så var det framtida då. For nokre år sidan var Bryne i Jerusalem saman med Thorvald Stoltenberg. Bryne var frustrert over at Dagbladet ikkje ville prioritere utanriksstoffet høgare. Før han la seg, gjekk han opp til klagemuren.

- Eg var småfull. Eg skreiv på lappen. «Gud fri meg for idiotiske redaktørar». Så la eg meg. Morganen etter vart eg vekt av telefonen. Det var ein kollega som spurde om eg hadde hørt nyhendet? «Kva nyhende?» spurde eg. «Heile redaksjonsleininga har gått av». Av og til vert ein bønnhøyrd. Det er von enno.

- Vert det vanskeleg å slutte å skrive?

- Det vert umogleg. Eg har i fem år no redigert Dagboka og skrive «I dag snakker vi om». Eg har vore den journalisten i Dagbladet som har skrive mest. No er sida nedlagt, ho var den mest lesne sida i Dagbladet. Den dagen Arne Skouen fylt 83 år, ringde eg for å gratulere han. Han sa livet var for jævlig. Fyrst låg han vaken i senga i tre timer utan å stå opp, han ville ikkje vekke kona. Så gjekk han ut på trappa og henta inn avisene. Medan han åt frukost tenkte han: «Dette må eg skrive om, det her må eg ta opp.» Men kvar dag gjekk det så opp for han: «Jammen eg kan ikkje skrive om dette. Eg har gått av». Forferdeleg. Eg har elska jobben min.

Så tek vi farvel med endå ein grunn til ikkje å lese Dagbladet.

Av Jon Hustad

«Langsamt og gradvis er avisas vorte erobra av KFUM-arar. Eg veit at Harald Stanghelle aldri har vore medlem av KFUM. Eg skal ikkje stakkarsleggjere Stanghelle, men han var med på å stanghellifisere avisas.»

Stillingsannonse i Forskerforum?

Forskerforum med sine 16.000 mottakere er det mediet i Norge som når flest ansatte i utdannings- og forskningssektoren.

Utgivelser høsten 2005:

- Nr 8 31. januar
- Nr 9 28. februar
- Nr 10 31. mars

For nærmere opplysninger og bestilling av annonseplass:

Forskerforum
v/ Arne Aardalsbakke
Tlf: 64 87 67 90 / mobil: 900 43 282
Faks: 90 49 65 21
E-post: forskerforum@c2i.net

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

**FORSKER
FORBUNDET**

Forskerforbundets jubileumsstipend

I forbindelse med at Forskerforbundet i høst feirer sitt 50-årsjubileum, vil vi dele ut 4 stipend á kr 25.000. Stipendene vil bli trukket ut blant våre medlemmer, fordelt som følger:

- To stipend trekkes ut blant medlemmer som er ansatt i rekrutteringsstilling.
- To stipend trekkes ut blant medlemmer som melder seg inn i perioden 01.01. - 31.10.2005.

I begge kategorier trekkes én kvinne og én mann. Trekning av stipendene foretas 1. november, og de vil bli overrakt på Forskningspolitisk seminar 8. november 2005.

Stipendene kan bl.a. brukes til:

- Reiser; kurs, studiecoppold, konferanser etc.
- Utgifter til vitenskapelig utstyr og drift
- Innkjøp av faglitteratur, databaser etc

Meld deg inn nå, og delta i trekningen!

www.forskerforbundet.no

Innhyller EU

Entusiasten Mark Leonard hyller EU som politisk prosjekt. Det handler om fred og for treffelighet, hevder han i en hyllest som er mulig fordi han hyller det hele inn i honnør ord og kosmopolittiske verdier.

BRITISKE MARK LEONARD arbeider til daglig i tenketanken Center for European Reform (CER), som Financial Times mener får stadig mer innflytelse over politikken. Men det er ikke bare EU og Storbritannia han holder seg til. Han ble i uhyrlig ung alder brukt som strateg for den engelske stor-reformen i deres lands image da han var i tenketanken Foreign Policy Center. På kort tid fikk landet ny giv med merkelappen "Cool Britannia" som nøkkelord for en ny, positiv imageeffekt. Deretter hyret norske UD Mark Leonard for å brande Norge, i et prosjekt i to faser. Til tross for at CER forklarer seg som pro-, men kritiske til EU, er Leonard travelt opptatt med å brande EU i sin siste bok. Hans entusiasme over "Eurosferen" (EU-medlemslandene, Nilslandene (Norge, Island, Luxembourg) og land EU samarbeider med) er stor. Kjernen i argumentasjonen for at EU kommer til å regjere de neste hundre år, er at selve modellen EU arbeider med, er så kløktig, effektiv og velstandsbringende at andre land ikke kan motstå fristelsen til å arbeide på samme måte. Blant annet mener Leonard at EUs bruk av lover og regler ikke er eurokrater som bedriver regelrytteri, men effektiv styring av andre land. Potensielle medlemsland må inkorporere regelsettet i sine lover, dermed blir de selvstyrende, sier Leonard, og viser til dette som et Michel Foucaults "panopticon" - fengselet hvor de innsatte aldri vet om de blir overvåket eller ei, og dermed overvåker seg selv. Slik blir Europa så homogent som det trenger, slik trives handelen - og slik imponeres de over den ganske verden. Leonard arbeider via CER mye i Kina, og mener ett mulig scenario er et "Europeisk Kina" som lar seg inspirere av EU-modellen. Men det er avhengig av at gigantnasjonen endrer seg, mener Mark, og får en "ny etikk om globalt ansvar". Dette er tydeligvis et europeisk trekk. Det er i hans bok i hvert fall ikke et amerikansk.

FOR DET ER EU SOM motvekt til USA som gjennomsyrer Leonards framstilling. Hva den Europeiske visjonen faktisk består av ut

over å være en motmakt til den nordamerikanske dominansen, blir bare sjablongaktig gjengitt. Noen ganger ligger han heller ikke

så langt unna USA som han gjerne vil: "Force may be necessary to defend European values," medgir briten sober, og den gigantiske blindflekkens formuleres som følger: Europeisk militær aktivitet "is above all about changing the fabric of a war-torn society. It is, in fact, about peace." Våpenhandel nevnes ikke med et ord. Når Leonard ser seg nødt til å ta opp massakren i Srebrenica og krigen på Balkan, er det humanitær intervension som dominerer, mens motstandsbevegelser som Otpor glemmes, eller gjemmes bort, til tross for at motstandsbevegelsen spilte en sentral rolle for å løse krisen i Serbia.

Leonard etterlyser historikere, ikke journalister. De brysomme journalistene farger alt i sensasjonslyste oppslag, mener han, der man kan bli forledet til å tro at ordene "Europa" og "krise" hører sammen. Vi må i stedet løfte blikket, maner han, og se *the great scope of things!* Et fredelig Europa, hvor krig mellom stater er en utenkelighet! Utropstegn kunne bli satt ved vel mange avsnitt i hans bok. Og man skal gi han rett: I det store bildet har EU oppnådd mye fred og fordragelighet seg i mellom. Men vi trenger ingen hyllest. Vi trenger kritisk blikk på *Festung Europa* med sin inhumane flyktningpolitikk. Og Tysklands svimlende tall av arbeidsledige, den svært reelle skepsisen blant Frankrike og Nederlands borgere over arbeidsinnvandringens effekter på erodering av sosiale rettigheter er ikke alltid spesielt godt kontekstualisert. Spesielt ikke hvis man kniper igjen øynene for det mange ser som et nyliberalistisk prosjekt. "Europe's greatest gift is choice," sier Leonard i sin bok. Er det sant? EUs konkurransekommisær holdt nå i september en tale der hun kritiserte Frankrike for proteksjonisme - fordi franskmenne har utpekt ti sektorer landet ønsker å beskytte fra konkurransen. Ett av Frankrikes argumenter er at selskapet Danone ikke skal bli kjøpt av Pepsi-selskapet, som Klassekampen skrev den 7. september. EU-kommisären advarte på det sterkeste mot denne "økonomiske patriotismen".

LEONARD VISER PÅ SIN side en regional patriotisme hvor begeistring over EU overgår det meste av det man vanligvis kan lese. Det kan riktignok skimtes en tongue-in-cheek i det Leonard skriver om en europeisk union hvis eksistens drives av et forsøk på å skape "a paradise on earth

Mark Leonard
Why Europe will run the 21st century
Fourth Estate, London and New York 2005
170 sider

Vi trenger ingen hyllest, men et kritisk blikk på *Festung Europa* med sin inhumane flyktningpolitikk, mener anmelderen. (Foto: EU)

for the existing generation." Jo da, han har glint i øyet, unge Leonard, i sin "friske" polemikk og "dynamiske" påståelighet som vi også ser i tittelen, men fundamentalt mener han dette. Geopolitiske interesser, finansielt foretrukne modeller som legger press på medlemsland og internasjonal makt er i Leonards bok altså dekket over av et teppe av "europeiske verdier". Heldigvis for Leonard har verdiene også materielle goder - bare ett eksempel er at i Europa bugner butikkene av felleseuropéiske varer. Leonard viser til at han på kosmopolittisk vis kan kjøpe fersk pasta fra Italia, franske øster og dansk skinke. Fettucini og soppasaus har erstattet pølser og bønner, kremer han stolt. Her er det på tide å lukke Leonards bok og håpe han en gang husker at flere av hans landsmenn har mer anstrengende hverdagsøvelser enn å spanskulere omkring og velge mellom mat forkledd som kulturelle markører i et sosialt hierarki. Kanskje hans norske meningsfeller også kunne forsøkt å kaste et klasseblikk på seg selv - er det mulig at EU-entusiasmen kan ha større nedslag hos et spesielt sjikt av europeere, de som gjerne vil assosiere seg selv med det å ta en espresso i Roma, enn å innta pølser og bønner?

«Jo da, han har glint i øyet, unge Leonard, i sin «friske» polemikk og «dynamiske» påståelighet.»

Av Karin Haugen

Brox mot dei politisk korrekte

Gode bøker bør ikkje ha därlege avslutningar.

FYRST EIN FREISTNAD på ei ærleg broxiansk analyse. Også denne meldaren har nytt seg av polske handverkarar. Kona og eg har nett kjøpt eit størr mellomklassehusvære med sterk trøng for oppussing på Oslo vest. Ingen norske handverkarar kunne kome på dagen, det kunne derimot tre polakkjar som takka vere EØS kan drive eit lovleg firma i Oslo. Polakkane gjorde ein strålande jobb, arbeidde 16 timer i døgeret og var ferdig før avtalt tid. Kostnaden var om lag litt under halvparten av tidlegare norsk minstestandard.

Vi er ikkje åleine i Oslo om å ha nytt oss av polakkjar. Karane som vi brukte meinte at det no er om lag 30 000 polske handverkarar i Oslo-regionen. Kva er så konsekvensen av dette? Jau, mellom anna at norske firma ikkje tilset lærlingar og lågproduktiv arbeidskraft. Den nospakistanske 18-åringen frå Holmlia kjem seg ikkje i lovleg arbeid, og vil på sikt, i lag med tusenvis andre, hamne i arbeidsløyseksjon og så ende opp som ufer.

Med dei gunstige trygdeordningane vi har i Noreg vil det verte dyrt for kona og meg. Vår objektive klasseinteresse tilseirer då at vi vil skjere ned på dei offentlege overføringsane og røyste i samsvar med det ynsket. Dette vil så tvinge nospakistanaren til å ta seg arbeid som er langt lågare betalt enn kva den reelle norske minstelønna i dag er - om lag 90-100 kroner timen. Det vil verte eit ras mot botnen av lønsstigen, arbeidarklassa vil verte mykje større og fattigare og kona og eg mykje rikare.

IKKJE EIN AUGNEBLINK ville Ottar Brox finne på å moralisere over at personar som meg tenkjer slik. Mennesket som einskildindivid vil med god grunn alltid tilpasse seg dei rådande strukturane, hevdar Brox og skriv altså ikkje i den norske godskapsdiskursen. Den gamle sosiologiprofessoren seier han har skrive denne boka for venstreradikale, han vil ha dei til å opne auga for kor hjelplaust naivt det er åtru at ein kan oppretthalde ein velfungerande velferdsstat samstundes som ein ynskjer at utlendingar skal få meir eller mindre fri tilgang til Noreg. Brox hevdar han skriv frå innsida - han er sjølv venstreradikalar. Eg trur Brox på dette siste, men samstundes kan eg ikkje dy meg for å samanlikne han med dei store norske konservative tenkjarane. For her er det ikkje rom for naive venstreside tankar og marxistisk internasjonalitet:

Nei, velferdsstaten kan ikkje vere overnasjonal, den er per definisjon avgrensa. Nei, det var ikkje medviten Arbeidarparti- eller LO-politikk som avskaffa byfattigdomen, det var det mangelen på arbeidskraft i etterkrigsåra som gjorde. Nei, ein hjelper ikkje fellesskapen gjennom å tilsette ein ung pakistanar som

vaskehjelp når konsekvensen per definisjon må verte at ei eldre dame verte tvinga ut i uføretrygd. Og nei, det er ikkje rasisme som gjer at norske arbeidsgjevarar føretrekker norsk arbeidskraft, det er rein fornuft.

*Arbeidskraftimport.
Velferdsstatens redning
- eller undergang?*

Pax forlag 2005

197 sider

Brox' bok byggjer på ei enkel tese: Det er arbeidstakarane som tener på at arbeidskraft er eit knapt gode. Det er difor NHO, Høgre og liberalistane vil ha auka arbeidskraftimport, dei vil ikkje at løningane skal verte tvinga opp. Noreg er i dag det landet i Europa som relativt sett tek i mot flest innvandrarar. I eit slik system vinn overklassen, og dei godt utdanna mellomlag. Alle andre taper, og særleg taper dei innvandrarane som alt er komme til Noreg, dei vert utkonkurrerte og hamnar på trygd. Og når det skjer, taper velferdsstaten. I dag vaskar ei vaskehjelp i Oslo dobbelt så mange kvadratmeter per dag som for tretti år sidan. Dette tener Olav Thon godt på, vi andre som altså må betale trygdene til dei som ikkje maktar presset, taper - "privat gain, public cost". *Arbeidskraftimport* er ei viktig bok. Som Brox sjølv gjentekne gonger har sagt det: Ikkje på noko anna felt har norsk venstreside vegra seg så mykje mot kunnskap som på feltet arbeidskraftimport. No er all naudsynt informasjon samla i ei bok. Vona må vere at til dømes Jens Stoltenberg les henne. I fullt alvor hevda han under årets valkamp at "Norge har alltid ført en restriktiv innvandringspolitikk," og det samstundes som vi ligg på fem på topp-lista over legal innvandring i den vestlege verda.

EG SKREIV TIL Å BYRJE med at Brox er ærleg. Difor er eg skuffa over slutten. Der tek han til orde for å seie opp EØS-avtalen, men å halde fram med å tillate henteekteskap - ungdomen frå Holmlia bør få gifte seg med tremenningen frå Punjab, seier Brox. I dei komande åra vil Noreg etter alt å døme ta i mot 40- til 80 000 henteektfellar frå foydale område, Pakistan, Marokko, Tyrkia og Irak.

Lenge før EØS var Brox motstandar av arbeidsinnvandring, no er han plutsleig vorten taktisk. Ja, vi skal ta imot slike innvandrarar som den "gode" venstresida er for, men halde ut dei andre, det vil seie dei frå områda i verda som det går nokolunde bra i. Ei slik haldning er ikkje logisk om det verkeleg er velferdsstaten Brox er ureleg for. Arbeidskraftimport frå den vestlege verda, eller for den del Kina, Sri Lanka eller Vietnam, utkonkurrerer nok lågproduktiv norsk arbeidskraft, men menneske frå desse kulturane vert ikkje trygda i særleg grad.

Her er vi framme ved ein stor veikskap i Brox' analyse, han tek ikkje med den kulturelle dimensjonen, analysen er einsidig klassebasert. Eg har Brox mistenkt for her å vere

politisk korrekt. Han held att. Faktum er, som Brox sjølv skriv, at under 20 prosent av irakarane og somaliarane i arbeidsfør alder er i dag i arbeid i Noreg, over 60 prosent av tamilane, derimot, hevar løn. Tala er endå betre dersom vi ser på innvandrarane som kjem frå den vestlege verda.

Så trygd. I 1980 var det 22 000 innvandrarar i Noreg med bakgrunn frå den tredje verda. 1. januar 2004 var det 193 000 med ein slik bakgrunn, dei fleste frå Nord-Afrika, Midtausten og Pakistan. For gruppa med pakistansk bakgrunn ligg uførepresenten i aldersgruppa 55-59 på 45 prosent, for dei med tyrkisk bakgrunn på 55 prosent og for gruppa med marokkanarar på 67 prosent. Dei frå Sri Lanka, derimot, har i same aldersgruppa ein uførepresent på 9,5, og endå lysare er det om vi ser på dei med kinesisk bakgrunn: Prosenten der er 7,8.

At Brox under slike tilhøve vil halde fram med å godta ei underskrift på eit papir frå Punjab eller Kurdistan som legal innvandringsgrunn, er for meg ei gåte, særleg når han samstundes vil stenge grensene for høgproduktive polakkjar.

Likevel: Brox er ein brillant samfunnsforskar som altfor få høyrer på.

Av Jon Hustad

LESERBREV

NIFU STEP

KORREKSJON: I Forskerforum 7/2005 har Jon Hustad en begeistret anmeldelse av Hans Skoies bok *Norsk forskningspolitikk i etterkrigstiden* (Cappelen Akademisk Forlag 2005). Jeg kan bare slutte meg til anmelderen ros og anbefaling: Les boka! Som leder av instituttet hvor forfatteren av boken arbeider, må jeg imidlertid dessverre påpeke en faktisk feil i anmeldelsen. Forfatterens arbeid ble ikke finansiert av pensjonskassen slik anmelderen hevder. Hele det toåriga prosjektet ble fullfinansiert av forskningsinstituttet NIFU STEP. Jeg beklager at denne opplysinga sår tvil om en av Hustads to grunnleggende forutsetninger i anmeldelsen av faglitteratur: Empiriske prosjekter gjennomført av forskere i instituttsektoren (ofte medlemmer av Forskerforbundet), er ukritisk og tvilsom. Hustads andre premiss ligger imidlertid selvsagt fast: Empirisk forskning som frambringer resultater som anmelderen er enig i, er uttrykk for fri og frimodig forskning. Forskning som anfører anmelderen sine meninger, er ufri og bunden.

Petter Aasen
Direktør ved NIFU STEP

Dekonstruktivt samanbrot

Agoras nummer om språkfilosofen Derrida sviktar pedagogisk. Tekstane av både Derrida og kommentatorane er svevande, og motseier kvarandre i kva dekonstruksjon er. Kor er den kritiske haldninga til logisk konsistens hjå Derrida?

TIDSSKRIFTET AGORA sprang ut av miljøet ved Filosofisk institutt på Blinderen på slutten av 1970-talet. Nummer 1-2 er vigg den nyleg avdøydde Jacques Derrida. Eit tyngdepunkt i nummeret utgjer dei ulike forsøka - frå Derrida sjølv og ulike disiplinar - på å forklare kva nøkkelsbegrepet dekonstruksjon går ut på. Det er ei underleg erfaring som ventar lesaren.

Ordet har "ingen klar og entydig betydning", slår Derrida sjølv fast i "Brev til en japansk venn", for "forholdene endrer seg fra én kontekst til en annen". Den som i si fortviling søker på nettet etter hjelp, vil som regel få beskjed om at dekonstruksjon er ein metode til å finne motseiingar i ein tekst. Men desse får av pariserfilosofen straks ei bøtte kaldt vatn i hovudet: "Dekonstruksjonen er ikke en metode", bedyrar han, "ikke handling eller en virksomhet" (s.7). Han spør retorisk: "Hva dekonstruksjon ikke er?" Det oppklarande svaret lyder slik: "Alt, selvfølgelig". Og kva er er den så? Svar: "Ingenting!" (s. 10). Den er verken "en filosofi eller en vitenskap", og ingen "doktrine", og derfor er det heller ikkje "et godt ord" (s. 10). Derimot er det "et ord som essensielt lar seg erstatte innenfor en kjede av substitusjoner". Javel.

I det etterfølgjande intervjuet med Derrida prøver han seg på nytt. Det heiter her at dekonstruksjonen er "det umulige og det umulige som det som skjer", den "finner sted, den er en begivenhet". Den som kanskje ønskjer seg ulike døme på kva hendingar det her kan vere tale om, vil bli skuffa. Også engelskmannen Royle legg i sin artikkel vekt på det "objektive" ved dekonstruksjonen, og peikar på siste halvdel av 1900-talet og starten på det 21. hundreåret som ein periode som har stått i dekonstruksjonens teikn. Men han er like gjerrig på konkrete døme og viser den same uvilje til å snakke reint som "His masters voice".

DEKONSTRUKSJON BETYR etymologisk sett nedbygging. Men kva som i tilfelle blir nedbygd, teier Royle om. Kanskje han meiner kulturell opplysing, forfall, dekadanse? Som uinngivde leserar må vi berre undrast. Når Royle så roser Derridas brev som "en av de klreste og mest konsise tekster Derrida har skrevet om spørsmålet", er komedien fullbrakt.

«Agoras venstre hand er lukkeleg uitvitanande om kva den høgre gjer».

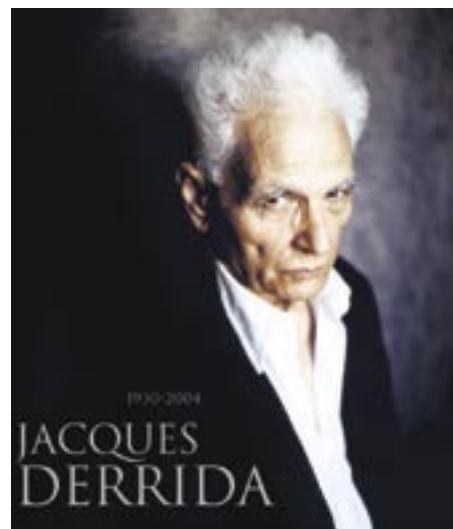
*Agora – journal for
metafysikk
spekulasjon*
nr. 1-2, 2005
286 sider

Derrida gir eit hint om kva definisjonsproblemet består i når han vedgår at det er nødvendig at definisjonsorda sjølv "blir dekonstruert". Dette verkar logisk nok, men samtidig blir vi då leda til å tru at dekonstruksjonen likevel er ein metode (!). Men denne framgangsmåten blir offer for ein uendeleg regress: ord A må forklarast med ord B, B igjen av C, og så vidare, og dermed er "metoden" bankerott. Fenomenet desentrering, eit anna nøkkelsbegrep hos Derrida, hamnar truleg på same logiske rutsjebane. I ein skriftleg tekst er det skrivande subjektet ifølgje teorien prinsipielt avskoren for å ha kontroll over meiningsa i teksten, dermed må ein tolke den "dekonstruktivt", og så må tolkinga i sin tur dekonstruerast, og så vidare i det uendelege (sjølvrefereerde inkonsistens).

Kritikken av den såkalla logosentrismen, til dømes den klassiske vestlege metafysiken, der det herskar samsvar mellom teikn og fenomen, står i fare for å lide same lagnad. For når Derrida fremjar denne kritikken, må det vere samsvar mellom hans eiga skrift og innhaldet i kritikken. Elles blir det heile meiningslaust. Men då inneber det at Derridas eige subjekt er sentrert, og at det er ein logos. Men når han sjølv implisitt er eit sentrert subjekt, kvifor kan ikkje også andre vere det? Denne eklatante mangelen på konsistens har alltid førfølgd Derrida, og eg har aldri sett noko seriøst forsøk på å komme ut av knipa.

Royle modifiserer Derridas avisering av å definere dekonstruksjonen som metode ved å hevde at den likevel er "en måte å tenke på". Han godtar til og med karakteristikkar som "strategi", "analyse", rett nok med etterhalde: "men bare som uavsluttelige" (!). Men korleis desse forslaga prinsipielt skil seg frå metode, får vi inga forklaring på.

Går vi så til Øyvind Pålshaugens bidrag, får vi klar beskjed, i skarp motsetnad til sitt franske førebilete, om at dekonstruksjonen er ein "filosofisk virksomhet" som inneber å "løse opp". Agoras venstre hand er lukkeleg uitvitanande om kva den høgre gjer. Det kunne for alle oss forvirra vore av stor interesse å få oppleve praktisk og konkret dekonstruksjon av til dømes Derridas eigne tekster. Både han og hans apostlar hevdar jo å stå i ein kritisk tradisjon, og har til og med samanlikna den med marxistisk ideologikritikk. Men nei. Her er det den duknakka vilje til å tyde og utleggje Meisterens ord som åleine rår grunnen, slik vanen er i autoritær akademisk kultur.

Ein eklatant mangel på konsistens har alltid følgt Jacques Derrida (biletet), meiner meldaren.

NÅR AGORAS SKRIBENTAR nå eingong er så ukritiske, kan det vere på sin plass med eit forsøk, som sjølvsgått risikerer å bli eit stunt, på å stille eit par spørsmål ved Derridas språksyn. Eg oppfattar han som ein språkfilosofisk imperialist, i den forstand at alle fenomen er einsidig språkleg konstituerte (men sjølvsgått ikkje i den meiningsa at alt som eksisterer, er språk. Det skulle ta seg ut). Naturlegvis har Derrida rett i at vår erfaring er språkleg formidla. Men kva er språk? Det er mellom anna den materielle forma våre tankar har. Altså er tinga tankemessig formidla. Men dersom det er berre språket som formidlar eller konstituerer vår erfaring av verda, ville vi vere ille ute. Skal ikkje også tinga sjølv ha eit ord med i laget? Vi har eit tilsvarande filosofisk spørsmål som dreier seg om naturbegrepet. Den unge Lukács hevdar i Historie og klassebevissthet at naturen er ein samfunnskategori, noko som utan tvil er korrekt. Men han gløynde å legge til at det motsette er like viktig, at samfunnet også er ein naturkategori. Institusjonar som arbeid og familie, som har gått gjennom mange historiske transformasjonar, kviler den dag i dag på sin naturbasis. Det same kan seiast om språket. Språket er eit produkt av den same gjensidige konstitueringa av menneske og natur, individ og samfunn, som familien er. Også språket er eit produkt av det sosiale samkvemmet i og utanfor arbeidet, og har endra seg i takt med politiske og tekniske revolusjonar, og det er slett ikkje noko eingong for alle gitt, slik moderne språkfilosofi, og dermed også Derrida, ser ut til å tru. Den filosofiske idealismen tek på seg stadig meir fascinerande klede, men dei viser seg til slutt å vere berre luft og vind, som hos den berømte keisaren.

Av Jon Langdal

Leiv Eriksson mobilitetsprogram Søknadsfrist: 13. oktober 2005

Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) lanserte i oktober 2004 «Strategi for norsk forsknings- og teknologisamarbeid med Nord-Amerika». Hensikten med denne strategien er å få til et økt forsknings- og teknologisamarbeid med USA og Canada. Norges forskningsråd har fått et særlig ansvar for å sette strategien ut i livet og startet i 2005 opp Leiv Eriksson mobilitetsprogram - med det formål å øke transatlantisk mobilitet og forskningssamarbeid.

Norske institusjoner kan søke mobilitetsstipender til vitenskapelig personale og stipendiater for opphold fra min. 3 til maks. 10 måneder. Det kan søkes stipend i følgende to kategorier:

Utgående mobilitet (fra Norge til USA og Canada)

Det gis mobilitetsstipend til forskningsopphold fra tre til ti måneder varighet ved anerkjente institusjoner i USA og Canada. Stipendene bevilges i form av et månedlig tilskudd på 10 500 kroner for enkeltpersoner eller 21 000 for familier samt et reisetilskudd på 7 000 kroner per utreisende. Det kan også søkes om noe driftsmidler til å dekke utgifter til f.eks kurs- og seminaravgifter.

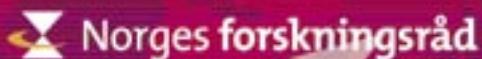
Inngående mobilitet (fra USA og Canada til Norge)

Det gis mobilitetsstipend til forskningsopphold på min. 3, maks. 10 måneder i Norge. Støtte bevilges i form av et månedlig tilskudd på 10 500 for enkeltpersoner eller 21 000 for familier samt et reisetilskudd på 7 000 kroner per innreisende. Det kan også søkes om noe driftsmidler til å dekke utgifter til f.eks kurs- og seminaravgifter.

Søknadsprosedyre

Søknad fremmes på engelsk via Forskningsrådets e-Søknad innen 13. oktober 2005. Svar på søknaden vil bli gitt i løpet av januar 2006. Støtten utbetales som tilskudd til de aktuelle institusjonene i Norge. Oppholdene som søkes støttes, kan påbegynnes tidligst 1. januar 2006. Mobilitetsprogrammet er finansiert med UFD-midler. Det var i 2005 avsatt 4,5 millioner kroner til dette formålet. Beløpet for 2006 vil ligge på minst samme nivå.

For fullstendig utlysningstekst og lenke til søkerdokument, se www.forskningsradet.no/is Nord-Amerika - Leiv Eriksson

Samtiden

TIDSSKRIFT FOR POLITIKK, LITTERATUR OG SAMFUNNSSLØRSMÅL

Anmelderne sier:

«Velskrevne, engasjerte, ofte personlige tekster.»

MORGENBLADET, NORGE

«Tidsskriftet kan utvetydig anbefales.»

POLITIKEN, DANMARK

Vår tids fortellinger

Samtiden er tidsskriftet der landets skarpeste skribenter spissformulerer trender og tendenser i kultur og samfunn.

Samtiden 3/2005 er ute nå. Les bl.a.:

- Martin Gaarder: *En nigeriansk prostituerets historie*
- Willy Pedersen og Camilla J. Larsen: *Samtale med en manlig prostitueret*
- Wencke Mühleisen: *Den prostituerete, offer eller feminist i eksil?*
- Nina Dessau: *Norge på vei vekk fra det norske?*
- Bodil Katarina Nævdal: *Kongebiografi på ville veier*
- Jon Andreas Håtun: *Orakelmanual i artistisk posisjonering*
- Halvar D. Pettersen: *Om galskap og rett*
- Rolf Lunheim: *Næringslivets etiske vekkelse*
- Morten Harper: *Pondus – en fordomsfull folkehelt*
- Tor Obrestad: *Simen Skjønsbergs poesi*

Foto denne gang: Mette Tronvoll

Redaktør:
Knut Olav Åmås

Gi et abonnement i gave – 624 sider pr. år
abonnement@samtiden.no eller 22 400 400
Student 298,- Privat 348,- Institusjon 388,-
Fås i Narvesen og bokhandel, kr. 98,-

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

Hva er galt med forskerutdanningen i Norge, spør **Curt Rice** i månedens kronikk. Han mener strukturelle hindringer gjør det umulig å utvikle forskerutdanning i verdensklasse i Norge

(3+2)+3 er ikke lik 3+(2+3): Jakten på forskerutdanning i verdensklasse

ISTORTINGSMELDING NR. 20 – *Vilje til forskning* – leser vi at forskningens natur er "elitistisk". Målet er å utvikle flere eliteforskningsgrupper, og et kjennetegn for en slik gruppe er fremragende forskerutdanning. Men Stortingsmeldingen inneholder ikke analyse av hva som er galt med forskerutdanningen i Norge i dag, og få forslag til hvordan den kan bli bedre.

Det som kalles for forskerutdanning i Norge i dag kan egentlig ikke sies å være det. I dag skal en doktorgradsstudent i sin phd-utdanning plukke opp noen få studiepoeng, bl.a. ved å delta på såkalte forskerutdanningskurs. Disse er som oftest kortvarige kurs undervist av gjester som krever lite av deltakerne. Utover disse småkursene brukes perioden som phd-student hovedsakelig til arbeid med det prosjektet man la frem i søknaden. Veiledning er noe som skjer en gang i blant, og daglig eller ukentlig samarbeid mellom veileder og kandidat er unntaket heller enn regelen – i hvert fall i humanistiske fag. Kombinasjonen av noen få 1-ukes kurs og tilfeldig veiledning betegner neppe noe som fortjener å kalles for en utdanning.

Forskerskoler skal nå etableres for å gi forskerutdanningen mer struktur og bedre gjennomstrømning. Forskerskolene vil knytte phd-utdanning til etablerte forskningsmiljø istedenfor enkeltforskere. Man tar opp phd-studenten i kull og høster fordelene av forskning som foregår i et fellesskap.

Men strukturelle hindringer gjør det umulig for oss som skal drive disse nye

forskerskolene å utvikle forskerutdanning i verdensklasse.

VI STÅR OVERFOR TO hovedutfordringer. For det første, så er tre år for kort tid til en spesifikk utdanning på toppnivå, utforming av et prosjekt til avhandlingen, og gjennomføring av dette prosjektet. Skal studentene i et kull bli til forskere på høyt internasjonal nivå, må de arbeide mye tettere over lengre tid med forskere fra vårt eget miljø enn hva de kan gjøre i dag.

Den andre utfordringen er at dagens system ber kandidatene komme til programmet med et eget prosjekt. Dette står i veien for integrering av studenten i de spesifikke prosjektene som forskningsmiljøet driver med. Det er mye bedre når doktoravhandlingsprosjektet vokser ut av arbeidet ved institusjonen der det faktisk skal gjennomføres.

MANGELEN PÅ ANLEDNING til grundig opplæring i form av undervisning, og tanken hos studentene om at de allerede har på plass det prosjektet de skal jobbe med, hindrer norske forskningsmiljø fra å utvikle elitistisk forskerutdanning. Og eliteforskningsmiljø er helt avhengig av å ha de best mulige doktorgradsstudenter.

Noen enkle grep kan gi anledning til å rette på dette. Det ideelle opplegget vil heller være et 5-årig kombinert master og phd-program. Studenter med en bachelor kan bli tatt opp til dette programmet, der de vil få intensiv undervisning i to eller tre år før de utformer et avhandlingsprosjekt i samarbeid med den kommende veilederen sin. Forskningsmiljø er så spesialiserte i dag at det ikke er rimelig å forvente at man kan komme til et nytt miljø som en ikke-ferdig utdannet forsker med et prosjekt man har utviklet i et annet miljø.

Dette forslaget er mulig innenfor rammen av Bologna-avtalen. Men slik denne avtalen praktiseres i dag, er den et hinder for forskerutdanning. Studentene skal ha muligheten til å ta en bachelorgrad (3 år) et sted, en mastergrad (2 år) et annet sted, for å

«Skal studentene i et kull bli til forskere på toppnivå, må de arbeide mye tettere over lengre tid med forskere fra vårt eget miljø enn hva de kan gjøre i dag.»

så bli tatt opp til et phd-program (3 år) ved et tredje universitet. Mobilitet og internasjonalisering er viktig, men forskerutdanning kan lide skade av kravet om å ta opp studenter til phd-utdanning når det som man kjenner igjen som utdanning hovedsakelig skjer på master-nivå.

Departementet bør vurdere et nytt program innenfor Bologna-modellen, der de siste fem åra kan være det som heter forskerutdanning. Dette vil skape det nødvendige rom for å drive med undervisning og utdanning av unge forskere på toppnivå. Men dette må formaliseres.

ET FORMELT KOMBINERT master/phd-program vil løse enda en utfordring, der dagens situasjon gjør det umulig for oss å oppfylle departementets gode ønsker. Forskningsmeldingen oppfordrer til internasjonalisering, blant annet i forskerutdanning, ved å rekruttere fra andre land. Ved CASTL har vi doktorgradsstudenter fra Ungarn, Bulgaria, Kenya, Japan, Russland, Serbia, Tsjekkia, Kina, Polen og Sverige. Men vi har ingen fra Nord-Amerika.

Vi har aldri fått en søker fra Nord-Amerika. Dette står i sterkt motsettning til situasjonen med postdocs. Med postdocs er nesten 40 prosent av våre søker fra Nord-Amerika. Hvorfor får vi ikke søker fra Nord-Amerika til vårt doktorgradsprogram?

Svaret er enkelt: Vi krever en mastergrad for oppbak til et phd-program. I USA er det heller vanlig at man er tatt opp med en bachelorgrad og får 4-5 år til å gjennomføre en doktorgrad. De som finner ut underveis at de ikke ønsker å bli forskere, kan hoppe av med en mastergrad. Men det betyr at studenter fra Nord-Amerika som har en mastergrad allerede har bestemt seg for at de ikke ønsker å bli forskere – og da søker de neppe en stipendiatstilling i Norge.

Systemet i Nord-Amerika har utviklet seg bl.a. fordi institusjoner ønsker å sette sitt særskilte preg på de forskerne de utdanner. En doktoravhandling i språkvitenskap fra MIT ser annerledes ut enn en doktoravhandling

Mangelen på anledning til grundig opplæring i form av undervisning hindrer norske forskningsmiljø fra å utvikle elitistisk forskerutdanning, skriver Curt Rice. (Foto: NTNU Info).

i språkvitenskap fra UCLA. At en doktoravhandling fra NTNU skal se annerledes ut enn en doktoravhandling fra UiTØ er ikke et problem - det er bare naturlig.

Mangelen på stipendiatsøkere fra Nord-Amerika skyldes også kravet om en prosjektbeskrivelse for å bli tatt opp! Dette fremstår som ubegripelig for dem. Hvordan kan man vite før man starter i et doktorgradsprgram hva man skal forske på? Godt spørsmål!

FORSLAGET OM ET 5-ÅRIG kombinert master/phd-program vil kreve en lengre diskusjon om finansiering der økt forutsigbarhet vil måtte være et sentralt moment. Men noen muligheter er likevel ikke vanskelige å se. Ved UiTØ f.eks. får alle stipendiater et fjerde års finansiering. Disse midlene vil være tilstrekkelige til finansiering på studentnivå de første to åra før man begynner med stipendiatlønnen for de siste tre åra.

Noen utlendinger får finansiering til høyere utdanning i Norge via kvoteordningen, og et lite pennestrøk fra statsråden vil gjøre det mulig å inkludere disse også i denne nye 5-årige kombinerte graden. Slik det er nå, må mastergradstudenter på kvoteprogrammet vende tilbake til hjemlandet og vente et år før de kan starte på en doktorgrad i Norge. Hva fører dette til? Ikke overraskende søker de beste kvotestudentene seg til doktorgradsprogrammer andre steder i verden istedenfor å vente et år for å kunne komme tilbake til Norge. Og selv om vi er stolte over å ha forsøkt noen av verdens ledende phd-programmer med studenter, så hadde vi faktisk

«Hvordan kan man vite før man starter i et doktorgradsprgram hva man skal forske på?»

likt å beholde noen av de beste også hos oss. Dette kommer ikke til å kunne skje før departementet forandrer på kravet om et hvileår i hjemlandet.

TRE UTFORDRINGER VIL dermed løses med et 5-årig master/phd-program. Vi skaper rom for genuin utdanning, og vi tolker Bolognaavtalen på en måte som passer bedre i en større internasjonal sammenheng enn dagens tolkning. Dessuten kan vi ferdigutdanne studenter fra land dekket av kvoteordningen. Med dette på plass kan Norge ta enda et skritt frem på den internasjonale arenaen. Vi vil kunne tiltrekke oss phd-studenter fra hele verden, også utenfor Bologna-området, og vi vil kunne sende ut i verden nyutdannede forskere som har fått en forskerutdanning i verdensklasse.

Av professor Curt Rice, Ph.D, senterleder, Center for Advanced Study in Theoretical Linguistics (CASTL) [Senter for fremragende forskning i teoretisk lingvistikk], leder, Forskerskole i teoretisk lingvistikk, Universitetet i Tromsø.

Oppvask i Legeforeningen

Bak ryggen på sine egne inngikk tidligere legepresident Hans Kristian Bakke og forhandlingsdirektør Øyvind Sæbø en hemmelig og omstridt avtale med arbeidergiverne, ifølge dn.no. Nå er det full oppvask i Legeforeningen, og Sæbø må gå som forhandlingssjef. Den hemmelige avtalen ble inngått med arbeidsgiverorganisasjonen Navo for fire måneder siden. Bakke skrev da under som representant for Legeforeningen, mens Sæbø representerte paraplyorganisasjonen Akademikerne helse. Ifølge avtalen fra 12. mai skulle de sosiale bestemmelsene heretter forhandles på forbundsnivå for legenes del og på foretaksnivå (det enkelte sykehus) for de øvrige foreningene i Akademikerne. Bakke og Sæbø sa ifølge administrende direktør Lars Haukaas i Navo at de hadde flertall i sentralstyret i Legeforeningen, og at foreningen var i flertall i Akademikerne helse. Men 25. mai vedtok Legeforeningens sentralstyre enstemmig at de sosiale bestemmelsene fortsatt skal reguleres i en nasjonal avtale, altså stikk i strid med det Bakke og Sæbø hadde skrevet under på. Navo-direktørens opplysninger slo ned som en bombe i Legeforeningen. Forskerforbundet er sjokkert over de siste dagers avsløringer i de pågående tarifforhandlinger mellom Akademikerne Helse og Navo. - Vi har ikke lenger tillit til dagens system, sier Forskerforbundets leder Kolbjørn Hagen. Avsløringene av de hemmelig inngåtte avtalene viser en forhandlingskultur som har vært preget av manglende tillit, troverdigheit og respekt fra begge parter.

Krangle om master-tittel

BI og NTNU har havnet i krangle om bruk av tittelen Master of Management, skriver Dagens Næringsliv. BI mener skolen har enerett på tittelen. I høst startet NTNU i Trondheim opp et masterprogram der studentene kan ta en master i organisasjon og ledelse. Graden skal etter planen ha tittelen "Master of Management", en tittel som fikk ledelsen på BI til å reise bust. - Vi mener vi har enerett på denne tittelen, sier konserndirektør Jan Petter Tøndel ved BI til dn.no.

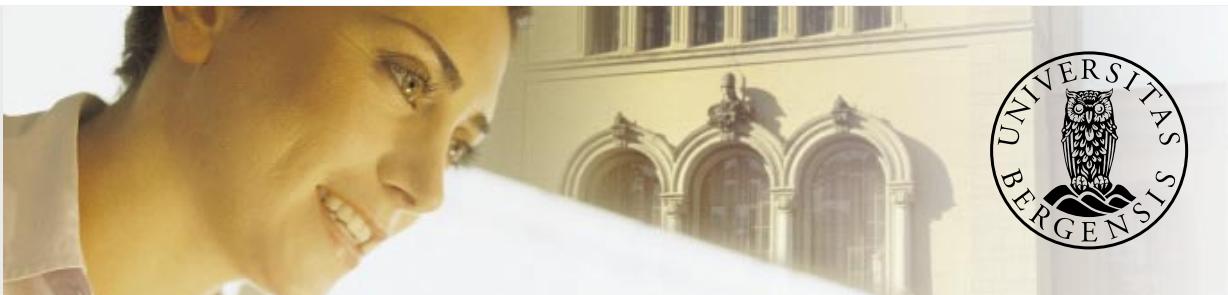
BI mener skolen har hevd på "Master of Management"-tittelen, og viser til varemerke- og markedsføringsloven. Tøndel reagerte derfor kraftig da NTNU i en reklamekampanje for studiestedet lokket studentene med tittelen Master of Management. NTNU har nå rådført seg med advokat, og mener den fritt kan bruke den åpenbart svært attraktive tittelen uten å komme i konflikt med lovverket. - Det stemmer at BI har hatt enerett på tittelen tidligere, fra 1995 til 2002, men etter at vi fikk en ny lov om universitet og høyskole i 2002, er tittelen ikke lenger beskyttet, sier seksjonssjef Frode Arntsen ved studieavdelingen i NTNU til dn.no. Han legger til at Master of management-tittelen er internasjonalt kjent som begrep.

NYE STILLINGER

Universitetet i Bergen

er eit byuniversitet der sentrale delar av campus ligg i Bergen sentrum. Vi har ca 17 000 studentar og omlag 3000 tilsette. UiB er kjend for forsking på høgt europeisk nivå og har mellom anna tre senter for framifrå forsking (SFF). Vi har ein sterk internasjonal profil som medfører tett samarbeid med universitet over heile verda.

Professor in Health Economics at the Department of Economics

Søknadsfrist: 31.10.2005

Sjå fullstendig utlysingstekst på:
<http://www.uib.no/stilling>

uib.no/stilling

CICERO ab

Universitetet i Bergen

er eit byuniversitet der sentrale delar av campus ligg i Bergen sentrum. Vi har ca 17 000 studentar og omlag 3000 tilsette. UiB er kjend for forsking på høgt europeisk nivå og har mellom anna tre senter for framifrå forsking (SFF). Vi har ein sterk internasjonal profil som medfører tett samarbeid med universitet over heile verda.

Stipendiatstillinger ved Det medisinske fakultet

Søknadsfrist: 01.11.2005

Sjå fullstendig utlysingstekst på:
<http://www.uib.no/stilling>

uib.no/stilling

CICERO ab

Danmarks The Danish Pædagogiske Universitet University of Education

Professorat i læsning og læsepædagogik

Ved Danmarks Pædagogiske Universitet er en stilling som professor i læsning og læsepædagogik ledig til besættelse snarest. Professoratet er indtil videre placeret ved Institut for Curriculumforskning og knyttet til forskningsenheden Tekstpædagogik, sprog og kommunikation.

Ansøgeren må kunne dokumentere forskning på internationalt niveau inden for læseudvikling og læsevanskeligheder samt undervisningsmæssige erfaringer på universitetsniveau.

Der foretrækkes ansøgere, der har forskningserfaringer med læsepædagogik i og uden for uddannelsessystemet, og som har et veletableret internationalt netværk.

Professoratet skal bidrage til udvikling af forskning og undervisning inden for • sproglig udvikling og læseudvikling i og uden for institutioner
• læsediagnostik, læsevanskeligheder og pædagogiske muligheder
• læsekompentence og læsestrategier i forskellige sociale og kulturelle kontekster
• læseundervisning, herunder læsning og skrivning på tværs af fag og i flersproglige og flerkulturelle klasserum
• udvikling af literacy i omgangen med multimodale og netbaserede tekster.

I stillingen indgår undervisning og vejledning på supplerings- og kandidatuddannelsen i didaktisk med særligt henblik på dansk og på forskeruddannelsen inden for didaktik samt på DPU's øvrige uddannelser efter aftale. Desuden indgår der udviklings- og sparringsopgaver i forhold til DPUs engagement i nationale og internationale læseundersøgelser.

Alle interessererde uanset alder køn, religion eller etnisk tilhørighed opfordres til at søge.

Yderligere oplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til institutleder Martin Bayer, tlf. 8888 9590, e-mail maba@dpu.dk.

Stillingen skal søges på baggrund af det fulde opslag som findes på universitetets hjemmeside www.dpu.dk/stillinger.

Ansøgningsfrist 12. oktober 2005, kl. 12.00.

Ansøgning sendes til:

**Danmarks Pædagogiske Universitet
Personale og Jura
Tuborgvej 164
2400 København NV**

Forsker II / Forsker III

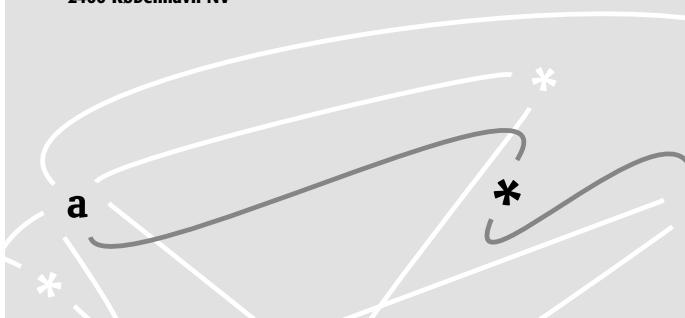
Ved HALOS/Barnevernets utviklingscenter Vest (i Bergen) er det ledig stilling som forsker II og forsker III.

Nærmere oplysninger fås hos forskningsleder Toril Havik, tlf. 55 58 32 64 eller epost: toril.havik@bus.uib.no.

Søknadsfrist: 15. oktober 2005.

Fullstendig utlysningstekst:
<http://www.uib.no/stilling>,
www.halos.uib.no (nyheter)
www.aetat.no

CICERO ev

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

Rapport om lokale lønnsforhandlinger
Forskningsstiftelsen Fafo har lagt fram en rapport om lokale lønnsforhandlinger i den statlige universitets-, høyskole- og instituttsektoren. Rapporten er skrevet på oppdrag fra Forskerforbundet, Norsk Tjenestemannslag, Parat og Utdanningsforbundet.

Rapporten viser at FoU-sektoren på noen områder skiller seg fra andre sektorer i staten, som departementene, sentraladministrasjonen og den sivile ytre etat når det gjelder gjennomføringen av de lokale lønnsforhandlingene. FoU-sektoren var den sektoren hvor arbeidsgiverne sjeldnest og i minst grad la til egne midler til den lokale potten. FoU-sektoren er også den sektoren hvor man brukte minst midler på forhandlinger på særskilt grunnlag (2.3.4-forhandlinger). Rapporten dokumenterer Forskerforbundets erfaringer om at det er svært vanskelig å få gjennomslag for slike krav for ansatte i vitenskapelige stillinger. Sammenliknet med de andre statlige sektorene var den prosentviske andelen av de tilsatte som oppnådde lokale tillegg lavest i FoU-sektoren.

Leder av Forskerforbundet Kolbjørn Hagen er bekymret over sektorens manglende evne og vilje til å bruke økonomi som et personalpolitiske virkemiddel i konkurransen med andre deler av arbeidslivet. Rapporten viser også at midlertidig ansatte kommer dårligere ut når det gjelder lønnsopprykking i de lokale forhandlingene enn de fast ansatte. – Når hele 42 prosent av årsverkene innen undervisning og forskning er midlertidige, viser det at ensidig satsing på lokale forhandlinger ikke vil tjene våre medlemmer, sier Kolbjørn Hagen.

Fafo-rapporten finner du på www.forskerforbundet.no

INNSPILL

Uakseptabel organisasjonskultur

I 18 måneder har Akademikerne Helse og NAVO ført forhandlinger om ny tariffavtale. 15. september ble det kjent at presidenten i Legeforeningen og lederen i Akademikerne Helse allerede i mai hadde undertegnet hemmelige protokoller som omhandler hvor sosiale bestemmelser skulle reguleres, nasjonalt eller på den enkelte virksomhet. Dette har vært et viktig stridsspørsmål mellom partene.

Disse protokollene har blitt hemmeligholdt, både for ledelsen i Legeforeningen og for Akademikernes styre. NAVO hevder at protokollene er gyldige og at de var blitt bedt om å hemmeligholde avtalene. For Forskerforbundet er dette helt uakseptabelt. Vi står overfor en organisasjonskultur med manglende åpenhet, tillit, troverdighet og respekt og et forhandlingssystem vi ikke kan ha tillit til. Det er en gåte hvordan Legeforeningens president, som samtidig er Akademikernes nestleder, kunne undertegne en hemmelig protokoll som han

Tarifforhandlingene for helseforetakene
Forskerforbundet er sjokkert over avsløringene i de pågående tarifforhandlingene mellom Akademikerne Helse og NAVO.

– Vi har ikke lenger tillit til dagens system, sier Forskerforbundets leder Kolbjørn Hagen.

Avsløringene av de hemmelig inngåtte avtalene mellom NAVO, Legeforeningen og Akademikerne Helse viser en forhandlingskultur som har vært preget av manglende tillit, troverdighet og respekt fra begge parter. Ettersom forhandlingene nå har pågått i halvannet år, forventer Forskerforbundet en snarlig avklaring av situasjonen.

Innspill til statsbudsjettet for 2006

Stortingets mål om en forskningsinnsats tilsvarende 3 prosent av BNP innen 2010 må innfri. Forskerforbundet krever derfor at det etableres en konkret opptrapningsplan for forskningsbevilgningene for perioden frem til 2010. I tillegg bør det i lys av de mangelfulle bevilgningene til utstyr for 2005 bevilges 700 millioner kroner til utstyr i statsbudsjettet for 2006. Dette er blant hovedpunktene i et notat Forskerforbundet har sendt til Utdannings- og forskningsdepartementet. Les notatet på www.forskerforbundet.no.

Regjeringen Bondevik legger fram sitt forslag til statsbudsjett for 2006 fredag 14. oktober. Den kommande AP-SV-SP-regjeringen vil legge fram en tilleggspropositjon til budsjettet noen uker etter sin tiltredelse.

Nye nettsider

Forskerforbundets nye nettsider ble lansert 14. september. Sidene har fått ny design og nye funksjoner, men struktur og oppbygging av sidene er i hovedsak uendret. Vi tar gjerne imot kommentarer til de nye nettsidene, og du kan sende dine kommentarer på e-post til webmaster@forskerforbundet.no. På de nye sidene vil også Forskerforbundets lokallag og foreninger få muligheten til å lage sine egne, lokale sider. Mer informasjon om dette vil bli sendt ut i løpet av kort tid.

Kriterier for ansettelse og opprykk

Forskerforbundets Hovedstyre har uttalt seg om UFDs utkast til forskrift om kriterier for ansettelse og fremgangsmåte og kriterier for opprykk i undervisnings- og forskerstillinger.

I uttalelsen går Forskerforbundet inn for at det innføres opprykksordning fra førstestilling til undervisningsdosentstilling, og at fast ansatte førsteamanuenser ved kunsthøgskolene får samme muligheter for opprykk til professor som andre fast ansatte førsteamanuenser. Les uttalen på www.forskerforbundet.no.

Slutt på dobbeltmedlemskap

Akademikernes medlemsforeninger har sagt opp avtalene med Forskerforbundet om dobbeltmedlemskap. Avtalene har tre måneders oppsigelsesfrist, og oppsigelsene får dermed virkning fra 31.12.05. Forskerforbundet beklager at avtalene blir sagt opp.

Disse foreningene har sagt opp avtalene om dobbeltmedlemskap fra 31.12.05:

- Den norske tannlegeforening
- Den norske veterinærforening
- Naturviterforbundet
- Norges Juristforbund
- Norsk Psykologforening
- Samfunnsviternes Fagforening
- Samfunnsøkonomenes Fagforening

Alle dobbeltmedlemmer i disse foreningene har fått brev fra Forskerforbundet med nærmere informasjon om opphør av ordningen med dobbeltmedlemskap.

Nærings- og forskningsdepartement?

Forskning og utdanning har vært et ikke-tema i valget. Nå advarer Forskerforbundets leder mot at forskning kan drukne i et næringsdepartement.

– Forskning og utdanning hører sammen i ett og samme departement. Plasseres forskning og næring i ett og samme departement, blir det altfor mye fokus på næringsrettet forskning. Det vil gå utover grunnforskningen, sier Forskerforbundets leder

Av Forskerforbundets leder

Kolbjørn Hagen

samarbeid innen hovedsammenslutninger skal ikke foregå på denne måten.

Den andre saken som berører Forskerforbundet og Akademikerne gjelder avtalene om dobbeltmedlemskap som vi har hatt med mange Akademikerforbund. Alle disse avtalene er nylig - i helt likelydende brev - sagt opp. Dette er med andre ord en samordnet aksjon. Vi er skuffet over en slik framgangsmåte siden vi mener dette har vært gode avtaler for medlemmene, noe også mange har bekref tet. Vi håper å kunne overbevise flest mulig av våre dobbeltmedlemmer om at de fortsatt er best tjent med å forblive medlemmer i Forskerforbundet, enten bare der, eller være ordinært medlem i to organisasjoner. Forskerforbundet vil også i framtiden være den mest aktive, representative og betydningsfulle organisasjonen når det gjelder forskning og høyere utdanning.

Kolbjørn Hagen til Universitetsavisa NTNU. Han presiserer at det ikke er noe galt med fokus på oppvekst i valgkampen, men registerer i statsrådspesulasjone at få snakker om utdannings- og forskningsminister. Det synes Hagen er bekymringsfullt.

Norge med lavest andel FoU

Nordisk Ministerråd har nylig gitt ut en rapport som viser utviklingen i anslutte bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid (FoU) over de nordiske landenes statsbudsjetter i perioden 2000-2005. Rapporten viser at de norske statlige forskningsinvesteringene er lavest i Norden sett i forhold til samlet statsbudsjett, mens Island hadde de høyeste. Forskerforbundet finner resultatene nedslående, og mener rapporten illustrerer nødvendigheten av en rask optrappling av norske forskningsbevilgninger over statsbudsjettet. Siden næringslivets satsing på forskning er så lav i Norge, er det ekstra viktig at den offentlige satsingen økes kraftig. Basert på behandlingen av Forskningsmeldingen i vår har vi forventninger om et løft i forslag til statsbudsjett for 2006. Rapporten finner du på www.forskerforbundet.no.

Informasjon om nye lover

Forskerforbundet har i samarbeid med de andre medlemsorganisasjonene i Unio laget to informasjonsflak som presenterer endringene i ny arbeids-

miljølov og embets- og tjenestemannslov, vedtatt av Stortinget i juni i år. Embets- og tjenestemannsloven skulle tre i kraft 1. januar 2006. Det samme gjelder arbeidsmiljøloven, men her inneholder loven enkelte unntak og presiseringer, jf. ny arbeidsmiljølov § 20-1. Ny regjering har imidlertid varslet ny behandling av de to lovene. Forskerforbundet vil komme tilbake med nærmere informasjon om dette. Informasjonsflakene kan du laste ned fra www.forskerforbundet.no

Sykepleieutdanningene ikke gode nok
23 av landets 29 institusjoner som tilbyr sykepleieutdanning er ikke gode nok. Den nedslående evalueringen dokumenterer behovet for kompetanseutvikling ved lærestedene. Mer tid til FoU og øremerkede stipendiastillinger vil være aktuelle virkemidler for å oppnå høyere faglig nivå og flere førstestillinger, som er et av kriteriene for godkjenning.

En nasjonal revidering av alle bachelor- og masterstudier i sykepleie ble iverksatt av NOKUT høsten 2004. Revideringen omfatter 33 studietilbud ved 29 institusjoner, og det går rundt 13 000 studenter på utdanningene. Sykepleie som bachelorstudium tilbys ved 21 statlige høgskoler (25 studiesteder), fem private høgskoler og ett universitet. Sykepleievitenskap som mastergradsstudium tilbys ved to universiteter.

Forskningspolitisk seminar 8. november
Forskerforbundet arrangerer sitt årlige forskningspolitiske seminar tirsdag 8. november 2005 på Hotel Bristol i Oslo. Seminaret skal markere Forskerforbundets 50-årsjubileum og det 100-årsjubileum Norge feirer i år. Invitasjon til seminaret sendes ut i begynnelsen av oktober, og du finner også mer informasjon om seminaret på www.forskerforbundet.no

Hovedstyret på studietur til Finland

Forskerforbundets hovedstyre var på studietur i Helsinki 14.-18. september. På programmet sto besøk hos de to forskningsrådene TEKES og Finlands Akademi og hos Helsingfors Universitet. Hovedstyret hadde også møte med de finske søsterorganisasjonene Forskarförbundet og Professorsförbundet.

Møteplan for 2006

Hovedstyret har vedtatt følgende møteplan for 2006: Hovedstyremøte 26. januar, 2. mars, 27. april, 1. juni (med institusjonsbesøk), 28. september, og 26. oktober 2006. Hovedstyremøte og studietur for Hovedstyret i uke 48 (27.11-01.12.06). Landsråd avholdes 20.-21. mars, Representantskapsmøte 30.-31. oktober og Forskningspolitisk seminar 7. november 2006.

Konsekvensene av regjeringsskifte

Valgkampen var preget av en påfallende mangel på oppmerksomhet om spørsmål som gjaldt forskning og høyere utdanning. I den grad det stod på dagsordenen, var enighetens rørende. Vil vi merke noen forskjell?

Uansett regjeringsfarge forutsetter vi at statsbudsjettet vil inneholde en konkret opptrapplingsplan for økt forskningsinnsats. Om SV får gjennomslag for en større offentlig andel av forskningsbevilgningene enn 1/3 av totalen, gjenstår å se. Større bekymring vekker spekulasjonene i avisene om å overføre det overordnede ansvaret for forskning til næringsdepartementet. Forskerforbundet bidro til at en slik plan ble forpurret når Stoltenberg dannet regjering våren 2000. Vi håper vi lykkes også denne gang.

Universitetsloven er nylig behandlet, og de store linjer med hensyn til eierskap og styring er det ingen grunn til å tro blir endret. Regieringspartiene har imidlertid varslet endringer i Arbeidsmiljøloven og ny behandling av eventuelle endringer i Tjenestemannsloven. Dette må ses i sammenheng med at Universitetsloven nå inneholder en rekke bestemmelser om ansettelse som før var hjemlet i dette generelle lovverket.

Innhold og plassering av disse bestemmelsene må derfor også vurderes og koordineres på nytt.

På Stortinget har partiene også vært klare på prinsippet om forskningsbasert undervisning og behovet for

mer tid til forskning. Kan vi våge å håpe på at denne regjeringen vil trekke tilbake den famøse delegeringen av retningslinjene for fordeling av arbeidstid og dermed sikre fortsatt individuell plikt og rett til forskning for universitetsansatte?

Vi forutsetter også at de omfattende reformene vi nå har hatt ved lærestedene får anledning til å stabilisere seg. De signaler vi kan frykte fra distriktskommisjonen om å legge et politisk ansvar for høyskolene og for forskning til regionalt nivå, må motarbeides allerede ved høringen i høst.

Hans Skoie skriver i sin bok om forskningspolitikk i etterkrigstiden at det kun ved noen få anledninger i tiden 1965 til 1984 ble nedlagt noen store innsats fra de store partiene side på å utvikle en egen partipolitikk for sektoren. Troen på forskningens betydning og ikke minst hvilket forskningsfelt som myndighetene burde satse på, har variert. Arbeiderpartiet hadde tidligere en større tro på samfunnsvitenskapenes betydning for politiske beslutninger enn Høyre. I dag synes det å være enighet om at teknologi og medisin som først og fremst skal bringe fremskritt. Og på ett område kan vi regne med en ny politikk: etter at SV har nyansert sitt syn, vil en ny regjering åpne for endringer i lovgivningen som vil tillate forskning på befruktede egg. En slik endring vil gi forskningen nye muligheter til å utvikle viktig kunnskap og samarbeid internasjonalt.

**Kari Kjenndalen er generalsekretær i
Forskerforbundet**

NORSK FORSKERFORBUND
Telefon: 21 02 34 00

Leder: professor Kolbjørn Hagen, NTNU

SEKRETARIATET

Generalsekretær: Kari Kjenndalen

Sekretær: Gerd Sandvik

Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen

Sekretær: Kristine Brox

Ass. generalsekretær: Sigrid Lem

Rådgiver: Bjørn T. Berg

Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo

Forhandlingsjef: Frank Anthun

Advokat: Ann Turid Opstad

Spesialrådgiver: Randi Stensaker

Juridisk rådgiver: Lars Petter Eriksen

Juridisk rådgiver: Mariann H. Olsen

Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)

Juridisk rådgiver: Eirik Utstumo (vikar)

Seniorrådgiver: Eirik Rikardsen

Org. sjef: Joar Flynn Jensen

Rådgiver: Elisabeth Tindeland

Kontorsjef: Aina Nilsen

Sekretær: Lisa Wilhelmsen

Sekretær: Lena Holum

Sekretær: Hans Askildsen

Kasserer: Marit Brendengen

Sekretær: Seija Hjelteig

Sekretær: Linda Pettersson

**FORSKER
FORBUNDET**

Fremtiden er her nå!

To motorer - ett mål!

Toyota Prius Årets Bil 2005

Toyota Prius er en helt annerledes bil. Uovertruffen design kombinert med verdens fremste bilteknologi gir deg en bilopplevelse helt utenom det vanlige. Prius har Toyotas unike Hybrid Synergy System som kombinerer en kraftfull VVT-i motor med en elektrisk motor. Dette gjør den til verdens mest miljøvennlige bil. Den intelligente Hybrid-motoren gir Prius optimal kraft og minimale utslipp. Avhengig av kjøreforholdene utnytter Prius egenskapene fra begge kraftkildene - uten at du merker det og

uten at det går ut over ytelsen. Prius er også en av verdens absolutt mest stillegående biler. Velg mellom to utstyrsgråder med mulighet for blant annet Cruise Control, JBL Audio, Full Map Navigasjon og Bluetooth. Start reisen hos din Prius-forhandler nå. Det finnes ingen konkurrenter!

KVALITET HELE VEIEN **TOYOTA**

Prius var. pris leveret Oslo fra kr 200.700,-. Prius inkl. drift-, lev- og reg. omk. kr 6.600,-. Forbruk kl. Ispning: 0,43 l/100 km. Utslipp CO₂: 104 g/km. Importør: Toyota Norge AS. www.toyota.no